

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

กระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับ
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

โดย

สมหวัง สุนันตะ และ ทีมวิจัยชุมชน

ตุลาคม 2552

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์
กระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับ
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ต.เชิงคอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

โดย

สมหวัง สุนันตะ

นายบรรจง ดาราดี

นายมนชัย สุมามัลย์

นายดวงดี สมสวย

นายสมาน นิลตะนัน

หัวหน้าโครงการ

ทีมวิจัยชุมชน

ทีมวิจัยชุมชน

ทีมวิจัยชุมชน

ทีมวิจัยชุมชน

คณะทำงานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย

ตุลาคม 2552

บอกเล่าเพื่อความร่วมมือกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่น่าเน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะ ประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.สำนักงานภาค

สารบัญ

รายละเอียด	หน้าที่
คำนำ	(ก)
สารบัญ	(ข)
บทที่ 1 บทนำ	
1.หลักการและเหตุผล	1
2.คำถามวิจัยหลัก	5
3.คำถามวิจัยย่อย	5
4.วัตถุประสงค์	5
5.ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้อง	
1.ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	7
2.แนวคิดเรื่องการถ่ายทอดความรู้	23
3.แนวทางในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้	28
4.แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	29
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	31-44
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
1.บริบทตำบลเชิงคอย	45
2. สถานการณ์ตำบลและข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน	48
3.สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ตำบลเชิงคอย	56
4.ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย	64
5. การพัฒนาข้อมูลศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย	74
6.ความรู้ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย	79
7. การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์ฯ	80
8. การพัฒนานโยบายการเกษตรสู่วาระของตำบล	82
9. ข้อเสนอสรุปการวิจัย	84

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	88-94
บรรณานุกรม	-
ภาคผนวก (ก) ชุดความรู้ศูนย์ถ่ายทอดฯ	-
ภาคผนวก (ข) ใบงานระยะที่ 2	-
ภาคผนวก (ค) ภาพกิจกรรม	-

บทที่ 1

บทนำ

1.หลักการและเหตุผล

ลักษณะโดยทั่วไปของตำบลเชิงคอยมีสภาพภูมิประเทศบางส่วนเป็นภูเขาที่มีป่าไม้สมบูรณ์ บางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานจากเขื่อนแม่กวงไหลผ่าน นอกจากนี้มีหนองน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญ คือ หนองบัว และหนองน้ำแม่ดอกแดง มีอาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ ติดกับ ต.หลวงเหนือ และ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, ทิศใต้ ติดกับ ต.ป่าป้อง และ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่, ทิศตะวันออก ติดกับ ต.แม่โป่ง และ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, ทิศตะวันตก ติดกับ ต.หลวงเหนือ อ.คอยสะเก็ด และ ต.หนองແຫ່ງ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ มีจำนวนประชากรในเขต อบต. 6,642 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,235 หลังคาเรือน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านแม่ดอกแดง บ้านหนองบัวพัฒนา บ้านปทุมนิเวศน์ บ้านเชิงคอย บ้านป่าคา บ้าน กัวลม บ้านโพธิ์ทองเจริญ บ้านสันอุ้ม บ้านร่องจี่เหล็ก บ้านป่าสักน้อย บ้านป่าไผ่ศรีใจ บ้านหลวงใต้ และ บ้านเกาะ

สถานการณ์และความจำเป็นในการดำเนินโครงการ ในสถานการณ์ปัจจุบันโลกพัฒนาไปมากด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้น เพื่อตอบสนองจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตให้แก่มนุษย์ ก่อให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบแก่มนุษย์ชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่น มักจะเสียเปรียบ และถูกดึงให้ไปสู่ความเจริญมากขึ้น ฉะนั้นการตั้งรับกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างมีสติเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกระแสการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นไปสู่ยุคของเศรษฐกิจทุนนิยมที่พยายามนำพาการพัฒนาให้เท่าต่อกระแสที่เกิดขึ้น อย่าง การสนับสนุนการค้าเสรี ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบบการค้าเสรีของโลก ภายใต้การนำขององค์การค้าโลก ในระบบพหุภาคี และในระดับทวิภาคี ซึ่งเป็นการทำสัญญาระหว่างคู่ค้า เช่น ไทย-จีน ไทย-อินเดีย ไทย - ออสเตรเลีย เป็นต้น การค้าเสรีดังกล่าว มีทั้งข้อดี คือ สินค้าเกษตรบางชนิดมีโอกาสส่งออกได้มากขึ้น และข้อเสีย สินค้าเกษตรบางชนิดถูกสินค้าเกษตรจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่า ถูกโจมตี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาของเกษตรกร คือการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตร และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร และการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของเกษตรกร ของการบริหารประเทศ เพื่อใช้ประโยชน์จากการเสรีให้มากที่สุด แม้ว่าจะมีแนวนโยบายที่จะให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกร ก็ตาม แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่ใช่มีเพียงด้านเดียว กลับกลายเป็นเหตุให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นในชุมชนท้องถิ่น อย่างเกษตรกรในชุมชนหลายต่อหลายชุมชนในตำบลเชิงคอย การประสบปัญหาทางการเกษตร โดยเฉพาะวิถี

การผลิต ที่ถูกกระทำมาตลอด ซึ่งในอดีตนั้นการทำการเกษตร ส่วนใหญ่ก็ทำแบบที่เคยทำมาแต่ดั้งเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เคยทำแบบไหนก็ทำแบบนั้น คือทำแบบพออยู่พอกินพอใช้เป็นปีๆไป ไม่กระตือรือร้น ระยะเวลาที่มีแผนนโยบายการพัฒนาประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างทีกล่าวนำข้างต้นการเปิดโลกการค้าเสรี นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เข้ามาภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร การคมนาคม การสื่อสาร วิทยุ โทรทัศน์ ความต้องการทางวัตถุ เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เกษตรกร จึงทำการเกษตรเพื่อให้ได้ซึ่งผลผลิตมาตอบสนองต่อความต้องการ แต่ยังไม่เพียงพอ เกษตรกรจึงหันมาพึ่งพาปุ๋ยเคมีจากท้องตลาด มุ่งหวังกำไรในเชิงพาณิชย์ ไม่มองถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การใช้ปุ๋ยเคมี ยามาแมลง ซึ่งสารเหล่านี้ ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ตกต่ำ รายจ่ายสูง รายได้น้อย เป็นหนี้สิน ไม่พอกินพอใช้ หวั่นหน้าครอบครัว ต้องออกไปหางานทำเพื่อหารายได้เพิ่มในเมือง บวกกับคนรุ่นใหม่ไม่สนใจในอาชีพการเกษตรระบบการศึกษาที่พยายามนำพาแนวคิดบางอย่างทำให้ภาคการเกษตร เริ่มไม่ถูกให้ความสนใจต่อคนรุ่นใหม่ภายในชุมชน

จากการสังเกตด้วยสถานการณ์ทีกล่าวนำ เกษตรกร ส่วนมากไม่มีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร คือทำแบบเดิม ถึงเวลาปลูกก็ปลูก ถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็เก็บเกี่ยว เคยใช้ปุ๋ยสูตรไหนก็ใส่สูตรนั้น ทั้งที่รู้ว่าขาดทุนก็ทำกันอยู่ เพราะเห็นเพื่อทำกันแบบนั้น ก็ทำตามกัน เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว ได้ผลผลิตน้อย ปีถัดไปก็เพิ่มปริมาณปุ๋ยมากขึ้น เพื่อต้องการให้ผลผลิตเพิ่ม โดยไม่คำนึงถึงต้นทุน เมื่อทุนการทำเกษตรไม่เพียงพอ ก็ต้องไปกู้ ธ.ก.ส. ก็ต้องไปยืมกองทุนหมู่บ้านมาชดใช้ ธ.ก.ส. เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้น้อย ก็ขาดทุนเหมือนเดิม เป็นวัฏจักร ซ้ำซาก ก็ทำให้เกษตรกรยากจนไม่สามารถออกจากวังวนแห่งความทุกข์ในวงจรวิถีชีวิต มีแต่ความทุกข์ยากทับถม เกษตรกรจึงยากจนอยู่เหมือนเดิม ไม่มีความรู้ ไม่มีการศึกษาแนวทาง ที่จะแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ ความรู้ดั้งเดิมในการทำเกษตรถูกมองว่าไม่สามารถนำมาใช้ได้ ที่ดินทำกินไม่เคยใส่ใจดูแล ไม่รู้วิธีการปรับปรุงดิน ถึงรู้ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เพราะไม่ทันต่อความต้องการของภาระหนี้ที่ต้องจ่ายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการทำเกษตรส่วนใหญ่ในตำบลเชิงคดจะเป็นการทำนาเสียเป็นส่วนใหญ่

ในข้างต้นเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเรื้อรังจนยากที่จะแก้ไข เพราะเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ เป็นปัญหาในวิถีคิด วิถีทำ และวิถีจัดการ ทั้งที่ศักยภาพและทุนที่มีอยู่ภายในตำบลเชิงคดอยู่ทั้งลักษณะภูมิประเทศ และระบบการจัดการน้ำที่เอื้อต่อการทำเกษตรเพราะอยู่ใกล้กับแหล่งเก็บน้ำของเขื่อนแม่กวงอุดมธารา มีการจัดระบบชลประทานให้เอื้อต่อการทำการเกษตร และในปัจจุบัน มีการรวมตัวกันของเกษตรกรในการนำผลผลิตในหมู่บ้านมาขาย โดยมีการตั้งตลาดและสถานที่แสดงสินค้า ซึ่งการที่ชาวบ้านนำสินค้ามาขายเองโดยตรง ทำให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมให้นำเอาผลผลิตมาวางขาย หรือแสดงผลผลิตกัน

สินค้า รวมทั้งจัดทำป้ายโฆษณาให้ผู้เดินทางที่ผ่านมาสังเกตเห็นได้ชัดเจนขึ้น และเนื่องจากตำบลเชิงดอยมีแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร เกือบตลอดทั้งปี หน่วยงานจึงส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชหลังฤดูทำนา เช่น หัวหอมแดง และกระเทียม เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานรัฐควรเข้ามาให้ความสนับสนุนทางด้านพันธุ์พืช หรือเทคโนโลยีการจัดการ โดยการจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่จริง เพื่อแสดงให้เห็นถึงต้นทุนการผลิต และโอกาสเสี่ยง เพื่อนำไปสู่การประยุกต์แนวทางการจัดการได้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ยิ่งขึ้น

ในส่วนของการจัดการบริหารส่วนตำบลเชิงดอยได้มองเห็นถึงความสำคัญ ของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงศักยภาพของพื้นที่ที่มีอยู่ และมองในระยะยาว ถึงแนวทางในการพัฒนาของตำบล จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาในวิธีคิด วิธีจัดการ และวิธีทำ นั่นคือการมุ่งที่การพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ ดังนั้นการให้ความรู้ ความเข้าใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการที่เกษตรกรสามารถเข้าใจถึงทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนเกิดความรู้สึกหวงแหนท้องถิ่นของตน ซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดสถานที่ เช่น วัด โรงเรียน หรือศูนย์ถ่ายทอด ฯ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ในท้องถิ่น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของตำบล ฯลฯ เช่น สมุนไพรต่าง ๆ ในตำบล ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สมุนไพรภายในตำบลได้แก่อะไรบ้าง สรรพคุณเป็นเช่นไร มีวิธีการเพาะปลูกอย่างไร ฯ พร้อมทั้งคำอธิบายที่เข้าใจง่ายที่สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน อีกทั้งความเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นจะทำให้เกษตรกรทั้งในตำบลและนอกตำบลได้เข้าใจถึงความจริงแท้ของตำบลได้อย่างลึกซึ้งขึ้น และเมื่อมีความเข้าใจที่ดีขึ้น ก็จะสามารถค่อย ๆ พัฒนาแบบเชื่อมโยงกัน และนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

จากข้างต้นจะเห็นถึงสภาพปัญหาและแนวคิดแนวทางในการแก้ไข ขณะเดียวกันสถานการณ์ปัญหาที่เป็นอยู่ เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเชิงดอย มีการเพาะปลูกโดยใช้ปุ๋ยเคมี, ยาปราบศัตรูพืช และยาฆ่าแมลง ซึ่งปริมาณการใช้สารเคมีเหล่านั้นได้เพิ่มมากขึ้นทุกปี ทำให้ต้นทุนการทำการเกษตรสูงตามไปด้วย อีกทั้งเกิดปัญหาดินเสื่อมสภาพจากการใช้ปุ๋ยเคมีและเกิดอาการผิวหนังอักเสบจากการใช้สารเคมี ฯลฯ ส่งผลให้เกษตรกรเริ่มหันมาหวั่งใยต่อผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ศักยภาพของเกษตรกรภายในตำบลที่พยายามแก้ไขปัญหามา

ด้วยเหตุนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอยจึงเริ่มหาแนวทางในการแก้ไขปัญหามน ศักยภาพหรือทุนที่มีอยู่ภายในตำบล อย่างเช่นการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำขึ้นเองในท้องถิ่นแทนการใช้ปุ๋ยเคมี รวมทั้งสนับสนุนการเกษตรที่เน้นการลดต้นทุนและได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อการบริโภค ซึ่งในความพยายามที่จะแก้ไข ปัญหา ด้วยการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นแนวทางเดียว ในความ

หลากหลายของการทำเกษตรในพื้นที่ตำบลเชิงคอกก็มีการทำเกษตรที่แตกต่างกัน ยังที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาที่แท้จริงอยู่ที่ วิธีคิด วิธีทำ วิธีจัดการ ฉะนั้นรูปแบบการแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจร่วมกัน ในเบื้องต้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสถานทูตญี่ปุ่นบนทุนที่มีอยู่ในการทำเกษตรอินทรีย์ และทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้ตกลงสนับสนุนโครงการเกษตรอินทรีย์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงคอก อำเภอคอกสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านโครงการความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแบบให้เปล่าขั้นพื้นฐานและความมั่นคงทางด้านมนุษย์ Grant Assistance for Grassroots Human Security Projects (จีจีพี) เป็นมูลค่า 1,542,200 บาท โดยจะจัดให้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการสนับสนุนดังกล่าว โดยสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างอาคารถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ในการทำเกษตร

ด้วยการสนับสนุนดังกล่าว มีเป้าหมายไปที่การสร้างแหล่งเรียนรู้การเกษตรในรูปแบบของศูนย์ถ่ายทอด จึงมีความจำเป็นที่ทางเกษตรกรภายในตำบลต้องเข้ามาร่วมกันเรียนรู้และนำไปสู่การปรับใช้อย่างเหมาะสมในการประกอบอาชีพการเกษตรภายในตำบล เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นภายในตำบล กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นเพียงวิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหา แต่ขณะเดียวกัน ความรู้ในวิธีการทำเกษตรที่มีอยู่หลากหลายในหมู่บ้านภายในตำบลก็มีทั้งที่เป็นส่วนดีและไม่ดีที่ส่งผลกระทบต่อกัน และวิถีการดำเนินชีวิตในกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ฉะนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น การร่วมกันทำความเข้าใจ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จึงมีความจำเป็นที่ต้องมาหาแนวทางการพัฒนาร่วมของเกษตรกรทุกหมู่บ้าน เพื่อค้นหากลไกกระบวนการพัฒนารูปแบบของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ที่อยู่บนกระบวนการทำความเข้าใจต่อเหตุของปัญหา ทั้งในส่วนของวิธีคิด วิธีทำ วิธีจัดการ ของเกษตรกร นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ที่เหมาะสมต่อบริบทพื้นที่ในตำบลเชิงคอก

2.คำถามวิจัยหลัก

กระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลเชิงค้อยเป็นอย่างไร

3.คำถามวิจัยย่อย

1. สถานการณ์ บทเรียน ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในอดีตและปัจจุบันของตำบลเชิงค้อยเป็นอย่างไร?

2. สภาพและบริบทในการทำการเกษตรของเกษตรกรในตำบลเชิงค้อยเป็นอย่างไร? และมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันอย่างไร

3. กระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลเชิงค้อยเป็นอย่างไร?

4.วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ บทเรียน ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในอดีตและปัจจุบันของตำบลเชิงค้อย

2. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทในการทำการเกษตรของเกษตรกรและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันของเกษตรกรในตำบลเชิงค้อย

3. เพื่อศึกษากระบวนการและพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลเชิงค้อย

5.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.ด้านการวิจัย

1.1 ได้ทราบถึงสถานการณ์ บทเรียน ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรทั้งในอดีต และปัจจุบันของตำบลเชิงค้อย

1.2 ได้ทราบถึงสภาพและบริบทในการทำการเกษตรของเกษตรกรและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันของเกษตรกรในตำบลเชิงค้อย

1.3 ได้องค์ความรู้ในเชิงกระบวนการของรูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลเชิงค้อย

2.ด้านการพัฒนา

2.1 กลุ่มแกนนำชุมชนทั้ง 13 แห่งและทีมวิจัยเข้าใจ และแก้ปัญหาด้านวิถีคิด วิธีทำ
 วิธีจัดการ ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่เหมาะสมและสามารถ ร่วมกันกำหนด
 รูปแบบของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสม และ สามารถนำไปปรับใช้กับ
 ครอบครัวและขยายผลในชุมชนของตนเองได้โดยผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการวิจัย

2.2 เกิดเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในตำบลเชิงคอย ที่พัฒนามาเป็นคณะทำงาน
 บริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในตำบลเชิงคอย และเกิดแหล่งเรียนรู้ที่
 เหมาะสมต่อการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรภายในตำบล

2.3 เกิดแผนแม่บทชุมชนทางด้านการเกษตรที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
 ท้องถิ่นของชุมชน และอบต.เชิงคอยนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้อง

(1) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1. กระแสโลกกับการเกษตรไทย

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่รวมกัน พึ่งพาอาศัยกัน ปัจจุบัน โลกพัฒนาไปมากด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้น เพื่อสนองตอบจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตให้แก่มนุษย์ ก่อให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบแก่มนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ด้อยโอกาสมักจะเสียเปรียบประเทศที่เข้มแข็งมากกว่า ดังนั้นการตั้งรับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง กระแสโลกที่กำลังพัดกระหน่ำสู่ประเทศไทยและโลก มีผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมดังนี้

1.1 การสนับสนุนการค้าแบบเสรี (Trade liberalization) ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบบการค้าเสรีของโลก ทั้งในระบบพหุภาคี ภายใต้การนำขององค์การค้าโลก (WTO) หรือระบบทวิภาคี (FTA) ซึ่งเป็นการทำสัญญาระหว่างประเทศคู่ค้า เช่น ไทย-จีน ไทย-อินเดีย ไทย-ออสเตรเลีย เป็นต้น การค้าแบบเสรีดังกล่าวมีทั้งข้อดี (สินค้าเกษตรบางชนิดมีโอกาสส่งออกได้มากขึ้น) และข้อเสีย (สินค้าเกษตรบางชนิดถูกสินค้าเกษตรจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่าโจมตี) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมรับมือของเกษตรกรไทย (พัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตร และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร) การคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ และการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสของรัฐบาล เพื่อใช้ประโยชน์จากการค้าเสรีให้มากที่สุดนั่นเอง

1.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural resources and environment conservation) สืบเนื่องจากจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลิตอาหารอย่างเร่งรัด และผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และหมดสิ้นไปจนน่าตกใจว่าลูกหลานในอนาคตของเราอาจดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก จึงเกิดกระแสแนวคิดในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและก่อประโยชน์ให้มากที่สุด เช่น การลดหรือละการใช้สารเคมี การอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น ทำให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรแบบปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วย

1.3 การปกป้องสิทธิมนุษยชน (Human right protection) ด้วยหลักการที่ว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเกิดมายากจนหรือร่ำรวย มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีอายุแตกต่าง มีเชื้อชาติต่างกัน หรือมีเพศต่างกัน ย่อมมีสิทธิของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ดังนั้น การปกป้องสิทธิของทุกคนในโลกให้มีความเท่าเทียมกันจึงมีความจำเป็น และมีผลต่อภาคการเกษตรของไทย เช่น การใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น

1.4 การสนับสนุนระบบประชาธิปไตย (Democratic promotion) สืบเนื่องจากข้อ 3 ที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน การปกครองโดยระบบประชาธิปไตยจึงเป็นแนวทางหลักของการเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประเทศที่เคยปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยอย่างช้า ๆ ในหลายประเทศ และจากกระแสโลกดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนตนเองเข้าสู่กระแสโลกดังกล่าว รวมทั้งบางเหตุการณ์เป็นผลพวงจากกระแสโลกด้วย เช่น

1.4.1 การเข้าสู่กลไกการค้าเสรีและมาตรฐานนานาชาติ ไทยได้เข้าไปเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและต้องอยู่ภายใต้กรอบข้อตกลงดังกล่าว รวมทั้งไทยได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีเฉพาะระหว่างประเทศ เช่น ไทย-จีน ไทย-อินเดีย เป็นต้น โดยคาดหวังว่าการเปิดเสรีดังกล่าวไทยเราจะมีข้อได้เปรียบ เนื่องจากมีประชากรน้อยกว่าประเทศคู่ค้ามาก จำนวนผู้บริโภคจึงมีจำกัดทำให้สินค้าต่างประเทศน่าจะเข้ามาได้น้อยกว่าการส่งสินค้าของไทยออกไป เป็นต้น นอกจากนั้นในการส่งสินค้าไปขายในตลาดโลกนั้น ตลาดแต่ละแห่งได้กำหนดมาตรการสุขอนามัยและมาตรฐานสินค้าอาหารของตนเองขึ้น ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรการสุขอนามัยและมาตรฐานสินค้าอาหารของตลาดดังกล่าวก่อน จึงจะสามารถส่ง (ขาย) ผลผลิตทางการเกษตรของไทยไปสู่ตลาดโลกได้

1.4.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ไทยได้กำหนดข้อกำหนดเพื่อบังคับใช้ให้เกิดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น รวมทั้งได้มีกลุ่มคนที่เห็นความสำคัญดังกล่าวช่วยรณรงค์และสอดส่องดูแลให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีความเข้มแข็งนำไปสู่การปฏิบัติ และบังคับใช้ นอกจากนั้นการปลูกฝังให้ชุมชนมีความรักและหวงแหนท้องถิ่น จะเป็นแนวทางสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถาวร

1.4.3 การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ตอบสนองต่อกระบวนการค้าที่ผู้บริโภคเป็นผู้ชี้้นำการผลิต เกษตรกรจึงต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งเพื่อป้องกันการผลิตสินค้าเกษตรเกินความต้องการของตลาด อันเป็นเหตุให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ยกตัวอย่างเช่น ปรับเปลี่ยนจากการปลูกอ้อยที่มีราคาตกต่ำ ไปสู่การผลิตผักหรือผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีราคาดี เป็นต้น แต่ทั้งนี้การ

ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตดังกล่าว เกษตรกรต้องเป็นผู้ตัดสินใจเอง ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของไร่นา และความรักความสนใจของเกษตรกร

1.4.4 การปฏิรูประบบการทำงานของภาครัฐและเอกชน จากผลพวงของกระแสโลก ด้าน การสนับสนุนระบบประชาธิปไตย รวมทั้งความรวดเร็วของการติดต่อสื่อสาร การแข่งขันทางการค้า ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับตัวให้สามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างเต็มความสามารถและรวดเร็วทันความต้องการ เช่น การบูรณาการหน่วยงาน การให้บริการ ณ จุดเดียว การบริการด้วย จิตบริการ (service mind) รวมทั้งการให้โอกาสประชาชนในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเองแทน การสั่งการ เป็นต้น

1.4.4 การเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม ผลพวงสำคัญของกระแสโลกที่มีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ระบบการค้าเสรี รวมทั้งความไม่พร้อมในการเตรียมตัวรับของประเทศที่อ่อนแอ ทำให้หลาย ๆ ประเทศรวมทั้งประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ จนต้องเข้าสู่การจัดการของ IMF และจากสภาวะเศรษฐกิจที่ล่มสลายได้นำไปสู่การเสื่อมถอยของสภาวะสังคม เกิดปัญหาตงาน ดิดเหล้าและยาเสพติด ดิดการพนัน ประกอบกับผลผลิตเกษตรตกต่ำและผลิตแล้วขาดทุน การมีหนี้สินล้นพ้นตัวของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งไปสู่การขายที่ดินทำกินและการไร้ที่ดินทำกินในที่สุด

1.4.5 การกำหนดรัฐธรรมนูญใหม่ จากกระแสโลกและผลพวงข้างต้น ทำให้เราต้องหันมาปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีความทันสมัย และสามารถตอบสนองด้านการเสริมสร้างปัญหาให้กับประชาชน เพื่อให้พวกเขามีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล จำเป็นจะต้อง ขันรับฟังข่าวสาร ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงกระแสโลกดังกล่าว เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และวางแผนในการตั้งรับกระแสโลก รวมทั้งผลกระทบทั้งด้านดีและเสียของกระแสโลกด้วยสติและภูมิปัญญาเพื่อร่วมมือ ร่วมใจกับเกษตรกรในตำบลฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคจากกระแสโลกอย่างชาญฉลาด เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเอง

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเกษตรไทย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ที่ประชาชนในท้องถิ่นคิดหรือสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาที่ตนเองหรือท้องถิ่นประสบอยู่ ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งถูกสั่งสมมานานจึงมีมากมาย หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรได้ 5 ประเภท คือ

2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร จะพบว่าอาหารไทยมีเอกลักษณ์จำเพาะด้านเสริมสร้างสุขภาพ เนื่องจากมีเครื่องเทศและสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ มีโภชนาการครบทั้ง 5 หมู่ มีความเอร็ดอร่อย และมีความสวยงามทั้งรูปลักษณะ สี สัน ดังนั้นต่างชาติจึงหันมานิยมบริโภคอาหารไทยกันมากขึ้นจนติดอันดับ 1 ใน 3 ของโลก และมีร้านอาหารไทยในต่างแดนประมาณ 5,000 แห่งทั่วโลก

2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านยารักษาโรค ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือ การใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรคปัจจุบันอย่างง่าย ๆ บางประเภท เช่น การใช้ฟ้าทะลายโจร แก้อาการไข้หวัด ตัวร้อน กินมะแว้งแก้ไอและเจ็บคอ การใช้เมล็ดน้อยหน่าหมักสระผมกำจัดเหา เป็นต้น

2.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องนุ่งห่ม ไทยเรามีภูมิปัญญาด้านการเลี้ยงไหม สาวไหม ปักผ้าเย็บ ปั่นผ้า รวมทั้งการย้อมสีจากธรรมชาติ และการถักทอด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ ให้เกิดลวดลายสวยงาม และมีสีสันแปลกตา นอกจากความสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าไทยแล้ว ผ้าไทยยังมีคุณสมบัติให้ความอบอุ่นในฤดูหนาว และให้ความเย็นสบายในฤดูร้อน รวมทั้งสีจากธรรมชาติยังให้กลิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และไม่อัปชื้น เช่น คราม หรือ ส้อม เป็นต้น

2.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านที่อยู่อาศัย เนื่องจากประเทศไทยเป็นเขตร้อน และมีฝนตกชุก บ้านเรือนของไทยโบราณจึงมักจะสร้างด้วยไม้ แบบบ้านโปร่งโล่งสบาย เพื่อให้เกิดการระบายถ่ายเทอากาศและป้องกันความร้อน ส่วนหลังคามักจะลาดเอียงและยื่นออกมาจากตัวบ้านมากเพียงพอ เพื่อรับมือกับปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาพร้อมกับสายลมแรงมิให้สาดเข้าบ้านได้ แต่ปัจจุบันไม้มีราคาแพงและหายาก รวมทั้งแบบบ้านสมัยใหม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนไทยค่อนข้างมาก ทำให้ภูมิปัญญาด้านนี้ถดถอยลง

2.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคนิคการผลิตทางการเกษตร คนไทยมีการสั่งสมความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างมากมาย เช่น การกำหนดเวลาเพาะปลูกข้าวให้มีความเหมาะสมกับฤดูกาลหรือช่วงแสง การถ่ายพยาธิให้กับลูกวัวหรือวัวที่รับเข้ามาเลี้ยงใหม่ด้วยการตำลูกมะเกลือผสมน้ำกรอกให้สัตว์กิน นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาด้านสิ่งประดิษฐ์ เช่น เครื่องมือจับปลาชนิดต่าง ๆ เครื่องมือเตรียมดิน เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการ

สร้างสรรค์ภูมิปัญญาอื่น ๆ ขึ้นใหม่ เช่น น้ำหมักชีวภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการลดสารเคมี ลดต้นทุนการผลิต และลดความเสี่ยงจากพิษภัยของสารเคมี จากภูมิปัญญาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่าภูมิปัญญาส่วนใหญ่มีประโยชน์ ดังนี้

1. สร้างรายได้ ให้กับเจ้าของภูมิปัญญาหรือผู้ที่นำภูมิปัญญานั้นมาผลิต ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ รายได้ดังกล่าวมีตั้งแต่จำนวนเล็กน้อยจนถึงจำนวนมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าได้นำภูมิปัญญานั้นไปใช้ในระดับใด

2. ลดรายจ่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางชนิดสามารถใช้ทดแทนปัจจัยการผลิตที่ต้องหาซื้อมาได้ เช่น น้ำหมักชีวภาพ ช่วยให้เกษตรกรไม่ต้องซื้อสารเคมีมาใส่ในไร่นา หรือการใช้สมุนไพรในการถ่ายพยาธิในสัตว์ ทำให้ไม่ต้องซื้อยาสังเคราะห์มาใช้ เป็นต้น

3. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางชนิดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เครื่องเก็บเกี่ยวข้าว เป็นต้น เพราะช่วยให้เราทำงานได้มากขึ้นในเวลาเท่ากัน

4. เพิ่มคุณภาพชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางประเภท ช่วยเพิ่มคุณภาพของชีวิต โดยช่วยลดผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม หรือทำให้คนเราบริโภคผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย ดังเช่น ภูมิปัญญาด้านน้ำหมักชีวภาพ

ดังนั้นการพัฒนาและการเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดีขึ้นและคงอยู่ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นาน ๆ รวมทั้งให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดใหม่ ๆ ขึ้น จึงควรมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร ควรมีการศึกษาและแจ่งสรรพคุณของอาหาร พื้นบ้านที่ดีต่อสุขภาพ การจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และดึงดูดใจผู้บริโภค รวมทั้งช่วยรักษาอาหารให้เก็บได้คงทนด้วย

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านยารักษาโรค ควรมีการปรับปรุงตัวยาให้สะดวกในการใช้ และเก็บรักษา การอนุรักษ์พืชสมุนไพรดังกล่าวให้คงอยู่ในระบบนิเวศ หรือการปลูกเพิ่มเติมเป็นเชิงการค้า เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องนุ่งห่ม ปรับปรุงพัฒนาสารย้อมสีธรรมชาติให้มีความสะดวกในการใช้ การเก็บรักษา รวมทั้งอนุรักษ์พันธุ์ให้สืด้วย ส่วนวัตถุดิบ เช่น ไหม หรือฝ้าย ควรมีการพัฒนาพันธุ์ให้ผลผลิตมีความนุ่มนวล และคงทน ง่ายต่อการใช้และรักษา รวมทั้งน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการสาวไหม หรือปั่นฝ้ายให้ได้เส้นไหม หรือเส้นด้ายที่ต่างรูปแบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดสิ่งทอที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านที่อยู่อาศัย ปรับปรุงพัฒนาวัสดุการก่อสร้าง และการนำมาประยุกต์ใช้

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคนิคการผลิตทางการเกษตร ปรับปรุงวิธีการผลิตปุ๋ยชีวภาพให้สะดวก และควรมีสูตรที่แน่นอน เพื่อให้ได้ปุ๋ยชีวภาพที่มีคุณภาพคงที่ ส่วนสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคสัตว์ ควรมีการปรับปรุงตัวยาให้สะดวกในการใช้และเก็บรักษา รวมทั้งควรคำนึงถึงการอนุรักษ์พืชสมุนไพรดังกล่าวด้วย

นอกจากการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้านแล้ว ศูนย์บริการฯ ควรมีการจัดเก็บรวบรวมภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาสำหรับคนรุ่นหลังในอนาคต

3.แนวคิดใหม่ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

จากข้อที่ 1 ได้กล่าวถึงกระแสโลกที่มีต่อการเกษตรของประเทศไทย และได้กล่าวถึงการปรับแก้รัฐธรรมนูญให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับกระแสโลก แนวคิดใหม่ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 จึงมีองค์ประกอบหลัก ๆ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบสู่ท้องถิ่น รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้รัฐให้ความอิสระแก่ท้องถิ่น ด้วยหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของท้องถิ่น โดยได้กำหนดขั้นตอนของการกระจายอำนาจ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และภารกิจที่ต้องถ่ายโอนรวม 245 ภารกิจ ภายในปี 2552 รัฐจึงแบ่งแยกการบริหารจัดการเป็น 3 ส่วนคือ 1) ส่วนกลาง รับผิดชอบโดยกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ 2) ส่วนภูมิภาค รับผิดชอบโดยจังหวัดและอำเภอ และ 3) ส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบโดยเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นเริ่มตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา¹ ตามมาตรา 78 ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่ารัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้นเป็นหลัก

2. เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายตามมาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

¹ สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง อบต. วิถีใหม่ยุคผู้นำ CEO วันอาทิตย์ที่ 7 ธันวาคม 2546 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้ ยังให้ภาครัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

3. มุ่งสู่ความเข้มแข็งจากการพึ่งพาตนเอง รัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 นี้ได้กำหนดให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบฟรีจนถึงระดับประถมศึกษา และมีโอกาสในการเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ยังใช้กระบวนการต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจปฏิบัติ และรับผิดชอบสิ่งที่ตนกระทำลงไปร่วมกัน รวมทั้งการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักนำ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะมีผลในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล จึงต้องนำแนวคิดข้างต้นมาเป็นหลักในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อให้ตอบสนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ 2540

4. วิสัยทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ

จากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศไทยให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยสร้างค่านิยมร่วมให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคิด และกระบวนการทำงานที่ยึดปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแนวใหม่ ที่มุ่งสู่คุณภาพ ประสิทธิภาพ และก้าวตามโลกอย่างรู้เท่าทัน และเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ที่มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้านคือ²

1. สังคมคุณภาพ เป็นสังคมที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดีที่สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคม

² www.thaica.com/articles/plan9.html วันที่ 5 มิถุนายน 2547

2. **สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้** เป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา สามารถรักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3. **สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน** เป็นสังคมที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร รัก ภูมิใจในชาติ และท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมของเกษตรกรให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพทั้ง 3 ด้าน คือ ทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์และสั่งสมทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้งเป็นผู้สร้างความสมานฉันท์และเอื้ออาทรกันในเรื่องระหว่างเกษตรกร

5.แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในแผนพัฒนา ฉบับที่ 9

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ มีความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี³ ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรในระดับต่าง ๆ ควรเป็นดังนี้⁴

³ www.thaica.com/articles/plan9.html วันที่ 5 มิถุนายน 2554

⁴ ดร.ธันวา จิตต์สงวน บทบาทของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และภูมิปัญญาไทย เอกสารประกอบ การฝึกอบรมหลักสูตร”คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล” โดยมหาวิทยาลัยเครือข่าย ภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชน ปี 2545

1. ความพอเพียงในระดับครัวเรือน พิจารณา 3 ด้านคือ ก) ความมั่นคงด้านอาหาร ข) ความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในไร่นา ค) การประยุกต์ใช้ระบบผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน 5 ระบบหลัก เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

2. ความพอเพียงในระดับชุมชน ได้แก่ ก) การประหยัดด้านขนาด (economy of scale) เช่น การผลิตขนาดใหญ่ ค่าใช้จ่ายลดลง (เหมาโหลจะถูกกว่า) ใหญ่/เล็กค่าใช้จ่ายคงที่เท่า ๆ กัน ข) การประหยัดด้านขอบข่าย (economy of scope) เช่น การผลิตขนาดเล็กแต่หลากหลาย เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น ค) การสร้างพลังทางเศรษฐกิจ เช่น การประยุกต์ใช้ระบบกลุ่ม สหกรณ์ องค์กรและเครือข่าย ง) เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง เป็นต้น

3. ความพอเพียงในระดับสังคม ได้แก่ ก) เน้นการเจริญเติบโตอย่างมีขั้นตอน มั่นคง ยั่งยืน ข) มีการสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ค) มีความเชื่อมโยงระหว่างระบบตลาด การเงิน การลงทุนและเศรษฐกิจโลก ง) ประสานเป้าหมายผลประโยชน์สูงสุดเพื่อสังคม ส่วนรวม จ) มีการผสมผสานระหว่างทุนนิยมกับเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

6.ผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด

ปัจจุบันรัฐได้มีการแบ่งอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วนคือ ก) การบริหารราชการส่วนกลาง โดยกระทรวง ทบวง กรม ที่มีรัฐมนตรี และปลัดกระทรวง รวมทั้งอธิบดีกรมต่าง ๆ เป็นผู้บริหารตามลำดับ ข) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยจังหวัด และอำเภอ ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอเป็นผู้บริหาร และ ค) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีคณะหรือกลุ่มคนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้บริหาร

1. **ความเป็นมา** หน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีจึงมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ช่วยนายกรัฐมนตรีประจำจังหวัดนั้น ๆ รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพในการบริหารจังหวัดในทุก ๆ ด้าน โดยปี 2545 ได้ทดลองการบริหารรูปแบบผู้ว่า CEO ใน 5 จังหวัดคือ ลำปาง ศรีสะเกษ ชัยนาท นราธิวาส และภูเก็ต และเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ได้ให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเป็นผู้ว่า CEO โดยมอบอำนาจหลัก 3 ด้านคือ

➤ **อำนาจการบริหารงานบุคคล** เช่น การโยกย้ายข้าราชการ

➤ อำนวยการบริหารงบประมาณ โดยรัฐเตรียมเงินให้ 2,550 ล้านบาท เพื่อจัดสรรให้ผู้ว่าตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัด รวมทั้งเงินเหลือจ่าย ผู้ว่าสามารถนำไปใช้ในการบริหารจังหวัดได้

➤ อำนาจตามกฎหมายของผู้ว่าราชการจังหวัด

อย่างไรก็ตามอำนาจทั้ง 3 ด้านนี้จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคลากรหรือหน่วยงาน 6 กลุ่ม คือ ศาล ครู ทหาร อัยการ องค์การอิสระ เช่น กกต. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับหน้าที่ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO มีดังนี้⁵

ก) ชี้นำกลยุทธ์ โดยนำยุทธศาสตร์ชาติไปกำหนดเป็นระเบียบวาระของพื้นที่ และนำปัญหา/ความต้องการของพื้นที่มากำหนดเป็นแนวทางริเริ่มแก้ไขปัญหาและพัฒนา

ข) เป็นหัวหน้าทีมประสานการทำงานทุกภาคส่วนในสังคมให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้น สร้างการทำงานเป็นทีม ให้กำลังใจและกระตุ้นให้ไปสู่เป้าหมาย สนับสนุนการแก้ไขปัญหาและทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน

ค) เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำหน้าที่ให้บริการพื้นฐานแก่ประชาชน และพัฒนาท้องถิ่น

ง) สร้างระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน และมีการกำกับดูแลที่เหมาะสม

จ) พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นแก่ผู้ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งทำตนเป็นตัวอย่าง

2. แผนยุทธศาสตร์จังหวัด เป็นผลพวงจากการที่รัฐบาลเตรียมจัดสรรงบประมาณ 2,550 ล้านบาท ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดขึ้นมา สำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัดมีวิธีการอย่างคร่าว ๆ ดังนี้

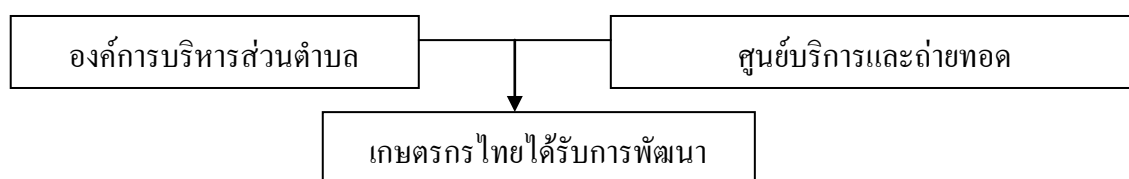
ก) การรวบรวมข้อมูล เช่น ปัญหาของจังหวัด ความฝัน (ความต้องการ) ของจังหวัด นโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และนโยบายของจังหวัด มาประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด

ข) จัดเวทีให้ทุกภาคส่วน (ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น) เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์

⁵ ส่วนประสานความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัด (ไม่ปรากฏปี) CEO การบริหารราชการแนวใหม่ กลไกสู่ความมั่นคงและการพัฒนาที่ยั่งยืน เอกสารเผยแพร่ความรู้/เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัด แผนยุทธศาสตร์จังหวัด กับศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากบทบาทและหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัด จะเห็นได้ว่าผู้ว่าราชการจังหวัด กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำงานร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้นในด้านการให้ข้อมูล ปัญหาของท้องถิ่น จนถึงการร่วมให้ความคิดเห็นในเวทีจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด หลังจากนั้นเข้าไปร่วมกิจกรรม (ลงมือปฏิบัติ) จนถึงการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของตำบลที่มีหน้าที่ในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรให้เกษตรกรในตำบล จึงมีบทบาทสำคัญในการให้ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ว่าราชการจังหวัดในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของจังหวัด เพื่อให้ศูนย์บริการฯ ได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเกษตรของตำบล ซึ่งงบประมาณจะได้มาทั้งรูปแบบปกติที่ส่งมาจากส่วนกลาง ผ่านมาตามกรมกองแล้วตกมาสู่ภูมิภาคหรือท้องถิ่น (function) เป็นรายปี (เช่น งบประมาณที่กรมส่งเสริมการเกษตรส่งมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้จ่ายในการบริหารศูนย์บริการฯ) หรือ งบประมาณผ่านมาที่จังหวัดในรูปยุทธศาสตร์จังหวัด (area) (เช่น งบประมาณจังหวัดนครปฐม เรื่อง การผลิตอาหารปลอดภัย) รวมทั้งงบประมาณที่มากับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล (agenda) เป็นต้น

แนวคิดการให้บริการ ณ จุดเดียว

ปัจจุบันแนวคิดเรื่อง การให้บริการ ณ จุดเดียว (one stop service) กำลังเป็นแนวคิดที่หน่วยงานต่าง ๆ นำมาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐ เนื่องด้วยเห็นประโยชน์ของการบริการ ณ จุดเดียวดังนี้

1. ในแง่ของผู้มารับบริการ (เกษตรกร) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการผลิตทางการเกษตรหลากหลายในไร่นา ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาหรือต้องการความรู้ทำให้ต้องการขอรับบริการหลากหลายประเภทได้ในที่เดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ เปรียบเสมือนกับไปซื้อของตามห้างสรรพสินค้าที่มีสินค้าให้หาซื้อได้หลายประเภท ทั้งเครื่องอุปโภค บริโภค

เครื่องเรือน รวมทั้งยารักษาโรค ดังนั้น ผู้คนจึงนิยมไปจับจ่ายซื้อของตามห้างมากกว่าร้านค้าปลีกในหมู่บ้าน ร้านค้าปลีกจึงเป็นแหล่งที่ผู้คนจะไปซื้อของเฉพาะเมื่อเวลาที่ขาดสิ่งของเร่งด่วนเท่านั้น ดังนั้น การให้บริการ ณ จุดเดียวที่ศูนย์บริการฯ จึงเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นอย่างมากยิ่ง

2. ในแง่ของผู้ให้บริการ (เจ้าหน้าที่ของรัฐ) เนื่องจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรมีกระจัดกระจาย ทำให้ขาดพลังในการให้บริการ รวมทั้งขาดการประสานงาน และความต่อเนื่องในการให้บริการ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาในการให้บริการเกษตรกรบางราย (มือยาว) มากเกินไป ส่วนเกษตรกรอีกบางราย (มือสั้น) ไม่สามารถเข้าถึงบริการหรือได้รับบริการเลยก็มี ดังนั้นการให้บริการ ณ จุดเดียวจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นได้อย่างดี

ดังนั้น ในการให้บริการ ณ จุดเดียว ผู้ให้บริการ (เจ้าหน้าที่ของรัฐ) จำเป็นต้องร่วมกันกำหนดแนวทางในการให้บริการให้ชัดเจน เช่น ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ จะมาจากหน่วยไหน อย่างไร เท่าใด เมื่อใด เป็นต้น นอกจากการกำหนดแนวทางร่วมกันแล้ว ควรสร้างจิตสำนึกในการให้บริการ (service mind) ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งสร้างความสามัคคีในหมู่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ร่วมกันให้บริการมิใช่เพียงงานหรือปฏิเสธว่ามีฐานะของตนด้วย

อย่างไรก็ตาม ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คือ แหล่งให้บริการ ณ จุดเดียวด้านการเกษตร ที่เกษตรกรทั้งหลายคาดหวังว่าจะสามารถรับบริการจากศูนย์ฯ ได้ทุกเรื่องทุกเวลา ดังนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จึงต้องร่วมคิดกับเกษตรกรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งให้บริการ ณ จุดเดียว เช่น การกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลด้านการเกษตรของตำบล การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีในศูนย์ฯ การกำหนดตารางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยากรเกษตรและเกษตรกร เป็นต้น

7.แนวคิดการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

จากนโยบายของรัฐที่ต้องการให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อร่วมคิดวิเคราะห์ตัดสินใจในการกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้น ตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้⁶

⁶ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม 2546 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เอกสารเผยแพร่ของกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม กรมส่งเสริมการเกษตร

1. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตร โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันเกษตรกรและชุมชนได้มีโอกาสและส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเองและให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ

2. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ให้เป็นลักษณะบูรณาการ เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร ณ จุดเดียว (one stop service) โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเองในด้านการเกษตร เสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์ของงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งส่งเสริมการออมและการระดมทุนของชุมชนเพื่อการลงทุนทางธุรกิจ

ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จะไม่เน้นในด้านอาคารและสิ่งก่อสร้าง แต่จะเน้นด้านความสำคัญของกิจกรรมโดยชุมชนเกษตรเป็นหลัก ดังนั้นองค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงควรมีลักษณะดังนี้

1. ที่ทำการศูนย์ จัดตั้งเป็นศูนย์กลางของชุมชนการเกษตร มิใช่การจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ สถานที่ทำการจึงควรเป็นสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชน เช่น อบต. โรงเรียนเก่า โดยจัดทำเป็นสถานที่รวบรวม นำเสนอละบริการข้อมูล ตลอดจนใช้เป็นที่พักประชุม จัดเวทีชาวบ้าน ฝึกอบรม และถ่ายทอดความรู้เป็นต้น

2. คณะกรรมการบริหารศูนย์ ประกอบด้วยตัวแทนของชุมชน ตัวแทนจากกลุ่มอาชีพทางการเกษตร ตัวแทนจาก อบต. และตัวแทนจากหมู่บ้านต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการ คณะกรรมการมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยมีเกษตรกรในชุมชนร่วมด้วย

3. แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล เกิดจากการที่ชุมชนช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ทั้งในด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทำให้ทราบว่าจะแก้ไขปรับปรุงเรื่องอะไร มีกิจกรรมอะไรบ้างเช่น การถ่ายทอดความรู้เรื่องอะไร หรือจะมีการลงทุนทางธุรกิจชุมชนทางธุรกิจชุมชนอย่างไรเป็นต้น

4. จุดสาธิต หรือจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี พิจารณาคัดเลือกไร่นาของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น พืช ประมง ปศุสัตว์ เกษตรผสมผสาน เป็นต้น ไร่นาเหล่านี้สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติได้ โดยมีวิทยากรเกษตรกรเจ้าของไร่นาเป็นผู้ถ่ายทอด

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงเป็นศูนย์กลางในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตรของตำบล เป็นที่รวบรวมและแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพ ด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรของตำบล
2. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยมีการกำหนดจุดสาธิตเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้โดยมีวิทยากรเกษตรกรเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีส่วนราชการต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตร ฯ เข้าไปให้ความรู้ด้วย
3. เป็นศูนย์ให้บริการแก่เกษตรกร โดยเกษตรกรสามารถเข้ามาขอรับบริการได้และยังเป็นสถานที่ที่ส่วนราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มากให้บริการผ่านศูนย์ฯ เป็นต้น
4. เป็นเวทีชาวบ้านเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล โดยเป็นเวทีเพื่อรวบรวม และวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่ จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลขึ้น เพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ
5. เป็นเวทีบูรณาการการทำงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นสถานที่ในการบูรณาการแผนการทำงานในโครงการต่าง ๆ ของตำบลและยังเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ มาปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนอีกด้วย

ดังนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ ให้ถ่องแท้ รวมทั้งร่วมกับเกษตรกรในตำบลกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ให้ตอบสนองการเป็นศูนย์กลางทางการเกษตรด้านต่างๆ และทำให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของท่าน “มีชีวิตและจิตวิญญาณ” มิใช่เป็นเพียงสถานที่เท่านั้น

8.บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ดังได้กล่าวแล้วว่าศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารศูนย์จำนวนไม่เกิน 15 คน โดยแบ่งเป็นผู้แทนจาก อบต. 1 คน ผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพไม่เกิน 2 คน ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน อาสาสมัครเกษตรกร 1 – 4 คน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้⁷

⁷ กรมส่งเสริมการเกษตร 2546 คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เอกสารเผยแพร่ของสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ ฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก) การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ ฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์เป็นผู้ที่ได้รับเกียรติจากชุมชนให้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศูนย์ ฯ จึงจำเป็นต้องร่วมกันกำหนดข้อตกลงต่าง ๆ สำหรับการบริหารศูนย์ ฯ ขึ้นมา เช่น ข้อตกลงเรื่องสถานที่ การหาความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ การบริหารจัดการเงินทุน เป็นต้น รวมทั้งกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละท่านให้ชัดเจน เช่น ใครจะทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ใครจะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ใครจะทำหน้าที่เหรียญก เป็นต้น

ข) การจัดการประชุมคณะกรรมการศูนย์ ฯ ทุกเดือน คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ต้องจัดการประชุมคณะกรรมการขึ้นเป็นประจำทุกเดือน เพื่อใช้เป็นเวทีร่วมในการพิจารณา กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ สำหรับพัฒนาการเกษตรของตำบล ใช้ในการวางแผน แผนการปฏิบัติงานร่วมกันรวมทั้งเป็นเวทีในการติดตามผลงาน เป็นต้น

ค) การกระตุ้นให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ต้องทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นและสนับสนุนให้ทุกภาคมีส่วนเข้ามาร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งแสดงให้เห็นผลงานที่ก้าวหน้าของการจัดทำแผนดังกล่าว สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลจะได้กล่าวถึงในวิชาที่ 3 ต่อไป

ง) การวางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ ฯ ร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ต้องร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแผนปฏิบัติงานหรือกิจกรรมของศูนย์ ฯ ตลอดปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้าง “ชีวิตและจิตวิญญาณ” ให้กับศูนย์ ฯ

จ) การประสานงานเพื่อจัดหางบประมาณ รวมทั้งการบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ ฯ (ถ้ามี) คณะกรรมการศูนย์ ฯ ต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งและวิธีการได้มาซึ่งงบประมาณหรือรายได้ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ ฯ รวมทั้งการกำหนดวิธีการบริหารจัดการเงินทุนที่อาจเกิดขึ้น

ฉ) การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ ฯ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกรกลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดประกวดผลผลิตทางการเกษตร การจัดฝึกอบรมความรู้ใหม่ ๆ ทางเกษตร หรือการประชุมชี้แจงเพื่อจัดหาตลาด สำหรับผลผลิตทางการเกษตรระหว่างเกษตรกรกับบริษัทผู้รับซื้อผลผลิต เป็นต้น

2. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- การจัดทำข้อมูลประจำตำบล โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สูดท้ายสรุปผล จัดทำ และบริการข้อมูลดังกล่าวแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- การจัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี โดยการหาความต้องการด้านการฝึกอบรม ศึกษาน ฝึกงานหรือการแก้ปัญหาด้านการเกษตรของตำบล จากนั้นทำการคัดเลือกและพัฒนาจุดสาธิตและวิทยากรเกษตรกร สูดท้ายคือการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่นการฝึกอบรม ศึกษาน และทำแปลงสาธิต ตามความต้องการที่ค้นพบ

- การสนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย

- การเตือนภัย ได้แก่การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชนเฝ้าระวังและแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบถึงเหตุผลผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมง และภัยเศรษฐกิจอื่น ๆ

- การรับรองรายงานต่าง ๆ เช่นการตรวจสอบความถูกต้องของผู้ประสบภัย การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น ๆ

- การสนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ผลิต เครือข่ายผู้แปรรูป เครือข่ายด้านการตลาด หรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. ด้านการประชาสัมพันธ์

ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนได้รับทราบ และเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมอื่น ๆ

9.สรุปบทเรียน

ดังได้กล่าวแล้วว่ากระแสโลกมีผลกระทบต่อภาคการเกษตรของไทยทั้งในด้านบวกและลบ คือ ทำให้เกิดความยุติธรรมในการผลิตทางการเกษตรและการค้าขาย แต่ในทำนองเดียวกันความยุติธรรมดังกล่าวก็มีผลเสียต่อประเทศที่มีขนาดเล็กและไม่เข้มแข็งเพียงพอ เพราะไม่สามารถต่อสู้กับประเทศขนาดใหญ่และมีเงินทุนมากได้

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และภูมิปัญญาที่บรรพชนได้สั่งสมไว้มากมาย ทั้งภูมิปัญญาด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยรวมทั้งเครื่องมือในการทำมาหากินแบบต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในโลกมาผสมผสานกับภูมิปัญญาของบรรพชนที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคโลกาภิวัตน์

นอกจากนั้นเมื่อปี 2540 ได้มีการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ขึ้น ซึ่งมีแนวคิดหลักใน 3 ด้านคือ 1) การกระจายอำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบลงสู่ท้องถิ่น 2) การเน้นความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ 3) การมุ่งพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้หลักการพึ่งพาตนเอง นอกจากนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ขานรับแนวคิดหลักของรัฐธรรมนูญ ปี 2540 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาขึ้นใหม่ ให้การพัฒนามุ่งสู่การสร้าง “สังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน คือ 1) สังคมคุณภาพ 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยใช้ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักในการนำพัฒนา ซึ่ง “ความพอเพียง” มี 3 ระดับคือ ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับสังคมเป็นต้น

สำหรับแนวความคิดหลักของรัฐธรรมนูญ ปี 2540 ในด้านการกระจายอำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบ สู่ท้องถิ่นนั้น ในปี 2546 รัฐบาลได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายกรัฐมนตรีในจังหวัดนั้น ๆ และได้จัดสรรงบประมาณ ให้ 2,550 ล้านบาท เพื่อให้ผู้ว่าราชการ CEO จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขึ้นมา โดยเน้นการใช้ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของจังหวัด เป็นพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาจังหวัดดังกล่าว ซึ่งเป็นปัญหาและความต้องการของประชาชนในจังหวัดจึงมาจากการมีส่วนร่วมของผู้คนในจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่

นอกจากนั้น ได้มีการถ่ายโอนอำนาจในการบริหารตำบลให้องค์การบริหารส่วนตำบล (หน่วยย่อยสุด) ดูแลทุกข์สุขของประชาชนในพื้นที่ และกำหนดแผนพัฒนาตำบลขึ้นเอง โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเอง และศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีของคนในชุมชน โดยอาศัยวิทยากรเกษตรกร เป็นแหล่งแสดงพลังงานความสามารถในการพัฒนาอาชีพของ อบต. เป็นแหล่งแสดงความเข้มแข็งของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง และเป็นเครื่องมือและแหล่งในการบูรณาการของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

(2) แนวคิดเรื่องการถ่ายทอดความรู้

2.1 ความรู้

ความรู้ (Knowledge) นั้น ในทัศนะของฮอสเปอร์ นับเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ ซึ่งอาจจะโดยการนึกได้ มองเห็นได้ หรือ ได้ฟัง ความรู้นี้เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยประกอบไปด้วยคำจำกัดความหรือความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหา และมาตรฐานเป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นเรื่องของการทำอะไรได้ ระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนหรือใช้ความสามารถของสมอง

มากนัก ด้วยเหตุนี้ การจำได้จึงถือว่าเป็น กระบวนการที่สำคัญในทางจิตวิทยา และเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิดและความ สามารถทางสมองมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนความเข้าใจ (Comprehension) นั้น ฮอสเปอร์ จึงชี้ให้เห็นว่า เป็นขั้นตอนต่อมาจากความรู้ โดยเป็นขั้นตอนที่จะต้องใช้ความสามารถของสมองและทักษะในขั้นที่สูงขึ้น จนถึงระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ โดยมักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ แล้ว อาจจะโดยการฟัง การเห็น การได้ยิน หรือเขียน แล้วแสดงออกมาในรูปของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายต่าง ๆ เช่น การบรรยายข่าวสารที่ได้ยินมาโดยคำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนก็ได้

Davenport & Prusak ได้ให้นิยามความรู้ว่า "ความรู้คือส่วนผสมที่เคลื่อนไหวของประสบการณ์ที่ได้รับการวางโครงสร้าง, เป็นคุณค่าต่างๆ, ข้อมูลในเชิงบริบท, และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ที่ชำนาญการ ซึ่งได้นำเสนอกรอบหรือโครงสร้างอันหนึ่งขึ้นมา เพื่อการประเมินและการรวบรวมประสบการณ์และข้อมูลใหม่ ๆ มันให้กำเนิดและถูกประยุกต์ใช้ในใจของบรรดาผู้รู้ทั้งหลาย ในองค์กรต่าง ๆ บ่อยครั้ง มันได้รับการฝังตรึงไม่เพียงอยู่ในเอกสารต่าง ๆ หรือในคลังความรู้เท่านั้น แต่ยังอยู่ในงานประจำ, กระบวนการ, การปฏิบัติ และบรรทัดฐานขององค์กรด้วย"

ในหนังสือ "Working Knowledge: How Organization Manage What They Know" โดย ดาเวนพอร์ท ที เอช และ แอล พรุสัค (Davenport, T. H., และ L. Prusak, Boston: Havard Business School Press) อ้างถึงใน องค์กรแห่งความรู้ จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ หน้า 17 ของ รศ.ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ว่า ความรู้ คือ "กรอบของการผสานระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท และความรู้แจ้งอย่างซ้ำซ้อน ซึ่งจะเป็นกรอบสำหรับประเมินค่า และการนำประสบการณ์สารสนเทศใหม่ ๆ มาผสมรวมด้วยกัน"

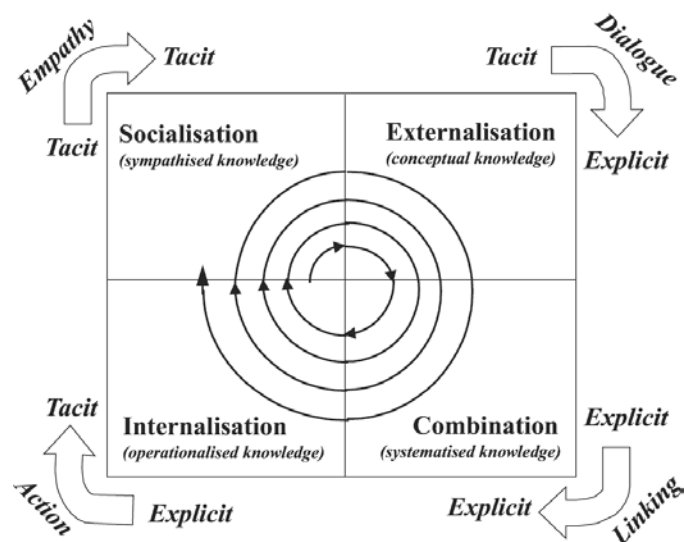
ยังมีผู้ให้ความหมายและคำจำกัดความอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวในที่นี้ จากสัดส่วนความรู้ในองค์กรจะพบว่า ความรู้ประเภท Tacit ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากทักษะและประสบการณ์ที่อยู่ในตัวคนมีถึงร้อยละ 80 ส่วนความรู้ประเภท Explicit ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นเหตุและเป็นผลที่สามารถจะบรรยาย ถอดความ ออกมาในรูปของทฤษฎี การแก้ไขปัญหาคู่มือ หรือในรูปฐานข้อมูล ความรู้ประเภทนี้มีเพียงร้อยละ 20 (ในบางแนวคิดได้แบ่งความรู้ออกเป็น 4 ประเภท 1. Tacit 2. Implicit 3. Explicit 4. Embedded)

ความรู้ที่เกิดขึ้นเกิดจากการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีผู้รู้ที่ศึกษาด้านนี้ และเปรียบเทียบในลักษณะของการหมุนเกลียวการเรียนรู้

(Knowledge Spiral) ซึ่งคิดค้นโดย IKUJIRO NONAGA และ TAKRUCHI ดังรูป 1 ที่แสดง ขอบิบายดังนี้ จากรูป Knowledge Spiral จะเห็นว่ากระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้แบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะดังนี้

1. Socialization เป็นขั้นตอนแรกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้าง Tacit Knowledge จาก Tacit Knowledge ของผู้ร่วมงานโดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงที่แต่ละคนมีอยู่

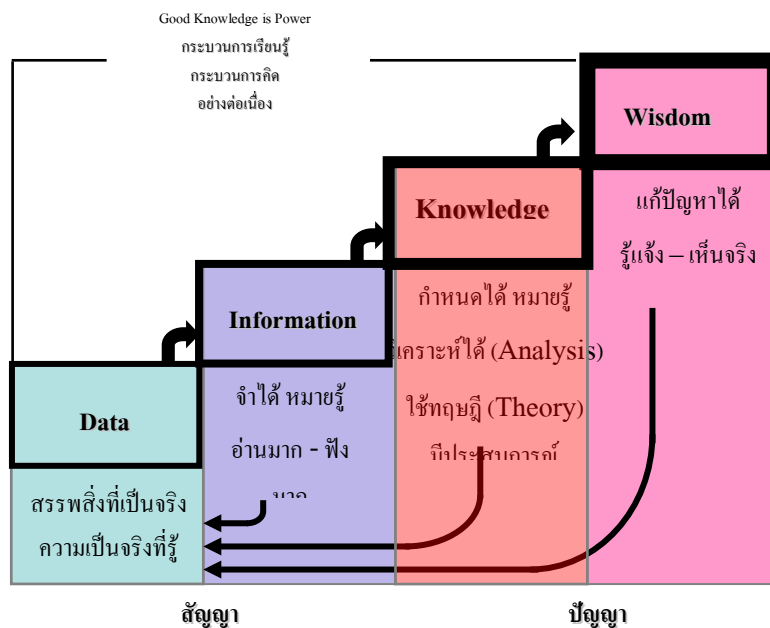
2. Externalization เป็นขั้นตอนที่สองในการสร้างและแบ่งปันความรู้จากสิ่งที่มีอยู่ และ เผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการแปลงความรู้จาก Tacit Knowledge เป็น Explicit Knowledge

ภาพแสดงลักษณะการเรียนรู้ Knowledge Spiral

3. Combination เป็นขั้นตอนที่สามในการแปลงความรู้ขั้นต้น เพื่อการสร้าง Explicit Knowledge จาก Explicit Knowledge ที่ได้เรียนรู้ เพื่อการสร้างเป็นความรู้ประเภท Explicit Knowledge ใหม่ ๆ

4. Internalization เป็นขั้นตอนที่สี่และขั้นตอนสุดท้ายในการแปลงความรู้จาก Explicit Knowledge กลับสู่ Tacit Knowledge ซึ่งจะนำความรู้ที่เรียนมาใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาพแสดงกระบวนการเกิดองค์ความรู้

ที่มา : นายสุชาติ กิจชนะเสรี สถาบันคอมพิวเตอร์ 09/10/2549

2.2 องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization : LO)

“องค์การแห่งการเรียนรู้” เป็นองค์กรที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก เป้าประสงค์สำคัญ คือ เอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็ง(Core competence) ขององค์กร เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

องค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.การเรียนรู้ (Learning) หรือพลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 ระดับการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ระดับบุคคล การเรียนรู้ระดับกลุ่ม และการเรียนรู้ระดับองค์กร

1.2 ประเภทของการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้จากการปรับตัว การเรียนรู้จากการทดลอง การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

1.3 ทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ

- 3.1) บุคคลรอบรู้ (Personal Mastery)
- 3.2) แบบแผนทางความคิด (Mental Model)
- 3.3) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)
- 3.4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning)
- 3.5) การคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking)
- 3.6) การสนทนาแบบมีแบบแผน (Dialogue)

2.องค์การ (Organization) หรือ การปรับเปลี่ยนองค์การ (Organization Transformation) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 2.1 วิสัยทัศน์
- 2.2 วัฒนธรรมองค์การ
- 2.3 กลยุทธ์
- 2.4 โครงสร้าง

3.สมาชิกในองค์การ (People) หรือการเสริมความรู้แก่บุคคล (People Empowerment) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- 3.1 บุคลากร
- 3.2 ผู้บริหาร / ผู้นำ
- 3.3 ผู้รับบริการ / ลูกค้า
- 3.4 คู่ค้า
- 3.5 พันธมิตร / หุ้นส่วน
- 3.6 ชุมชน

4.ความรู้ (Knowledge) หรือการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ประกอบด้วย

- 4.1 การแสวงหาความรู้
- 4.2 การสร้างความรู้
- 4.3 การจัดเก็บความรู้
- 4.4 การถ่ายโอนความรู้และการใช้ประโยชน์

5.เทคโนโลยี (Technology) หรือการนำเทคโนโลยีไปใช้ (Technology Application) ประกอบด้วย

- 5.1 เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 5.2 เทคโนโลยีพื้นฐานของการเรียนรู้

5.3 ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน

(3) แนวทางในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.บุคคลรอบรู้ (Personal Mastery) หมายถึง การเรียนรู้ของบุคลากรจะเป็นจุดเริ่มต้น คนในองค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ฝึกฝน ปฏิบัติ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ

2.แบบแผนทางความคิด (Mental Model) หมายถึง แบบแผนทางความคิด ความเชื่อทัศนคติ แสดงถึงวุฒิภาวะ (Emotional Quotient, EQ) ที่ได้จากการสังสมประสบการณ์กลายเป็นกรอบความคิดที่ทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสามารถในการทำความเข้าใจ วินิจฉัย ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) หมายถึง การสร้างทัศนคติร่วมของคนในองค์กร ให้สามารถมองเห็นภาพและมีความต้องการที่จะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน

4.การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในลักษณะกลุ่มหรือทีมงานเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์กันอย่างสม่ำเสมอ

5.การคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking) หมายถึง การที่คนในองค์กรมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ โดยมองเห็นภาพความสัมพันธ์กันเป็นระบบโดยรวม (Total System) ได้อย่างเข้าใจ แล้วสามารถมองเห็นระบบย่อย (Subsystem) ที่จะนำไปวางแผนและดำเนินการทำส่วนย่อยๆ นั้นให้เสร็จทีละส่วน

ลักษณะสำคัญ 5 ประการขององค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้คือ

1. มีการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ (Systematic problem Solving) โดยอาศัยหลักทางวิทยาศาสตร์ เช่น การใช้วงจรของ Demming (PDCA : Plan, Do, Check, Action)

2. มีการทดลองปฏิบัติ (Experimental) ในสิ่งใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์กรเสมอ โดยอาจจะเป็น Demonstration Project หรือเป็น Ongoing program

3. มีการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต (Learning from their own experience) มีการบันทึกข้อมูลเป็น case study เพื่อให้สมาชิกในองค์กรได้ศึกษาถึงความสำเร็จและความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในอนาคต มีการแลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์ของสมาชิก

4. มีการเรียนรู้จากผู้อื่น (Learning from the Others) โดยการใช้การสัมภาษณ์ (Interview), การสังเกต (Observation) ฯลฯ

5. มีการถ่ายทอดความรู้โดยการทำ Report, Demonstration, Training & Education, Job Rotation ฯลฯ

อุปสรรคต่อการเรียนรู้ขององค์กร

1. สมาชิกในองค์กรรู้ตำแหน่งที่ของตนเองแต่ไม่รู้เป้าหมายขององค์กร (I'm my position)

2. สมาชิกรู้ว่าปัญหาขององค์กรอยู่ที่ใด แต่ไม่รู้ว่าตัวเองมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร (The enemy is out there)

3. ทำตามแบบที่เคยทำ เห็นแต่ภาพลวงตา ไม่ได้แก้ปัญหที่สาเหตุที่แท้จริง (The Illustration of taking change)

4. ยึดติดอยู่กับเหตุการณ์มากเกินไป (A fixation on events)

5. ความเข้าใจผิดว่าการเรียนรู้มาจากประสบการณ์เท่านั้นแต่ไม่เข้าใจในความแตกต่างของอดีตกับปัจจุบัน (The delusion of learning from experience)

6. มีผู้บริหารที่ดีแต่ไม่ได้สืบทอดความรู้ให้ผู้บริหารรุ่นต่อไป (The myth of management team)

7. ขาดสติไม่รู้ตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไป (The boiled frog syndrome)

(4) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2549: 13) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (self sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไปได้

3.1 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ

3.2 กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548: 5-7) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลัง ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนา ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ ระมัดระวัง และคุณธรรมความซื่อสัตย์ ขยันอดทน แบ่งปัน มาใช้ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของทีมวิจัยตำบลเชิงค้อย โดยมีกิจกรรมที่นำไปสู่การค้น กระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนท้องถิ่นในตำบลเชิงค้อย จะเน้นการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยเชิญเข้าร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่จะทำร่วมกันในกระบวนการวิจัย กลุ่มที่รองลงมาคือแกนนำเกษตรกรในพื้นที่รวมไปถึงกลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านในตำบลเชิง ค้อย ซึ่งแต่ละกิจกรรมของการวิจัยจะมีวิธีการในการสร้างการมีส่วนตั้งแต่การออกแบบแผนการ ทำงาน การเก็บข้อมูล เพื่อนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดของการ ดำเนินงานดังนี้

1.เวทีสร้างความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยประสานงานทีมวิจัยชุมชน และ ตัวแทนแกนนำหมู่บ้านละ 2 คนจำนวน 13 หมู่บ้าน เข้าร่วมในกิจกรรมและเชิญวิทยากร กระบวนการเข้าจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับทางสำนักงาน สกว-แม่โจ้ โดยมีการขั้นตอนของการ ดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

ทางมีทีมวิจัยชุมชนได้ประสานงานไปยังคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดฯเข้าร่วมประชุมสร้าง ความเข้าใจในเป้าหมายของการดำเนินการวิจัยให้กับคณะกรรมการศูนย์พร้อมร่วมกันสรุปผลการ ดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดที่ผ่านมา และจัดทำแผนงานในการลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน

2. เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่ผ่านมาภายใน ตำบลเชิงค้อย โดยเชิญแกนนำชุมชนทั้ง 13 หมู่บ้านเข้าร่วม และเชิญเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเข้าร่วม เพื่อร่วมกับทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา พร้อมร่วมกันวางแผนในการวิเคราะห์สถานการณ์การ ทำเกษตรกรรมในแต่ละชุมชนทั้ง 13 หมู่บ้าน โจ้ โดยมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมภายใต้การจัด เวทีเชิงปฏิบัติการ “การทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับคนเชิงค้อย” สถานที่ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงค้อย โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธาน โดยทางท่านนายก อบต. เชิงค้อยได้กล่าวต้อนรับ “ท่านผู้มีเกียรติ ที่ เกรรพรัก ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณ สกว.ที่ให้เกียรติ อบต. โดยขอใช้สถานที่ ด้วยความยินดีที่ท่านได้ให้เกียรติใช้สถานที่ ให้เป็นประโยชน์ อย่าง น้อยใน พื้นที่ตำบลเชิงค้อย การจะทำอะไรถ้าไม่มีการศึกษาข้อมูล การตัดสินใจปัญหาทำให้คาดเคลื่อน ยกตัวอย่าง การจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ในตำบล เคยพลาดมีครอบครัวหนึ่งเป็นตำรวจและค้าขาย รายได้ ก็เพียงพอ แต่ข้อมูลผิดพลาดทำให้ตกเกณฑ์ อบต.ต้องช่วยเหลือตลอด จนต้องศึกษาข้อมูลใหม่ และ ช่วยเหลือผู้อื่นที่ยากจนจริงๆแทน เหมือนกันการทำงานในด้านเกษตร ถ้าไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน ทำให้

การทำงานลำบาก ศูนย์ถ่ายทอดฯ เราได้ตั้งจากญี่ปุ่น มีบุคลากร คณะกรรมการที่ทำงานอยู่ จะให้ศูนย์ถ่ายทอดฯดำเนินการอย่างไร ก็ต้องมาคุยกันเป็นเบื้องต้น เมื่อวันที่ 1 ผมได้มีโอกาสคุยกับกงสุลใหญ่ญี่ปุ่นที่ รร.บ้านแม่ดอกแดง เขาถามถึงศูนย์ถ่ายทอดฯ ผมนำเรียน ว่าเราได้ใช้ประโยชน์ทุกวัน และกงสุลใหญ่ ก็ฝากไว้ ให้ใช้ประโยชน์เต็มที่ อย่าให้ร้าง ในวันนี้ท่านทั้งหลาย เป็นเกษตรกร เราต้องการข้อมูลที่ชัดเจน ว่าท่านมีอาชีพอะไร เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการต่อไป ขอให้ท่านที่ร่วมประชุมวันนี้ กรอกแบบสอบถามเพื่อให้ทีมวิจัยนำไปปฏิบัติถูกต้อง และอีกงานหนึ่ง งานบุญหมู่ 7 ร้องไห้เหล็ก ทำบุญครบรอบ 85 ปี จัดงานวันเสาร์ที่ 6 และบ้านเกาะกำลังสร้างวิหาร งบประมาณไม่เพียงพอ อบต.เป็นเจ้าภาพ วันที่ 7 นำโดยพ่อหลวงวัฒนา กรรมการ ฝากบุญกุศลไว้กับพี่น้องให้ท่านร่วมเป็นเจ้าภาพ วกลงมาถึงงานการทำวิจัยวันนี้ เรามีวิทยากร และทีมวิจัยที่มีประสบการณ์พร้อมนำข้อมูลจากท่านไปปฏิบัติ มี อ.นิคม ที่ขลุ่ยวงการนี้ เป็น 10 ปี เป็นผู้ประสานงาน ขอให้ท่านประสบผลสำเร็จในงานวิจัยครั้งนี้ ขอให้มีความสุขดี มีเงินทองใช้ทุกคน ผมขอเปิด การสัมมนาการวิจัยแนวทางการเกษตร ครั้งนี้ ขอบพระคุณครับ ต้องขอขอบคุณท่านนายก ที่มาพบปะ ตัวแทนเกษตรกรตำบลเชิงดอย ต่อนี้ไปเป็นการเอาความคิด เอาใจมาใส่ในชั้นเดียวกัน เพื่อมาพัฒนาเกษตรเชิงดอย ให้มีคุณภาพ ขอเชิญ สกว.แม่โจ้

ขอสวัสดิ์ ผมเป็นหน่วยงานที่เข้ามาทำงานสนับสนุน การทำงานของชาวบ้าน ทั้งบทบาทให้ทุนและที่เลี้ยง สกว.แม่โจ้ได้สนับสนุนทุนวิจัยมาให้ทีมวิจัยตำบลเชิงดอย โดยมีท่านรองสมหวัง เป็นหัวหน้าโครงการ นายกเป็นที่ปรึกษา เดียวที่สมหวังจะชี้แจงเป้าหมายที่จะเดินไปข้างหน้า ที่มาที่ไป เริ่มจากได้ทุนจากกงสุลญี่ปุ่น พี่สมหวัง มนต์ชัย เลขาสภาฯ ได้เล่าเกี่ยวกับศูนย์ถ่ายทอดฯให้ฟังต่อไปควรจะเป็นอย่างไร สกว.แม่โจ้เลยมาคุยให้ เป้าหมายหลักๆ คือ กระบวนการพัฒนา รูปแบบศูนย์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจตำบลเชิงดอย เป็นอย่างไร มองในเรื่องวิธีการ จะนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน ได้อย่างไร ซึ่งทีมนี้จะค้นหาเวทีนี้เป็นเวทีแรกที่เป็นทางการ ก่อนหน้านั้นคุยกันที่ศูนย์ฯ ศาลากลางน้ำ ตอนนี้ขอชี้แจงคร่าวๆ

สมหวัง สุนันต์ะ สวัสดิ์ผู้นำทุกท่าน ศูนย์โครงการวิจัยศูนย์ถ่ายทอดฯ เริ่มแรกรู้จัก อ.ดำ คณะกรรมการเครือข่าย กลุ่มอนุรักษ์ ป่าขุนแม่กวัง ตอนนั้นวิจัยเรื่องของคดีตำบลเชิงดอยได้ผู้กตาดำ ช้างคู่ ตลาดนัดของดี เป้าหมายที่แท้จริง ตอนนั้นมีผม พ่อหลวงดี รองแดง ตำบลเชิงดอย จะวิจัยอะไรดี พอได้มีศูนย์ถ่ายทอดฯ เลยคิดว่าจะวิจัยเกษตร เอาแบบสำรวจข้อมูลในตำบลพูดถึงเรื่องเกษตร และจะพัฒนาศูนย์ฯไปอย่างไร วันนี้จึงได้เชิญเกษตรกร มาพูดคุย เราจะเจาะข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านอย่างไร จะได้คุยกันในเวทีนี้ จะมีทีมวิจัยมาแลกเปลี่ยนความรู้กับทีมเกษตรกรของเรา ทีมงาน สกว.จะช่วยระดมปัญหาต่างๆ

ทีมงาน สกว.แม่โจ้ กราบสวัสดิท่านผู้นำ วันนี้ทางสกว.ได้มาพบปะกับทีมวิจัยตั้งแต่เริ่มทำงานเดือน กรกฎาคม ถ้าคนในชุมชนจะเข้ามาแก้ปัญหาเรื่องเกษตร ได้รับทุน ได้ดำเนินการถึงไหน ตำบลเชิงค้อยถือว่าโชคดีที่ได้ศูนย์ถ่ายทอดฯ แล้วเราจะทำให้มีชีวิตได้อย่างไร จะนำไปเชื่อมกับเกษตรกรเชิงค้อยได้อย่างไร ซึ่งการค้นหาคำตอบก็อยู่ที่คนเชิงค้อยเอง ไม่ใช่ให้ สกว.มาทำให้ ทีมวิจัยได้วางแผน ซึ่งหนึ่งเราต้องรู้ การเกษตรในตำบลมีอะไรบ้าง ปัญหา ความสำเร็จ ความรู้ ถ้าให้ศูนย์รับใช้ คนในตำบลต้องรู้ว่ามิดีอะไรในเรื่องเกษตร การเกษตรเป็นรากฐานของคน ทีมวิจัยจะช่วยหาคำตอบ และได้เชิญผู้นำมาช่วยกัน ว่ามองถึงปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างไร แล้วมาเชื่อมศูนย์ถ่ายทอดจะช่วยเหลือได้อย่างไรบ้าง ในมุมมองผู้นำ ทุกๆเรื่องที่เราระสบ ได้ยิน ได้สัมผัส ลูกบ้านพูดถึงอย่างไร พูดได้เต็มที่แล้วความจริงจะได้นำไปแก้ปัญหา วิธีการเราจะแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อยขอให้ท่านได้แลกเปลี่ยนกันโดยแบ่งละกัน กำนัน พ่อหลวง ส.อบต. เกษตรกร นับ 1 - 4 เรามีคนชวนคุยและบันทึก กลุ่มที่ 1 อ.นิคม กลุ่มที่ 2 พ่อหลวงนง กลุ่มที่ 3 อ้ายแดง อ้ายจง กลุ่มที่ 4 รองสมหวัง พ่อหลวงวัฒนา แล้วแต่ละกลุ่มพูดถึงปัญหาที่ได้ประสบ และให้ตัวแทนกลุ่มมาพูดสรุปพร้อมแนะนำสมาชิกกลุ่ม ซึ่งสถานการณ์แต่ละกลุ่มจะแตกต่างกัน

ปัญหาที่พบของกลุ่ม 3 คือ

1. เรื่องดิน ส่วนใหญ่ไม่มีที่ดิน เช่าทำ ค่าเช่าแพง ดินมีปัญหา ขาดคุณภาพ สารเคมีตกค้างในดิน อยากให้หน่วยงานส่งเสริมเรื่องปุ๋ย อินทรีย์ เพื่อปรับปรุงดิน
2. เรื่องน้ำ ปีนี้น้ำแห้ง ไม่มีน้ำเก็บ ไม่รู้ปลูกข้าวนาปรัง จะมีน้ำหรือเปล่า เชื้อนแม่กวง ปิด-เปิดน้ำไม่เป็นไปตามเวลาที่แจ้ง การส่งประปาไปใช้ในเมืองมาก ทำให้เกษตรกรเดือดร้อน
3. ลำเหมือง ตื้นเขิน น้ำไหลไม่เพียงพอ ต้องลากลำเหมือง
4. ขุดบ่อดิน ทำให้มีปัญหา
5. พันธุ์พืช สหกรณ์มาขายให้เน้นกำไร คุณภาพไม่ดี ขายแพง ทำให้ต้นทุนผลิตสูง
6. เงินทุน ต้นทุนแรงงานแพง ค่าเกี่ยว ปลูก ไถ หว่าน ปุ๋ยทางอบต.ก็ช่วยแต่ยังไม่เพียงพอ เกษตรกรมีหนี้ทั้งในและนอกระบบ หวังจะขายข้าวใช้หนี้ แต่บางปีขาดทุน
7. โรคระบาด หอยเชอรี่ บางทีหน่วยงานช่วยหลังจากเกิดโรคระบาดแล้ว
8. การตลาด ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ธกส.จะประกันราคาอย่างไรบ้าง

9. การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ ต้นทุนสูง อยากให้อปท. ช่วยเรื่องวัคซีน ไก่ ไข่ เนื้อ อยากให้เจ้าหน้าที่ ช่วยสอนการผสมอาหาร เพราะอาหารแพง
10. ภัยธรรมชาติ ปัญหาอื่นที่ทำให้ไม่สามารถใช้หนี้ได้ อยากให้ภาครัฐช่วย ชลอหนี้ ปลออดดอกเบีย

กลุ่ม 4

ปัญหาที่พบคือ

1. ปัญหาเรื่องข้าว บางคนข้าวสุกช้า ราคาบางวัน 6 บาท ต่อมา 8 บาท อีกวัน 8.50 บาท ใครเป็นตัวกำหนดราคา
2. น้ำที่ใช้ ระบบส่งน้ำไม่จ่ายตามเวลา
3. หอยเชอรี่ อยากให้ช่วยปราบ เป็นปัญหาทุกปี
4. ไม้ผล เช่นลำไย ปัจจุบันลำบากไม่คุ้มแรงงาน
5. เลี้ยงสัตว์ วัว ราคาตก ขาดทุน พ่อค้าคนกลางกดราคา สุกร ราคาที่ซื้อหมูพันธุ์ จะราคาดีกว่า ไก่เมือง ขอให้สนับสนุนด้วย
6. ผักพื้นบ้าน ประสบผลสำเร็จ ทางสารภีอยากจะไปเยี่ยมชมบ้าง
7. แบ่งโซนที่อาศัยกับโซนการเกษตร

กลุ่ม 2

ปัญหาที่พบมีดังนี้

1. น้ำ เวลาเปิด-ปิด น้ำ ไม่ตรงตามตาราง น้ำใช้ทำประปาในเมืองมากเกินไป ข้าว ผักวันที่ 12 พบกันที่สันเขื่อน จะคุยกันเรื่องน้ำ
2. พันธุ์ข้าว ความชื้น นกน้อย เครื่องขัดข้าวทำให้จมูกข้าวสั่นคลอน เมล็ดพันธุ์ ไม่มีคุณภาพ ราคาแพง
3. การบริหารจัดการ ฤดูกาล ฝนฟ้า ควบคุมไม่ได้ ทำให้ต้นทุนสูง ใช้สารเคมีมาก ค่าใช้จ่ายสูง ปริมาณการใช้ก็เพิ่มขึ้น ทำให้ดินเปลี่ยน ถ้าใช้ปุ๋ยอินทรีย์สภาพดินไม่เปลี่ยน
4. ค่าจ้างแพง ปัญหาแรงงาน
5. การตลาด ไม่สามารถควบคุมได้
6. ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มินกมกินหอย
7. ไม้ผล ปัจจัยการผลิต ต้นทุนแพง
8. ปศุสัตว์ วัวแพ้น จนถึงวัฏจักร 7-8 ปี วัฏจักรเริ่มกลับมา จะฟื้นอีก 2-3 ปี ข้างหน้า

กลุ่ม 1

สภาพปัญหาเกษตรกร

เกษตรกร หนี้เยอะ ฐานะยากจน-ปานกลาง การปฏิบัติคิดแบบดั้งเดิม ทำนาเหมือนเดิม เช่น เขาให้ไปประชุมปุ๋ยอินทรีย์ แต่ก็ยังใช้ปุ๋ยเคมี อบรมแต่ไม่นำมาปฏิบัติ การยึดติดเป็นปัญหาใหญ่ การทำเกษตรไม่มีแบบแผน การรวมกลุ่มไม่มีตอนนี้มีสกว. มาสนับสนุนเรื่องทุน ราคารวมตัวกันซื้อจะได้ราคาถูก ผลต่างที่ได้จะได้นำมาบริหาร แต่รวมกันไม่ได้เพราะไม่ไว้วางใจกัน การกู้ยืมหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ยืมนี้ไม่ไถ่นั่น ผลสรุปโดยรวมอยู่ที่การรวมตัว ทำอย่างไรจะเกิดการรวมตัวถ้ารวมตัวกันได้เรื่องเกษตรไม่ใช่เรื่องยาก

เรื่องสุขภาพคน การใช้ปุ๋ยเคมีมาก ทำให้เกิดปัญหาสะสม ทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บป่วยง่าย พ่นเข้าเก็บเย็น คนขายสบายน คนกินเจ็บป่วย การบริโภคของสุกๆ ดิบๆ ลาบ หลู้ เป็นประเพณี งานไหนไม่มีลาบ หลู้ ไม่ได้

จากทั้ง 4 กลุ่ม ความเห็นตรงกัน ขอสรุป ถ้าพูดถึงสถานการณ์การเกษตรตำบลเชิงคอย

สถานการณ์ภายใน ภายนอก ข้อเสนอแนะ

ภายใน

1. ต้นทุน การเตรียมดิน
2. ความรู้
3. หนี้สิน
4. สุขภาพ
5. โรคระบาด
6. การเลี้ยงสัตว์ การฉีดวัคซีน
7. การเลี้ยงวัวควาย วัวแพะ
8. ค่านิยม ปลูกตามกระแสตลาด
9. การรวมกลุ่ม ยังรวมกันไม่ได้

ภายนอก

1. แรงงานสูง
2. เชื้อนแม่กวัง การเปิด-ปิดน้ำ ไม่เป็นเวลา
3. ราคา

ปัญหาของเกษตรกรตำบลเชิงคอย

1. คนทำเกษตร
2. การรวมกลุ่ม

3. ความรู้

4. หน่วยงานที่เข้ามา ไม่ว่าจะเป็น อบต. ชลประทาน ธกส. ที่ดิน

ใน 4 เรื่องนี้จะโยงเข้าสู่ศูนย์ถ่ายทอดให้มีชีวิตได้อย่างไร ตอนบ่ายเรามาคุยกัน เจอกันอีกที่ 13.10 น. เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

- แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อช่วยกันสร้างวิสัยทัศน์ คุณลักษณะ ภายใต้อำนาจ 4 เรื่อง คือ ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรยังต้องการอะไรใหม่ คุณทุนที่ต้องการทำเกษตรให้แบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่ม 1 คนทำเกษตร กลุ่ม 2 การรวมกลุ่ม กลุ่ม 3 ความรู้ กลุ่ม 4 หน่วยงาน

- ตัวแทนกลุ่มเล่าให้ฟังว่าเป็นอย่างไร ภาพฝันในอนาคตของตำบลเชิงคดอยเป็นอย่างไร ลองมาฟังกันดูนะจะเป็นอย่างไรบ้าง

- กลุ่ม 1 การรวมกลุ่ม ทุกครั้งที่ผ่านมามีการรวมกลุ่มกันอย่างหลวม ๆ การประสานงานรู้สึกว่ายากจัง ยังไม่แน่น ไม่ได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง วิสัยทัศน์ของกลุ่มคือ เข้มแข็ง สามัคคี ยั่งยืนและพอเพียง เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็งและดำเนินการตามรอยพระราชดำริความคาดหวังมีการรวมกลุ่มระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ ในการรวมกลุ่มมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน หมู่ 9 หมู่ 10 พื้นที่ลุ่ม หมู่ 1 พื้นที่สูงอาจทำสวน ทำไร่ มีการคัดเลือกคณะกรรมการ ประธานกลุ่ม เพื่อมาปรึกษาหารือ อย่างมีศักยภาพ จัดทำกฎระเบียบ กติกาต่างๆ มีสวัสดิการเงินกู้ เงินออม มีแผนงานรอบวงจรถูกพืช ปลูกข้าว แผนงาน 1 ปี 3 ปี ปีหน้าปลูกอะไร เราจะได้ทราบว่าเราจะปลูกอะไร ใช้อุปกรณ์อะไร การรับฟังสภาพปัญหา ความคิดเห็น เพื่อเสนอคณะกรรมการวางแผนให้การช่วยเหลือ การต่อรองราคา อาจขอประสานหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือระดับกลุ่ม ในหมู่บ้าน นำไปสู่ระดับตำบล ขอความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นในการประสานในการช่วยเหลือเมล็ดพันธุ์ดี ยาฆ่าแมลง งบประมาณในการปราบศัตรูพืช โรคต่างๆ กลุ่มจะต้องดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนห้ามหยุด และจะทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ชะงัก จะปลูกข้าวในโซนปลูกข้าว โซนเลี้ยงสัตว์ โซนปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ ปลา วัว ควาย มีการตั้งกลุ่มย่อยกลุ่มแต่ละกลุ่มประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน งบประมาณหมุนเวียน แล้วนำปัญหามาสู่ระดับตำบล มีการแบ่งสรรกำไรกันอย่างทั่วถึง ได้งบจาก สก.มาก็นำมาคุยกัน ตกลงกัน ไปร้องใส่คณะกรรมการต้องมีศักยภาพ เข้มแข็ง สามัคคี ยั่งยืน เพียงพอ เอาวิสัยทัศน์มาสร้างกลุ่มตำบลเชิงคดอย

- สวัสดิ์เจ้า สำหรับกลุ่ม 3 สมาชิกเหมือนเดิม หัวข้อ ความรู้ เราจะทำนาข้าว ที่ผ่านมาระบาดความรู้และทำตามคนอื่น ปลุกตามคนอื่นมีปัญหาขั้นตอนในการผลิต และขาดการวางแผน การแก้ไขปัญหา เราต้องไปถามคนที่ประสบปัญหา ว่าควรปลูก ช่วงไหน จะได้ไม่ชนกันส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ และถ้าเป็นไปได้อยากให้ภาครัฐมา ให้ความรู้เรื่องนี้เพราะว่าเกษตรกร ชาวนา บางคนยังไม่รู้ว่าจะทำอะไรต่อปื้ยเท่าไร ยามีวิธี ขั้นตอนให้อย่างไร เวลาข้าวมีปัญหาเกี่ยวกับโรคจะทำอย่างไร ภาครัฐต้องเข้าช่วยเหลือ การไปศึกษาดูงานก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ที่ไม่มีปัญหา ปัญหาวัตถุดิบ บางจังหวัดมีการแปรรูปเช่น นครศรีธรรมราช ปลุกยางพารา ข้าว ทุเรียน ตอนนี้ทำ เป็นขนมเส้นอบแห้ง ส่งออกนอก อยากให้มีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลเรื่องการแปรรูปวัตถุดิบหรือ OTOP ในด้านผักปลอดสารพิษ เชิงคอกยโชคคีที่มีอ้ายเจริญ หมอดินระดับประเทศทาง หน่วยงานพัฒนาที่ดินอยากให้อ้ายเจริญเข้ามาสอนปลูกผักปลอดสารพิษ ปลุกข้าวโพด อ่อน อาทิตย์หนึ่งจะรับซื้อ 1,000-2,000 กิโลกรัม แต่ว่าอ้ายเจริญต้องดูแลตั้งแต่ดินขึ้นไป แล้วเขาจะรับซื้อกิโลกรัมละ 20 บาท แต่ต้องเป็นอินทรีย์ชีวภาพ แล้วเขาจะมาช่วย ดินมีข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะเตา ทุกวันนี้ทางพะเยาต้องการเยอะมากของคุณบุญสืบ ใจ ดี อยู่เชียงคำ พะเยา ขุดหนองน้ำขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 50 เมตร มีท่อน้ำส่งหลาย ล้อค หมักเฟืองใส่ ภา.1 บ่อละ 100 กิโลกรัม เวลา 7 วัน เอาเตาออกได้อยู่ 20 กิโลกรัม รับซื้อกิโลกรัมละ 25 บาท

- หัวข้อคนทำเกษตร อ้ายสมบูรณ์ ประสบผลสำเร็จปลูกนา ฯลฯ มีผลผลิตตลอด และเป็นสิ่งที่ดีที่เป็นของตัวเอง คือมีที่เป็นของตัวเอง รู้รสชาติของดินว่าเป็นอย่างไร และไม่ต้องไปเช่า ปลูกเอง ทำเอง ขายเอง วางแผนเอง ตอนแรกก็ยังจับไม่ถูก ค่อย เป็นค่อยไป และรับความรู้จากภายนอก ความฝันของเกษตรกรการศึกษาดูงานบาง จังหวัดที่ประสบผลสำเร็จ ก็อยากเข้าไปศึกษาดูงานแล้วนำมาทำ อย่างหน่วยงาน ภาครัฐก็ให้มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง สรุปการทำเกษตรแบบผสมผสาน ราคาที่ หลากหลายทำเกษตรแบบผสมผสาน จะนำไปสู่เกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียงให้ประสบ ผลสำเร็จ

- ที่ผ่านมาระบาด 3 กลุ่ม ทุกกลุ่มอยากให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ แต่อยากจะ บอกกับทุกกลุ่มว่าให้ช่วยตัวเองก่อน ไม่ใช่ยังไม่ได้ลองทำก็ร้องขอความช่วยเหลือ ไม่ใช่อะไรก็พึ่งพิงช่วยหน่อย หน่วยงานแรกคือองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. นักวิชาการเกษตร ปัญหาใหญ่ก็คือ นักวิชาการเกษตรไม่ได้บรรจุที่บ้านตัวเอง เพราะฉะนั้นมันจึงมีการโยกย้าย บางครั้งก็เลยเกิดการชะงัก การเกษตรก็เช่นเดียวกัน

ไม่ได้มีการสานต่อทันที เพราะเหมือนกับต้องมาเริ่มใหม่ การรู้จักพื้นที่ต่าง ๆ เพราะฉะนั้นหากมีการสับเปลี่ยนของให้เร็ว บางครั้งนักวิชาการเกษตรดูแลไม่ทั่วถึง ทุกอย่างลงมาถึงนักวิชาการเกษตรหมด ถามเรื่องปลา ก็ตอบไม่ได้วิ่งไปถามประมง ถามเรื่องวัว ควาย ถามปศุสัตว์ การสนับสนุนไม่ตรงปัญหา นโยบายไม่ตรง ทุกที่มีผู้ดูแลให้ มีการประชุมระดมปัญหา งบประมาณไม่เพียงพอ

ตัวที่ 2 ที่สัมผัสกับเกษตรกรคือ ชกส. ดอกเบี้ย 4-5% ประจำปี 12 บาท เดียวนี้ เป็นพ่อค้าคนกลางขายด้วยเงินกู้ เงินผ่อน ป้าย

โรงสี พ่อค้า → ขอมรับว่าควบคุมไม่ได้ รวบรวมกลุ่มแล้วไปต่อรองเขายัง ไม่ต้องยับยั้งแก้ไขตั้งโรงสี ตั้งกลุ่ม

ห้วยฮ่องไคร้ → พี่มีแต่ให้ ให้ความรู้แต่ไม่ได้ช่วยเรื่องตลาด

เกษตรกร → ตัวเราเองไม่มีการรวมตัว หาความรู้ใส่ตนเอง

ปลูกแล้วต้องขาย → ปรับเปลี่ยนความคิดใหม่

คนรุ่นใหม่ไม่สนใจการทำเกษตร → อันตรายขนาดเด็กรุ่นใหม่ยังไม่กล้าเลย อยากให้กลุ่มองค์กรที่ให้ความรู้

- บางกลุ่มยังไม่ได้บอกอนาคต วิถีการ สรุปไปข้างหน้า เกษตรกรอยากเห็นความเข้มแข็ง สร้างความเข้มแข็ง กลุ่ม 2 อำเภอสมบูรณ์ ประสบความสำเร็จเก่งปลูก เก่งทำ เก่งตลาด เรียนรู้จากภายนอก ศึกษาดูงานจากที่อื่น มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน → พึ่งปรารถนา อีกกลุ่ม เรื่องการทำนา ไปดูงานพื้นที่ทำนา ผักปลอดสารพิษ อำเภอเจริญ ลองไปดูการเพาะเตา ส่วนเรื่องหน่วยงาน ชกส. และ อบต. และต้องเก่งเรื่องการประสานงาน ในการสนับสนุนต้องสอดคล้องกับความต้องการจาก 4 เรื่อง มีการประมวลภาพ กำหนดแผนของทีมวิจัย

- ถ้าเห็นภาพแล้ว เพื่อไม่ใช่เป็นการคุยเปล่า ๆ แล้ว ผมจะปรึกษากับทีวิจัย สมมติว่าเชิงดอยมี 13 หมู่บ้าน มีเรื่องทำนาอย่างไรให้ได้ผลดี เรื่องปลูกเตาให้ได้ผลดีมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นโครงการเล็ก ๆ ที่คิดจะทำเองและเดินเรื่องเอง ทำนาอย่างไรให้เป็นวงจร ใช้งานวิจัยเข้ามาช่วยเป็นตัวเดินเรื่อง เราจะยกความรู้ของชุมชนได้อย่างไร เราทำเอง กับหน่วยงานทำ อันไหนมันจะพัฒนาเร็วกว่ากัน

- หลังจากจบเวทีนี้ ขอเชิญพ่อหลวงทุกคน เจอกันที่ศูนย์ถ่ายทอดพ่อหลวงรัตน์ จะคุยกันที่หนองน้ำแดง ภารกิจอีกอันหนึ่ง คือการสำรวจข้อมูลเรื่องเข้าใจเร็ว พ่อหลวงดีเข้าใจเร็ว หมู่ 1 ให้ไปสัมภาษณ์มี 30 ชุด สอบถามครอบครัวที่ทำนา ทำอาชีพอื่นไม่ต้องสัมภาษณ์ หมู่ 2 ทำการสัมภาษณ์ 30 ชุด หมู่ 4 สัมภาษณ์ 50 ชุด หมู่ 5

จำนวน 30 ชุด หมู่ 6 จำนวน 55 ชุด หมู่ 7 จำนวน 70 ชุด หมู่ 8 จำนวน 50 ชุด
หมู่ 9 จำนวน 60 ชุด หมู่ 10 จำนวน 40 ชุด หมู่ 11 จำนวน 40 ชุด หมู่ 12
จำนวน 10 ชุด หมู่ 13 จำนวน 30 ชุด กำหนดวันส่ง วันศุกร์ที่ 12 ส่งที่รองหวังฯ
อบต.เชิงคอย

- เราน่าจะเจอกันหลังวันที่ 12 ทีมวิจัยจะประสานไปเพราะว่าตอนนี้กำลังเสนอ
ประเด็นว่าพื้นที่ไหนที่จะทำ

- รองแดงฯ ขอเสริมข้อมูลเพราะว่ามีผลต่อเรา ข้อมูลที่แท้จริง มีผลต่อเกษตรกร
ถ้ามารอ อบต.มันจะไม่ทันการ

- รองหวัง ขอขอบคุณพ่อหลวง พ่อกำนัน ทุกท่าน ถ้ามีอะไรเพิ่มเติมจะทำการ
ประสานไปวันที่ 12 ขอมาร่วมกันที่ อบต.

3.ลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านโดยการสำรวจสถานการณ์ด้านการเกษตรภายใต้การทำแบบสำรวจ
ข้อมูลชุมชนเพื่อจัดทำแผนงานด้านการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การออกแบบสำรวจ

ข้อมูลที่ต้องเก็บชุดที่ 1 (ข้อมูลบุคคล)

หัวหน้าครัวเรือน ชื่อ นาย/นาง/นางสาว.....นามสกุล.....
อายุ ปี จบการศึกษา.....อาชีพ.....
อยู่บ้านเลขที่ หมู่..... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2.ภูมิลำเนาเดิม
ชื่อบ้าน.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
อพยพมาอยู่เมื่อปี.....ถึงปัจจุบัน จำนวน.....ปี

ข้อมูลที่ต้องกรอกชุดที่ 2 (ข้อมูลครัวเรือน)

สมาชิกในครอบครัวของท่าน

1. มีสมาชิก.....คน เป็นชาย.....คน หญิง.....คน
2. อาศัยอยู่ในบ้านนี้.....คน ออกไปทำงานและอาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน.....คน
ออกไปเรียนและอาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน.....คน
3. สมาชิกในครอบครัวเฉพาะที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้
ระดับอายุ ต่ำกว่า ป. 6 มี.....คน ป.6 มี.....คน ป.7 มี.....คน
ม.ศ. 1-ม.ศ. 3 มี.....คน ม.ศ. 3 มี.....คน ม.ศ. 5 มี.....คน
ม.ศ. 6 มี.....คน สูงกว่า ม.ศ. 5 หรือ ม.ศ. 6 มี.....คน
กำลังศึกษา จำนวน.....คน ภายในจังหวัด.....คน นอกจังหวัด.....คน

ข้อมูลที่ต้องกรอกชุดที่ 3 (ทุนในครัวเรือน) แยกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1: ที่ทำกินเป็นกรรมสิทธิ์ของครอบครัวท่าน

1. ที่นา.....แปลง รวม.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
2. ที่สวน.....แปลง รวม.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
3. ที่ไร่.....แปลง รวม.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

ส่วนที่ 2: ที่ทำกินที่ครอบครัวของท่านเช่าผู้อื่นทำกิน

1. ที่นา.....แปลง รวม.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
2. ที่สวน.....แปลง รวม.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
3. ที่ไร่.....แปลง รวม.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

ข้อมูลควรเก็บชุดที่ 4 (ข้อมูลทรัพย์สิน/การทำเกษตร)

ทรัพย์สิน ครอบครัวของท่านมีทรัพย์สินอะไรบ้าง

1. ที่ดิน (ที่อยู่อาศัย)แปลง มูลค่าประมาณ.....บาท
2. บ้าน + โรงเรือน + อาคารหลัง มูลค่าประมาณ.....บาท
- 3.ยานพาหนะ รถยนต์...คัน รถจักรยานยนต์...คัน มูลค่าประมาณ.....บาท
4. เครื่องใช้ในบ้าน โทรทัศน์...เครื่อง เครื่องเสียง...เครื่อง วิทยุ...เครื่อง
ตู้เย็น.....ตู้ มูลค่าประมาณ.....บาท
- 5.เครื่องมือทำการเกษตร รถไถ.....คัน อื่น ๆ (ระบุ) ...มูลค่าประมาณ...บาท
- 6.บ่อเลี้ยงปลา (สระน้ำ)...บ่อ มูลค่าประมาณ.....บาท

สัตว์เลี้ยง

- วัว.....ตัว มูลค่า.....บาท
- ควาย.....ตัว มูลค่า.....บาท
- หมู.....ตัว มูลค่า.....บาท
- เป็ด.....ตัว มูลค่า.....บาท
- ไก่.....ตัว มูลค่า.....บาท

ข้อมูลควรเก็บชุดที่ 5 (กระบวนการผลิต)

ผลผลิต ครอบครัวของท่านมีผลผลิต ในรอบ 1 ปี

1. ข้าวโพด...ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวน.....เดือน การลงทุนต่อครั้ง.....บาท
2. ข้าว...ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวน.....เดือน การลงทุนต่อครั้ง.....บาท
- 3.ถั่วเขียว...ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวน.....เดือน การลงทุนต่อครั้ง.....บาท
- 4.ถั่วเหลือง...ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวน.....เดือน การลงทุนต่อครั้ง.....บาท
5. ฝ้าย...ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวน.....เดือน การลงทุนต่อครั้ง.....บาท
- 6.พริก....ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวน....เดือนการลงทุนต่อครั้ง.....บาท
- 7.อื่นๆ ถ้ามีโปรดระบุ...ไร่ ในช่วงเดือน.....จำนวนเดือน การลงทุนต่อครั้ง.....บาท

ข้อมูลที่ควรเก็บชุดที่ 6 (รายได้)

รายได้ ครอบครัวของท่านมีรายได้จากทางใดบ้าง		
1.รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ		รายได้.....บาท / ปี
2.เกษตรกรรม	ทำนา	รายได้.....บาท / ปี
	ทำสวน	รายได้.....บาท / ปี
	ทำไร่	รายได้.....บาท / ปี
	เลี้ยงสัตว์	รายได้.....บาท / ปี
3.ค้าขาย	ในหมู่บ้าน	รายได้.....บาท / ปี
	นอกหมู่บ้าน	รายได้.....บาท / ปี
4. รับจ้าง	ในหมู่บ้าน	รายได้.....บาท / ปี
	นอกหมู่บ้าน	รายได้.....บาท / ปี

ข้อมูลที่ควรเก็บชุดที่ 7 (เงินออม)

<u>เงินออม</u> ครอบครัวของท่านมีเงินออมอย่างไร	
1.ฝากเงินกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน	ประมาณเดือนละ.....บาท
2.ฝากเงินกับธนาคารหรือกลุ่มออมทรัพย์อื่น	ประมาณเดือนละ.....บาท

ข้อมูลที่ต้องเก็บชุดที่ 8 (ค่าใช้จ่าย)

ค่าใช้จ่าย ในครอบครัวของท่านมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง

ข้อมูลควรเก็บชุดที่ 9 (หนังสือภาคการเกษตร)

หนี่สิน ครอบครัวย่านมีหนี่สินอะไรบ้าง

4.การสำรวจเกษตรกรคนเก่งในตำบลเชิงดอย ทางทีมวิจัยเห็นว่าจากการลงพื้นที่สำเร็จ

ข้อมูลและรวมกันวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ด้านการเกษตรทางทิวเขายังได้ปรับกิจกรรมบางกิจกรรมมาเป็นการสำรวจข้อมูลเกษตรกรคนเก่ง โดยการจัดทำแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรคนเก่ง

ในลักษณะแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับทางศูนย์ถ่ายทอดในการออกแบบกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีในตำบลเชิงค้อยโดยมีรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ดังนี้

หัวข้อ : แบบสำรวจการจัดหาเกษตรกรคนเก่ง ตำบลเชิงค้อย

- 1.ชื่อ-สกุล..... อายุ..... ระดับการศึกษา.....
ระดับการศึกษา..... อาชีพ.....
ที่อยู่.....
เบอร์โทร.....
- 2.ความภูมิใจ /สิ่งที่ดีงามที่สำคัญในหมู่บ้านของท่านคืออะไร
.....
- 3.ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหาที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านท่าน
.....
- 4.ท่านคิดว่ารายได้ของครอบครัวท่านมาจากอะไรมากที่สุด
.....
- 5.สิ่งที่ท่านอยากเห็นหรืออยากให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของท่าน
.....
- 6.ท่านเคยได้รับเกียรติบัตรอะไรบ้าง
.....
- 7.ท่านมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร
ที่เรื่อง อะไรบ้าง
.....
- 8.ความรู้ ความชำนาญด้านการเกษตรที่ท่านมี ท่านได้รับมาจากไหน
.....
- 9.ท่านเคยไปศึกษาดูงานด้านไหนบ้าง
.....
- 10.ท่านมีขั้นตอนในการใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีในการทำงาน
การเกษตรอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ
.....
- 11.ข้อเสนอแนะ.....

หมายเหตุ : การดำเนินงานระยะที่ 2 คู่มือภาคผนวก (ข)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1.บริบทตำบลเชิงคอย

1.1 ประวัติและการพัฒนาการของตำบล ลักษณะโดยทั่วไปของตำบลเชิงคอยมีสภาพภูมิประเทศบางส่วนเป็นภูเขาที่มีป่าไม้สมบูรณ์ บางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานจากเขื่อนแม่กวงไหลผ่าน นอกจากนี้มีหนองน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ หนองบัว และหนองน้ำแม่ดอกแดง มีอาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ ติดกับ ต.ลวงเหนือ และ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, ทิศใต้ ติดกับ ต.ป่าป้อง และ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, ทิศตะวันออก ติดกับ ต.แม่โป่ง และ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ลวงเหนือ อ.คอยสะเก็ด และ ต.หนองแห้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ มีจำนวนประชากรในเขต อบต. 6,642 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,235 หลังคาเรือน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านแม่ดอกแดง บ้านหนองบัวพัฒนา บ้านปทุมนิเวศน์ บ้านเชิงคอย บ้านป่าคา บ้านกัวลม บ้านโพธิ์ทองเจริญ บ้านสันอุ้ม บ้านร้องจีเหล็ก บ้านป่าสักน้อย บ้านป่าไผ่ศรีโขง บ้านลวงใต้ และ บ้านเกาะ

การพัฒนาการทางการเกษตรผูกติดกับการผลิตเพื่อตอบสนองต่อการส่งออก พืชการนำเข้า ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีจากภายนอก ขาดการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อการต่อยอดความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่และการถ่ายทอดเป็นการสื่อสารทางเดียว ขาดการชี้แนะเพื่อการคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ ทำให้การพัฒนาการเกษตรไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่และชุมชน กระบวนการในการจัดทำแผนชุมชน จะเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งหวังเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้สามารถคิดวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการภายในชุมชนของตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ครบกับความต้องการของชุมชน

(1) ตำบลเชิงคอยเป็นตำบลศูนย์กลางของอำเภอ ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร การรับจ้าง และการค้าขายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ลำไย ถั่วเหลือง ถั่วลิสง

(2) ลักษณะการผลิตเกษตรกรในตำบลส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ 105 เพื่อจำหน่าย และทำนาปรังปลูกข้าวสันป่าตอง 1 ไร่บริโภคหลังการทำนาปลูกถั่วเหลือง และพืชผักไว้ขาย

(3) ปัจจัยเงื่อนไขในการผลิต ผลตอบแทนที่ได้การใช้ปัจจัยการผลิตเป็นของเกษตรกรเอง การผลิตต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างขาย ขาดอำนาจการต่อรอง ต้นทุนการผลิตสูง ขายผลผลิตไม่ได้ราคา ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า

(4) กลยุทธ์ทางเลือก การพัฒนาในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพ เกิดประโยชน์โดยตรงต่อเกษตรกร ผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งด้านสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและรายได้ ซึ่งการจัดเวทีชุมชนจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้ยั่งยืนได้

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

(1) ข้อมูลทางกายภาพ

-ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดเชียงใหม่มีเนื้อที่ทั้งหมด 14,370,625 ไร่ หรือ 22,993 ตารางกิโลเมตร ตำบลเชิงคดอยเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอคดอยสะเท็ด ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอมิทั้งหมดประมาณ 29,050.15 ไร่ แบ่งออกเป็น

พื้นที่ทำการเกษตร	13,485.48	ไร่	คิดเป็นร้อยละ	46.42
พื้นที่ป่าไม้	12,529.06	ไร่	คิดเป็นร้อยละ	43.13
พื้นที่อยู่อาศัย	2,657.59	ไร่	คิดเป็นร้อยละ	9.15
แหล่งน้ำธรรมชาติ	83.41	ไร่	คิดเป็นร้อยละ	0.29
พื้นที่อื่นๆ	294.61	ไร่	คิดเป็นร้อยละ	1.01

-อาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตตำบลหลวงเหนือ และตำบลป่าเมี่ยง
ทิศใต้	ติดต่อเขตตำบลป่าป้อ ตำบลสง่าบ้าน และตำบลป่าลาน
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตตำบลแม่โป่ง และตำบลป่าเมี่ยง
ทิศตะวันตก	ติดต่อดำบลหลวงเหนือ ตำบลตลาดขวัญ และตำบลหนองแยง อำเภอสันทราย

-สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300-740 เมตร มีความสูงทางทิศตะวันออกลาดเอียงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้

-พื้นที่ป่าไม้ ตำบลเชิงคดอยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 12,529.06 ไร่ ร้อยละ 43.13

-อุณหภูมิ ตำบลเชิงคดอยมีสภาพอากาศเย็น อุณหภูมิเฉลี่ย 28.30 องศาเซลเซียส สูงสุด 37.45 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 19.15 องศาเซลเซียส

-แหล่งน้ำและปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำการเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วยอ่างเก็บน้ำห้วยหลอดเป็นระบบใช้น้ำท่อชลประทานแม่กวัง คลองส่งน้ำฝิ่งซ้ายผาแตก เกาะมะคันและคลองส่งน้ำซอย 3 หมู่ 5 แม่ลาย สามารถใช้น้ำได้ตลอดปี

-**เส้นทางคมนาคม** ทางหลวงแผ่นดินมี 2 สาย ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1019 เป็นถนน เชียงใหม่-เชียงใหม่ ผ่านหมู่บ้านหมู่ที่ 6, 7, 8, 9, 10, 3, 2 และหมู่ที่ 1 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1014 เส้นทางก่อสร้าง-คอยสะเกิด ผ่านหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 4

-ข้อมูลกลุ่มชุดดินและความเหมาะสมของดิน

ตำบลเชิงคอยประกอบด้วยดินในกลุ่มประมาณ 8,124.86 ไร่ หรือร้อยละ 27.97 ดินบน ที่ดินประมาณ 5,867.49 ไร่ หรือร้อยละ 20.20 และดินบนพื้นที่ภูเขาประมาณ 10,731.60 ไร่ หรือ ร้อยละ 36.94 และพื้นที่อื่นๆ ที่มีพื้นที่ประมาณ 4,326.20 ไร่ หรือร้อยละ 14.089 ตามลำดับ ดิน เป็นพวกดินเหนียว การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่กลุ่มดินชุด ที่ 5 และ 7 ดินร่วนหยาบ การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ได้แก่ดินชุดที่ 22 และ บางแห่งพบพวกดินเหนียวเกิดปะปนอยู่กับพวกดินร่วน ได้แก่กลุ่มดินชุดที่ 5/22

ดินบนที่ดินที่พบมากเป็นดินตื้น การระบายน้ำดี มีเนื้อดินเป็นดินร่วนถึงดินเหนียวปนเศษ หิน และปนลูกรัง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ได้แก่ดินชุด 48B/49B, 48E, 49B และ 49C สภาพพื้นที่ เป็นลูกคลื่นลอนตื้นถึงเป็นเนินภูเขา (ความลาดชัน 2-5%) ดินดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมในการ ปลูกพืชไร่และไม้ผลเนื่องจากมีปัญหาเป็นดินตื้นเป็นอุปสรรคต่อการเตรียมดินและการหยั่งของ รากพืช

ดินบนที่ดินที่พบมากรองลงไป เป็นพวกดินทรายจัดและดินร่วนหยาบ ดินลึก มีการระบาย น้ำถึงดีมากเกินไป ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ได้แก่กลุ่มดินชุดที่ 44 และ 40 พบอยู่ในสภาพพื้นที่ลูก ลอนลาดเป็นดินมาเหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ และไม้ผลทั่วไป มีปัญหาการใช้ที่ดินเกี่ยวกับความ อุดมสมบูรณ์ของดินและเนื้อดินอุ้มน้ำได้ดี ดินที่พบอยู่เป็นส่วนน้อยเป็นพวกดินเหนียว ดินลึก การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ สภาพพื้นดินเป็นลูกคลื่นลอนชันเล็กน้อยถึงลาดชัน (ความลาดชัน 5-20%)

ดินบนพื้นที่ภูเขาประกอบไปด้วยดินหลากหลายลักษณะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับชนิดหินต้น กำเนิดของอายุดิน บางส่วนได้รวมเอาพื้นหินโผล่ โขดหิน หน้าผาชัน และมีลักษณะภูมิประเทศ อื่นๆ ที่เกิดอยู่ในบริเวณที่เป็นภูเขาสูงไว้ด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มดินชุดที่ 62 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อ การเปิดทำการเกษตรเนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง (ความลาดชัน > 35%) ควรรักษาไว้คง สภาพป่าตามธรรมชาติ

(2)ข้อมูลสาธารณูปโภค ตำบลเชิงคอยมีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านและมีโทรศัพท์สาธารณะทุกหมู่บ้าน

ข้อมูลสิ่งก่อสร้าง

-	โรงเรียนประถมศึกษา	6	แห่ง
-	โรงเรียนประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น1		แห่ง
-	โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น-ตอนปลาย	1	แห่ง
-	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	6	แห่ง
-	วัด/สำนักสงฆ์	11	แห่ง
-	มัสยิด	1	แห่ง
-	โบสถ์	1	แห่ง
-	สถานีอนามัย	1	แห่ง
-	โรงพยาบาล	1	แห่ง
-	ประปาหมู่บ้าน	5	แห่ง
-	ฝาย	5	แห่ง
-	ที่ทำการ อบต.	1	แห่ง
-	หอกระจายข่าว	13	แห่ง
-	ที่อ่านหนังสือพิมพ์	13	แห่ง
-	โรงสีข้าว	5	แห่ง

ภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง ตำบลเชิงคอยไม่มีความเสียหายต่อฝนแล้งเกษตรกรจะช่วยเหลือตนเองโดยสูบน้ำบาดาลจากบ่อที่เจาะไว้ ในกรณีน้ำท่วมตำบลเชิงคอยตากฝนตกหนักก็ไม่ทำให้พื้นที่เสียหายเนื่องจากตำบลเชิงคอยเป็นพื้นที่ราบสูง

2. สถานการณ์ตำบลและข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน

ปัญหาของอันดับ 1 ของตำบลคือสภาพดินเสื่อมโทรม ระบบนิเวศในนาเสียหาย มีการระบาดของโรคพืช แมลงและสัตว์ ศัตรูพืช ต้นทุนในการผลิตสูง ขาดแรงงานและมีราคาแพง ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งขาดการตลาดรองรับสินค้าเกษตร ปัญหาอันดับ 2 ของตำบลคือตัวเกษตรกรเองมีการใช้สารเคมีจำนวนมากมีสารพิษตกค้างมากมาย และเกษตรกรมีหนี้สินมาก

1. ศักยภาพของชุมชน (ภูมิปัญญาของท้องถิ่น จุดขายของตำบล) มีแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน และมีพันธุ์ข้าวจำหน่ายมีแหล่งผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ รวมทั้งมีแปลงเรียนรู้การเกษตรปลูกผักอินทรีย์
2. วิสัยทัศน์ของชุมชน พัฒนาที่ดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืชและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ พัฒนารูปแบบและเทคนิคการผลิต โดยการใช้วิถีธรรมชาติ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับตลาด ในรูปแบบครบวงจร และจัดให้มีการทำการเกษตรที่ยั่งยืน และมีตลาดกลางเป็นของชุมชน
3. ฝันของชุมชน ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนปลอดภัย จากโจรผู้ร้าย และยาเสพติด รวมทั้งมีการทำการเกษตรแบบครบวงจรและยั่งยืน
4. ฝันที่เป็นไปได้
 - 1) ชุมชนมีความเข้มแข็ง
 - 2) ทำการเกษตรแบบยั่งยืน
 - 3) สภาพแวดล้อมดีปราศจากมลภาวะเป็นพิษ
 - 4) ให้มีตลาดกลางเป็นของชุมชน

2.1 ข้อมูลชีวภาพ

2.1.1 พันธุ์พืชที่ปลูก

-	ข้าวมะลิ 105 กข.6	สันป่าตอง 1
-	ถั่วเหลือง	เชียงใหม่ 60
-	ถั่วลิสง	พันธุ์การ์ตูน, ไทนาน 9
-	ถั่วฝักยาว	สรแดง
-	พริกใหญ่	สรแดง
-	หอมแดง	พันธุ์บางช้าง
-	เห็ดฟาง	แบบกองเตี้ย
-	มะม่วง หนั่งกลางวัน	โชคอนันต์
-	ลำไย	อีดอ
-	ไม้ดอกไม้ประดับ	บัวสวรรค์

2.1.2 ระบบการผลิต

ตารางแสดงระบบการปลูกพืชของตำบลเชิงคอย

ชื่อพืช	มค.	กพ.	มีค.	เม.ย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
ข้าวนาปี						←						→
ข้าวนาปรัง	←			→								
ถั่วเหลือง	←			→								
เห็ดหอม					→							←
พืชผัก	←											→
ไม้ผล	←											→

2.1.3 การใช้ที่ดิน

- นาข้าว 4,696 ไร่
- พืชไร่ 385 ไร่
- พืชสวน 1,877 ไร่

2.1.4 ปริมาณผลผลิต

- ข้าว 2,935.6 ตัน/ปี
- ถั่วเหลือง 36.58 ตัน/ปี
- เห็ดหอม 0.8 ตัน/ปี
- พริก 195 ตัน/ปี
- ถั่วฝักยาว 3 ตัน/ปี
- หอมแดง 16 ตัน/ปี
- ดอกกุหลาบ 72,000 ดอก/ปี
- ลำไย 116 ตัน/ปี
- มะม่วง 10 ตัน/ปี

2.1.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

วัดคอยสะเก็ด, หนองบัวพระเจ้าหลวง

2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

- 2.2.1 ขนาดการถือครองที่ดิน เฉลี่ย 2-5 ไร่ต่อครัวเรือน
- 2.2.2 สิทธิในที่ดินทำกิน มีเอกสารที่ดินเป็นโฉนดในพื้นที่ราบ ส่วนที่ราบเชิงเขาจะเป็น สทก.
- 2.2.3 จำนวนแรงงาน 2 คน/ครัวเรือน
- 2.2.4 รายได้และรายจ่าย รายได้เฉลี่ย 41,000 บาท/ปี/ครัวเรือน รายจ่าย 26,000 บาท/ปี/ครัวเรือน
- 2.2.5 เป้าหมายของการทำฟาร์ม เพื่อจำหน่าย
- 2.2.6 ผลผลิตเฉลี่ย ราคาต้นทุนการผลิต
- 2.2.7 การรวมกลุ่มเกษตรกร ตำบลเชิงคอยสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับชุมชน เป็นอย่างดี มีผู้นำองค์กรต่างๆ ที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีและมีการรวมกลุ่มใน ลักษณะกองทุนหมุนเวียน รวม 6 ประเภท ได้แก่
 - 1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
จำนวน 5 กลุ่ม สมาชิก 531 ราย เงินทุน 84,970 บาท
 - 2. กลุ่มเยาวชนเกษตร
จำนวน 6 กลุ่ม สมาชิก 374 ราย เงินทุน 134,500 บาท
 - 3. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
จำนวน 4 กลุ่มย่อย สมาชิก 171 ราย เงินทุน 60,000 บาท
 - 4. กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า
จำนวน 4 กลุ่ม สมาชิก 323 ราย เงินทุน 532,916 บาท
 - 5. กลุ่มกองทุนฟื้นฟู (กลุ่มเกษตรกร)
จำนวน 12 กลุ่ม สมาชิก 1,063 ราย เงินทุน 110,000 บาท
 - 6. กลุ่มกองทุนฟื้นฟู (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร)
จำนวน 11 กลุ่ม สมาชิก 897 ราย
- 2.2.8 แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร ธกส. กองทุนหมู่บ้าน
- 2.2.9 ภาวะหนี้สิน เฉลี่ยรายละ 20,000 บาท

ตารางการผลิตพืชที่สำคัญ ตำบลเชิงดอย อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ชนิดพืช	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่ (กก.)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ราคาขาย/ หน่วย	รวมรายได้ (ล้านบาท)
ข้าวนาปี	4,696	645	2,935.6	8	18.85
ข้าวนาปรัง	469	700	335.05	4.58	1.62
เห็ดฟาง	2	400	3	20	7.2
ถั่วเหลือง	60	250	15	12	0.18
มะม่วง	54	200	10	5	0.05
ลำไย	89	800	116	8	0.92
พริก	130	1,500	195.0	9.20	1.79
ถั่วฝักยาว	15	500	3	12	0.09
เห็ดหอม	21	600	12.6	100	1.26
หอมแดง	8	2,000	16.0	5	0.08
รวม	5,562	55,895	3,678.75	183.78	32.04

ตารางแสดงการผลิตสัตว์จำแนกเป็นรายหมู่บ้าน ตำบลเชิงดอย อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

หมู่ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	โคเนื้อ (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ พื้นเมือง	ไก่ไข่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	ปลา (บ่อ)	กบนา (บ่อ)
1	แม่ดอกแดง	80	8	50	1,250	-	-	25	40
2	โพธิ์ทองเจริญ	20	5	3,500	2,000	2,500	-	13	4
3	เชิงดอย	-	-	-	250	-	-	-	-
4	ป่าคา	25	-	-	320	-	-	12	55
5	เกาะ	17	-	10	200	500	-	14	-
6	สันอุ้ม	60	-	-	350	-	-	15	-
7	ร้องขี้เหล็ก	21	10	110	350	-	420	15	-
8	หลวงใต้	15	8	-	450	-	600	-	-
9	ป่าสักน้อย	60	-	-	320	-	-	15	-
10	ป่าไผ่ศรีโง	2	34	20	232	-	-	4	-

หมู่ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	โคเนื้อ (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ พื้นเมือง	ไก่ไข่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	ปลา (บ่อ)	กบนา (บ่อ)
11	กิ้วแล	70	15	-	150	-	-	15	-
12	ปทุมนิเวศน์	50	25	-	3,690	-	-	12	10
13	หนองบัวพัฒนา	8	-	12	500	-	-	3	5
	รวม	428	100	3,702	4,712	3,000	1,020	124	114

ตารางแสดงครัวเรือนจำแนกตามกลุ่มอาชีพ ตำบลเชิงคอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	อาชีพ				รวม
		เกษตร	ค้าขาย	รับจ้าง	อื่นๆ	
1	แม่ดอกแดง	218	25	110	97	450
2	โพธิ์ทองเจริญ	155	36	109	149	449
3	เชิงคอย	16	248	232	124	620
4	ป่าคา	84	27	83	106	300
5	เกาะ	57	11	33	30	131
6	สันอุ้ม	100	29	89	112	330
7	ร้องขี้เหล็ก	200	24	104	129	457
8	ลวงใต้	150	30	60	62	302
9	ป่าสักน้อย	70	9	54	63	196
10	ป่าไผ่ศรีโง	52	8	27	19	106
11	กิ้วแล	120	10	32	38	200
12	ปทุมนิเวศน์	111	80	107	132	430
13	หนองบัวพัฒนา	32	12	53	18	115
	รวม	1,365	549	1,093	1,079	4,086

2.3 ข้อมูลด้านสังคม

2.3.1 จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านแม่ดอกแดง	366	644	596	1,240
2	บ้านโพธิ์ทองเจริญ	398	589	603	1,192
3	บ้านเชิงคอย	648	809	890	1,699
4	บ้านป่าคา	311	434	479	913
5	บ้านเกาะ	133	170	186	356
6	บ้านสันอุ้ม	308	417	442	859
7	บ้านร้องขี้เหล็ก	322	436	485	921
8	บ้านลงใต้	232	343	353	696
9	บ้านป่าสักน้อย	198	253	311	564
10	บ้านป่าไผ่ศรีโขง	105	161	171	332
11	บ้านกัวแล	163	259	269	528
12	บ้านปทุมนิเวศน์	394	510	531	1,041
13	บ้านหนองบัวพัฒนา	82	154	150	304
*	ทะเบียนบ้านกลาง	2	385	343	728
	รวม	3,660	5,145	5,342	10,487

2.3.2 ผู้นำชุมชนตำบลเชิงคอย

ที่	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง	เลขที่	หมู่
1	นาย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1	66	1
2	นาย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2	153/1	2
3	นายสนิท อจหาญ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3	78	3
4	นายเกษม สะกิกัน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4	29	4
5	นายวัฒนา สารภี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5	49	5
6	นายสุกกิจ สันยาข	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6	119	6

ที่	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง	เลขที่	หมู่
7	นายประกิต บุญเรือง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7	102	7
8	นายอินทพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8	78	8
9	นายวิรัช บัวชุม	กำนันตำบลเชิงคอย 9	52/2	9
10	นายสนั่น สิงห์โต	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10	19	10
11	นายอินคำ สิทธิคำ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11	27	11
12	นายจรัส ศรีกันทา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12	111/2	12
13	นายบุญรัตน์ หาญชัย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13	103	13

2.3.3 ประวัติความเป็นมาของสมาชิกในชุมชน รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในสมัยพุทธกาล สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปประทับที่คอยพระบาทดินนก ขณะนั้นได้ทรงทอดพระเนตร ไปทางทิศใต้พบหนองบัวอันกว้างใหญ่ไพศาล ในหนองน้ำมีดอกบัวอยู่มากมาย หนองนี้ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาลูกเดียว ตามภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “คอย” ภูเขาลูกนี้ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของวัดคอยสะเก็ด และเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของตำบลและอำเภอคอยสะเก็ด พื้นที่ของตำบลนี้อยู่รอบๆ ภูเขาลูกนี้ ซึ่งมีพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขาลาดเอียงมาทางทิศตะวันตกของพื้นที่ตำบล ดังนั้นประชากรในตำบลนี้จึงได้ตั้งชื่อตำบลตามลักษณะของภูมิประเทศที่ตนอาศัยอยู่ว่า “ตำบลเชิงคอย” และได้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน แต่ประชาชนพื้นเพเดิมนั้นส่วนใหญ่จะเรียกภาษาคำเมืองว่า “ดินคอย” ซึ่งมีความหมายถึงเชิงเขานั้นเอง

2.3.4 ศาสนา ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ 98.7 มีผู้นับถือศาสนาอิสลามและ ศาสนาคริสต์ประมาณ 1.3 ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไป

2.3.5 การศึกษา ส่วนมากจบชั้นประถมศึกษา 60% มัธยมศึกษา 20% สูงปริญญาตรี 15% และปริญญาโท 5%

2.3.6 รวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ มี 6 กลุ่ม

- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- กลุ่มเยาวชนเกษตร
- กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
- กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า
- กลุ่มกองทุนฟื้นฟู (กลุ่มเกษตรกร)
- กลุ่มกองทุนฟื้นฟู (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร)

3.สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ตำบลเชิงดอย

3.1 ผลจากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร ผลจากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรเพื่อพัฒนาการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจเหมาะสมกับชุมชนท้องถิ่นตำบลเชิงดอย โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 327 ชุด รวม 11 หมู่บ้านในตำบลจากใช้แบบสอบถามแล้วยังใช้วิธีการสังเกตพูดคุยกับกลุ่มผู้นำชุมชนผู้นำทางศาสนา กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรีรวมทั้งกลุ่มอาชีพในชุมชนมากมายดังนี้

(1) ในช่วงแรกได้สอบถามข้อมูลสถานภาพในครอบครัว เช่น หัวหน้าครอบครัวสมาชิกในครอบครัว ระดับอายุของสมาชิกในครอบครัว ระดับความรู้การศึกษาของคนในครอบครัว

(2) ด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เอกสารสิทธิ์ในที่ดินรวมทั้งการเช่าที่ดินทำกิน ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำ ข้อมูลด้านการทำนา ทำสวน การปลูกผักปลอดสารพิษ

(3) ข้อมูลที่มาของรายได้ รายจ่ายของครอบครัวว่าได้มาจากอาชีพอะไรบ้างในแต่ละวันแต่ละเดือน หรือต่อปี รวมทั้งการใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปีเพื่อให้ครอบครัวเกิดการเปรียบเทียบว่าเป็นอย่างไร และควรปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำ และวิธีบริหารจัดการอย่างไรภายในครอบครัวปัจจุบันและอนาคต

3.2 สภาพและบริบทในการทำการเกษตร การทำเกษตรของเกษตรกรในตำบลเชิงดอยอำเภอค้อยสะเกิดสามารถแยกออกได้เป็น 4 ส่วนกว้างๆ คือ

3.2.1 การปลูกข้าวนาปีและนาปรัง ในการทำนาข้าวของเกษตรกรในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังนิยมทำนาแบบดั้งเดิมกล่าวคือ เคยทำแบบไหนก็ทำแบบนั้นทั้งๆ ที่ในปัจจุบันเทคโนโลยีในการทำเกษตรได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว เช่นการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมยั่งยืน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์การไถกลบตอซังข้าว การพัฒนาดินเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่ที่มากขึ้น การใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อประโยชน์ในการปราบศัตรูพืช หรือการใช้จ่ายค่าจ้างคนต่าง ๆ ที่มารบกวาดต้นกล้า ต้นข้าวในนา ซึ่งในขณะเดียวกันเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพที่ตนกระทำอยู่อย่างจริงจังที่เป็นเช่นนี้อันเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญคือในปัจจุบันเกษตรกรส่วนมากมีวิถีชีวิตที่ร่อนรน เร่งรีบ เร่งรัดจากด้านเศรษฐกิจที่รุ่มรวย หนี้สินเพิ่มขึ้น รายได้น้อย รายจ่ายสูง ดังนั้นในการทำการเกษตรคือการเพาะปลูกข้าว จึงไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนของการทำนาข้าว ข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือเกษตรกรบางรายที่มีที่ดิน 20-30 ไร่ จะดำเนินการให้เสร็จในระยะเวลารวดเร็วคือ

- 1.การเริ่มต้นคือการไถนาก็ต้องจ้างรถไถนาเพื่อให้เสร็จเร็ว
- 2.การหว่านกล้าต้องจ้างคนหว่านเพื่อให้เสร็จเร็ว
- 3.การปลูกข้าวต้องจ้างคนปลูกเพื่อให้เสร็จเร็ว

4. การดูแลรักษาต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อความสะดวกและง่ายถึงแม้ราคาจะแพง แต่ก็จะสะดวกรวดเร็ว
5. การใช้ยาปราบศัตรูพืชและยาฆ่าแมลงในนาข้าวทำให้เกิดมลภาวะและการแพร่กระจายสารพิษลงสู่แม่น้ำซึ่งเป็นอันตรายทั้งคนและสัตว์น้ำ สัตว์บกทุกชนิด ระบบนิเวศเสียหายอย่างหนัก
6. ปัจจุบันการตรวจสอบสารพิษในเมล็ดเลือดของเกษตรกรในตำบลเชิงคดพบว่าเกษตรกรรวมทั้งประชากรทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคมีมากขึ้นทุกปีซึ่งคาดว่าจะมีแนวโน้มที่พบมากขึ้นในอนาคต
7. การเก็บเกี่ยวต้องจ้างรถเกี่ยวหรือจ้างแรงงานเพื่อให้เสร็จเร็ว
8. การนวดข้าว ขนข้าวเพื่อนำมาเก็บในยุ้งข้าวก็ต้องจ้างทั้งรถทั้งคนรวมทั้งการเลี้ยงดู เช่น อาหาร เครื่องดื่ม แต่ละขั้นตอนต้องใช้ทุนเป็นจำนวนมาก
9. ถึงเวลาขายข้าว จำหน่ายข้าวก็ต้องมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบในการขาย เพราะรีบร้อนจะต้องนำเงินไปใช้หนี้สินที่กู้ยืมมาลงทุนในการทำแต่ละปีเพื่อสรุปผลหักลบกลบหนี้แล้วผลกำไรเพียงน้อยนิดกับการลงทุนในการทำนา
10. เมื่อพ้นฤดูกาลทำนาก็ต้องเร่งรีบไปหางานรับจ้างทำงานในเมืองหรือที่อื่นๆ เมื่อหางานทำไม่ได้ก็เกิดการว่างงานขาดรายได้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ เยาวชน คนรุ่นใหม่ไม่นิยมการทำงานขอใช้ชีวิตเพื่อใช้แรงงานรับจ้างในชุมชนเมืองตามานิยมของคนยุคใหม่

ทั้งหมดนี้คือวิถีชีวิตของเกษตรกรต้องประสบปัญหาเช่นนี้เรื่อยมาโดยตลอด ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลการรักษายกยวาทแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปโดยเร็วก่อนที่จะสาบสูญไป

3.2.2 การปลูกพืชผักสวนครัว เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเชิงคดอย ไม่นิยมปลูกผักกิน

เองมีสาเหตุมาจากความรีบร้อน มักง่ายไม่มีความจำเป็นจะต้องปลูกให้เสียเวลา ชื่อตามตลาดมีให้เลือกมากมายสะดวกรวดเร็วถึงจะแพงหน่อยก็ไม่เป็นไร ซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งเหล่านี้ของเกษตรกรไม่ได้มองถึงสุขภาพร่างกายในการบริโภคว่าตัวเองได้รับสารพิษเข้าไปสู่ร่างกายโดยไม่รู้ตัว รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวทุกคนโดยไม่มีทางเลือกเลี่ยงได้ จากการตรวจสอบสุขภาพของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การทำการตรวจเลือดพบว่าเกษตรกรหรือประชากรทั่วไปในตำบลเชิงคดอยพบว่ามีสารพิษในเส้นเลือดของเกษตรกรรวมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคมากขึ้นทุกปี

จากข้อสังเกตจากการพูดคุยพบว่าตำบลเชิงคดอยอำเภอคดอยสะเก็ดอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่เป็นระยะทาง 14 กิโลเมตรคมนาคมสะดวกสบาย การขนส่งรวดเร็วดังนั้นการจำหน่ายอาหารประเภทต่างๆ เช่น เนื้อ ปลา ผักทุกชนิดรวมทั้งอาหารทะเลจึงถูกขนส่งมาจำหน่ายทั้งภายในจังหวัด

และต่างจังหวัดมากมาย พ่อค้าผู้จำหน่ายพยายามที่จะรักษาคุณภาพสินค้าให้สด สวยงาม จึงต้องใส่สารกันบูด หรือสารพิษต่างๆ เพื่อให้ดูดีสวยงาม รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคสนใจสินค้าเหล่านี้ บวกกับค่านิยมหรือทัศนคติของคนในตำบลที่มักง่ายจนลืมนึกถึงสุขภาพตัวเอง และคนในครอบครัว ก็ต้องได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายโดยไม่รู้ตัว

จากการออกตรวจเยี่ยมเกษตรกรพบว่ามีเกษตรกรปลูกพืชผักสวนครัวที่ปลอดสารพิษมีอยู่บ้างแต่ไม่มากมายเช่นผักสวนครัว พริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด มะเขือชนิดต่างๆ ต้นดอกแค ต่างๆ เหล่านี้มีทั้งเกิดขึ้นเองและตั้งใจปลูกแต่ด้วยความมักง่ายของประชากรที่อยู่กันแบบเครือญาติบางคมไม่ปลูกขอไปขอกันกินจนเคยชินหรือไม่ขอก็มีตามร้านขายของชำภายในหมู่บ้านซึ่งมีอยู่มากมายในทุกๆ หมู่บ้านในตำบลเชิงคอย

สถานการณ์ดังกล่าวเป็นวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรในตำบลซึ่งไม่เฉพาะแต่เรื่องผักเท่านั้นยังรวมไปถึงการรับประทานอาหารแบบสุกๆ ดิบๆ ด้วย ดังนั้นจึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องสุขภาพตามมาอีกมากมาย เช่น โรคทางเดินอาหาร เบาหวาน ความดันสูง รวมทั้งโรคกระดูกและอื่นๆ อีกมากมาย

3.2.3 สภาพพื้นที่ในการทำเกษตร ทางทีมวิจัยชุมชนได้ร่วมกับทางกรมพัฒนาที่ดินศึกษาสภาพดินในพื้นที่ ซึ่งถือว่าในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญ พบว่าทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลเชิงคอยมีสภาพปัญหาทางด้านทรัพยากรดิน คือ ปัญหาดินบนพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ดินต้นที่เป็นลูกรัง และดินทราย สภาพโดยทั่วไปจัดว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางและไม่ขาดแคลนธาตุอาหารพืชที่เป็นประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ควรมีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่เกษตรกรรม และการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินจากวัสดุท้องถิ่นที่สามารถหาได้ง่าย เช่น พืชปุ๋ยสด ปุ๋ยหมัก รวมทั้งเศษอินทรีย์วัตถุจากเศษวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร และสนับสนุนให้มีการจัดการต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน การทำเกษตรแบบผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม และเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ทั้งนี้ ในตอนต้นกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้คำแนะนำทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ก่อน จนกระทั่งเกษตรกรเกิดทักษะและความชำนาญ จึงส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินการเอง นอกจากนี้พึงพบพื้นที่ป่าผลัดใบเสื่อมโทรม และการทำพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ป่า ซึ่งควรสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ป่า เพื่อเป็นต้นน้ำลำธารและสนับสนุนการทำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เกษตรกรรมบนพื้นที่สูงต่อไป จากการที่พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน สามารถเพาะปลูกพืชได้หลายครั้งต่อปี จึงอาจประสบปัญหาเนื่องจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปริมาณมาก อีกทั้งการปลูกพืชเดี่ยว ยังเป็นการเร่งให้แมลงศัตรูพืชเข้าทำลายพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น ดังนั้นแนวทางสำคัญที่จะช่วยกันแก้ไขคือ ให้เกษตรกรสนใจการ

ปลูกพืชหมุนเวียน การทำเกษตรแบบผสมผสาน ไร่นาสวนผสม และเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ศักยภาพหรือจุดเด่นของตำบลเชิงค้อย คือ มีการรวมตัวกันของชาวบ้านในการนำผลผลิตในหมู่บ้านมาขาย โดยมีการตั้งตลาดและสถานที่แสดงสินค้า ซึ่งการที่ชาวบ้านนำสินค้ามาขายเองโดยตรง ทำให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมให้นำเอาผลผลิตมาวางขาย หรือแสดงผลผลิตภัณฑ์สินค้า รวมทั้งจัดทำป้ายโฆษณาให้ผู้เดินทางที่ผ่านมาสังเกตเห็นได้ชัดเจนขึ้น และเนื่องจากตำบลเชิงค้อยมีแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร เกือบตลอดทั้งปี จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชหลังฤดูทำนา เช่น ห้วหอมแดง และกระเทียม เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานรัฐควรเข้ามาให้ความสนับสนุนทางด้านพันธุ์พืช หรือเทคโนโลยีการจัดการ โดยการจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่จริง เพื่อแสดงให้เห็นถึงต้นทุนการผลิต และโอกาสเสี่ยง เพื่อนำไปสู่การประยุกต์แนวทางการจัดการได้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ยิ่งขึ้น การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเฉพาะการแก้ปัญหา ดินดึกที่เปื้อนลูกรัง และดินทรายซึ่งคงต้องเน้นในเรื่องการเติมอินทรีย์วัตถุลงดิน และการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นการปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อตัดวงจรแมลงศัตรูพืช ไล่ พด.4 ถืด พน พด.2 และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยการใช้เชื้อไวรัส และแบคทีเรียร่วมกับสารสกัดจากบอระเพ็ดและสะเดาเพื่อป้องกันโรคแมลง สำหรับพื้นที่ลาดชันคงต้องเน้นในเรื่องของการใช้มาตรการทางด้านพืช และเน้นในเรื่องของความเหมาะสมของการจัดสรรพันธุ์ของหญ้าแฝกที่เหมาะสม พอเพียง และยั่งยืน

เมื่อมองในระยะยาว การพัฒนาคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุด โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ดังนั้นการให้ความรู้ ความเข้าใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการที่ประชาชนสามารถเข้าใจถึงทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนเกิดความรู้สึกหวงแหนท้องถิ่นของตน ซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดสถานที่ เช่น วัด โรงเรียน หรือศูนย์ถ่ายทอด ฯ เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ในท้องถิ่น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของตำบล ฯลฯ เช่น สมุนไพรต่าง ๆ ในตำบล ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สมุนไพรภายในตำบลได้แก่อะไรบ้าง สรรพคุณเป็นเช่นไร มีวิธีการเพาะปลูกอย่างไร หรือความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับดิน รูปหน้าตัดดินเป็นชั้น ๆ ของตำบลนั้น ๆ พร้อมทั้งคำอธิบายที่เข้าใจง่ายที่สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน อีกทั้งความเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนทั้งในตำบลและนอกตำบลได้เข้าใจถึงความจริงแท้ของตำบลได้อย่างลึกซึ้งขึ้น และเมื่อมีความเข้าใจที่ดีขึ้น ก็จะสามารถค่อย ๆ พัฒนาแบบเชื่อมโยงกัน และนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป อีกทั้งสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นนี้นอกจากจะเป็นแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารแล้ว ยังเป็นแหล่งพูดคุยและ สื่อสารระหว่างกัน ให้ประชาชนได้ร่วม

วิพากษ์วิจารณ์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในตำบลอีกด้วย ซึ่งการพูดคุยกันนี้ จะทำให้สามารถมอง ประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนอยู่ได้ง่ายขึ้น พื้นที่ในตำบล มีลักษณะเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปาน กลาง ไม่มีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนธาตุอาหารพืช มีปัญหาในเรื่องความเป็นกรดต่างของดิน คือ ดินเป็นกรดรุนแรง และมีปัญหาดินดึกที่เป็นลูกรัง และดินทราย ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดย ขาดการบำรุงดิน หรือปลูกพืชชนิดเดียวกันตลอดเป็นระยะเวลานาน ก็จะส่งผลต่อการสูญเสียความ อุดมสมบูรณ์ของดินให้เพิ่มมากขึ้น จึงควรจะมีการปรับปรุงบำรุงดิน การเติมอินทรีย์วัตถุลงดิน โดยใช้พืชปุ๋ยสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ย การทำเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกพืชหมุนเวียน และการทำ เกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินและยกระดับความเป็นกรดของดินให้เหมาะสม ส่วนพื้นที่ที่มีปัญหาดินดึกที่เป็นดินลูกรังนั้น สามารถนำมาเพาะปลูกพืชสวนได้ เพียงแต่จำเป็นต้อง เติมปุ๋ยและปรับปรุงบำรุงดินเพิ่มเติม พื้นที่ดินทรายควรปลูกพืชยืนต้นคลุมดิน สำหรับพื้นที่นาข้าว ควรเน้นการทำเกษตรอินทรีย์และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยเฉพาะการนำเศษวัสดุเหลือใช้ ทางการทำเกษตรมาทำเป็นปุ๋ยหมักเพื่อสร้างสารปรับปรุงบำรุงดินไว้ใช้เอง ส่วนพื้นที่ลาดชันที่อาจ ประสบปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและการสูญเสียธาตุอาหารพืช ควรจัดให้มีการอนุรักษ์ พื้นที่ป่า หรือสนับสนุนให้มีการปลูกพืชในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การปลูกพืชขวางทางลาดเท เป็นต้น โดยมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำและการปลูกพืชคลุมดิน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย ของดิน ทั้งนี้เกษตรกรสามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการข้างต้น และขอการสนับสนุน ทางด้านเทคโนโลยีการจัดการที่เหมาะสมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน กรม วิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และ กรมป่าไม้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับแนวทางที่เกษตรกรจะใช้ในการปรับปรุงพื้นที่จากการเกษตร แบบดั้งเดิมมาสู่การเกษตรแบบยั่งยืนนั้น ควรเริ่มจากหน่วยงานรัฐสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงสาธิตใน พื้นที่จริง เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นผลทางภาคปฏิบัติที่ชัดเจน จากนั้นจึงสนับสนุนให้เกษตรกร ทดลองในพื้นที่ตนเองโดย ทำควบคู่กับการเกษตรแบบเดิมและแบ่งพื้นที่บางส่วน เพื่อทำการเกษตร แบบผสมผสาน หรือเกษตรอินทรีย์ แล้วค่อย ๆ ขยายพื้นที่ออกไปทีละน้อย จนกระทั่งเกษตรกรมี ความรู้ และความชำนาญในการทำได้ด้วยตัวเอง จึงปรับมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนเต็มพื้นที่ หรือ อาจมีการสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อป้องกันการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของ ดินและการสูญเสียธาตุอาหารพืชเพียงชนิดใดชนิดหนึ่ง และป้องกันความเสียหายจากแมลงศัตรูพืช ตลอดจนลดการใช้สารเคมี อันจะทำให้คุณภาพผลผลิตและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น

ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าประชากรส่วนใหญ่ในตำบลมีฐานะความเป็นอยู่ใน ระดับที่ผ่านเกณฑ์รายได้มาตรฐาน จปฐ. โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรกรรมเป็นหลัก อัน ได้แก่ การทำนา และทำสวน และมีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจากการพิจารณากำไรต่อ

ต้นทุนแล้ว พบว่า การปลูกพลับให้ผลตอบแทนสูงสุด อย่างไรก็ตามควรมีการเพาะปลูกพืชพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อส่งเสริมการผลิตข้าว และไม้ผลอื่น ๆ ให้มีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือ การปรับปรุงบำรุงดินอย่างสม่ำเสมอ และการพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการในพื้นที่โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการประยุกต์กับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ทั้งนี้การจัดการจะมีลักษณะเฉพาะและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากขึ้น หากคนในท้องถิ่นเป็นผู้ลงมือวิจัยหรือทดลองเองโดยมีหน่วยงานรัฐให้คำแนะนำและสนับสนุน นอกจากนี้ทางคณะผู้ศึกษาพบว่า การเกษตรทฤษฎีใหม่ การปลูกพืชผสมผสาน หรือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้น น่าจะสามารถเพิ่มจำนวนผลผลิตต่อพื้นที่ได้ แต่ทั้งนี้เกษตรกรควรให้ความสำคัญและระมัดระวังในเรื่องของการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในปริมาณมาก เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคได้ อย่างไรก็ตาม การทำเกษตรอินทรีย์จะสามารถลดปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรได้ในระดับหนึ่ง และเกษตรกรสามารถขอรับคำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับพันธุ์พืชและสัตว์วิธีการกำจัดศัตรูพืช แนวทางการจัดการพืชเศรษฐกิจ ฯลฯ ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ และสถาบันการศึกษา เป็นต้น

ทางด้านสังคม ประชาชนในตำบลส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตค่อนข้างดี และพบปัญหาด้านสาธารณสุข ตลอดจนปัญหาทางด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการที่ประชาชนในตำบลไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องของการตั้งสมาชิกกลุ่มและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง น่าจะสามารถแก้ไขได้โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรมีการณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลทางด้านสาธารณสุข และเผยแพร่ข้อมูลความสำคัญของการเลือกตั้งให้กับประชาชนในชุมชน และมีการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐและประชาชน ตลอดจนองค์กรของรัฐควรเพิ่มนโยบายเสริมสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐจำเป็นต้องแสดงให้เกษตรกรสามารถเข้าใจถึงการรับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เพื่อมาประยุกต์กับเทคโนโลยีท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อประชาชนยอมรับและนำข้อเสนอแนะที่หน่วยงานของรัฐ และคณะผู้ศึกษาให้ไว้ไปประยุกต์กับแนวคิดและภูมิปัญญาชาวบ้าน ก็น่าจะทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การพัฒนา และยกระดับคุณภาพชีวิตโดยเน้นเรื่องรายได้ของเกษตรกรในตำบลเชิงค้อย ได้แก่ การถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกพืชหมุนเวียน การทำไร่นาสวนผสม การแปรรูปเศษวัสดุทางการเกษตร และการทำเกษตรอินทรีย์ โดย แนะนำให้เกษตรกรปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อตัดวงจรแมลงศัตรูพืช ไล่พด.4 ฉีดพ่นพด.2 ใช้เชื้อไวรัสและแบคทีเรีย ร่วมกับสารสกัด

จากบอระเพ็ดและสะเดาเพื่อป้องกันโรคแมลง ซึ่งจะเป็นการลดบทบาท การใช้สารเคมี โดยที่รายได้ของเกษตรกรจะไม่ลดลงและรักษาสภาพแวดล้อมของตำบลไว้ได้ นอกจากนี้ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกร กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอาจเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการเพาะปลูกพืชบนดินที่มีปัญหา การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม วิธีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป และที่สำคัญควรมีส่วนในการกระตุ้นเตือนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ภายในตำบล เพื่อหาแนวทางแก้ไข ด้วยภูมิปัญญาในท้องถิ่นผนวกกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐจะเข้าไปให้การสนับสนุน

ในส่วนของการจัดการที่กล่าวมาในข้างต้นทางกรมพัฒนาที่ดินและเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอได้มาช่วยกันวิเคราะห์ร่วมกับทางทีมวิจัยชุมชนซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งที่ทางทีมวิจัยได้ประสานงานในพื้นที่เพื่อเข้ามาร่วมกันพัฒนาศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของตำบลเชิงค้อย ในขณะเดียวกันในส่วนของการลงพื้นที่จัดทำแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรที่ทางทีมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบและผลที่ได้พอสรุปได้ในรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

3.2.4 สถานการณ์ปัญหาทางการเกษตร: ผลการวิเคราะห์ของทีมวิจัย

สภาพปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
1.ผลผลิตทางการเกษตรขาดคุณภาพและได้ปริมาณน้อยต่อไร่	-สภาพดินเสื่อมคุณภาพจากการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชมากเกินไป	-ป ร ะ ชุ ม เผ ย แ พ ร ์ แ ล ะ ประชาสัมพันธ์รวมทั้งการใช้สื่อทุกชนิดให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพทางการเกษตร
2.การปลูกพืชผักสวนครัวได้ผลน้อย	-ขาดน้ำในการเพาะปลูกพืชผักเนื่องจากปริมาณน้ำในคลองชลประทานมีน้อยต้องอาศัยน้ำใต้ดิน	-ขุดบ่อน้ำหรือเจาะบ่อใต้ดิน
3.น้ำในลำเหมืองไหลช้าและไม่สะดวกในการเอาน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตร	-ลำเหมืองตื้นเขินและแคบเนื่องจากมีขยะและวัชพืชรากไหลมารวมกันปิดทางน้ำไหล	-ขุดลอกลำเหมืองทุกๆปี

สภาพปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
4.เกษตรกรในตำบลขาดเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพทางการเกษตร	-ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงมีผลกำไรน้อย เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบการ และขาดพันธุ์พืชที่ดีและเหมาะสมกับพื้นที่	-ประชุมอบรมชี้แจงแก่กลุ่มเกษตรกรแต่ละสาขาอาชีพ รวมถึงการไปศึกษาดูงาน
5.เกษตรกรขาดเทคโนโลยีในการดูแลรักษาพืชผลทางการเกษตร	-ทำให้เกิดโรคระบาดหลังการเพาะปลูกเช่น ข้าว พืชผักสวนครัว สัตว์เลี้ยงต่างๆ	-ประชุมอบรมชี้แจงแก่กลุ่มเกษตรกรแต่ละสาขาอาชีพ รวมถึงการไปศึกษาดูงาน
6.เกษตรกรขาดทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ	-เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ระมัดระวังในการใช้เงินเพื่อประกอบอาชีพทำให้มีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ	-ส่งเสริมให้เกษตรกรทุกคนครัวเรือนจัดทำบัญชีรับจ่ายในครอบครัวใช้ชีวิตที่เรียบง่ายเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย
7.สุขภาพร่างกายของประชาชนในตำบลได้รับสารปนเปื้อนในการอุปโภคบริโภคและบริโภคอาหารทำให้ร่างกายอ่อนแอไม่แข็งแรง	-ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายจากการดื่มและรับประทานอาหารที่ซื้อมาจากตลาด -เกษตรกรไม่นิยมปลูกผักปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง -มีค่านิยมรับประทานอาหารแบบสุกๆ ดิบๆ เช่น เนื้อวัว ควาย หมู -มีการสูบบุหรี่และสุราต่างๆ	-จัดให้มีการตรวจสุขภาพของประชาชนทุกๆ 3 เดือน -ให้ความรู้และการดูแลสุขภาพของตนเอง -เปลี่ยนทัศนคติในการบริโภคอาหารและออกกำลังกายให้เป็นนิสัย
8.เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในระดับตำบล	-กลุ่มและองค์กรแต่ละสาขาอาชีพขาดการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน -ขาดการสร้างเครือข่ายระดับตำบล -แต่ละกลุ่มที่มีอยู่ในระดับหมู่บ้านขาดกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มทำให้กลุ่มไม่เข้มแข็งและขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดี	-จัดทำโครงการฝึกอบรมกลุ่มและผู้นำกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.5 ระบบเศรษฐกิจของเกษตรกรตำบลเชิงค้อย จากการสำรวจพบว่ารายได้ส่วนใหญ่มาจากด้านต่างๆดังนี้

- 1.การขายข้าวนาปี นาปรัง
- 2.การจำหน่ายพืชผักสวนครัว
- 3.การเลี้ยงสัตว์
- 4.การรับจ้างทั่วไป
- 5.การทำธุรกิจอื่นๆ

ในรอบ 1 ปี หรือ 12 เดือน เกษตรกรในตำบลเชิงค้อยจะมีรายได้จากการประกอบอาชีพในสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่โดยการเรียงลำดับรายได้ ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรเป็นรายได้หลักนอกจากนั้นจะเป็นอาชีพเสริมตามจังหวะเวลาและความจำเป็นเท่าที่เวลาและโอกาสอำนวยให้

เมื่อกลับมามองถึงรายได้ของเกษตรกรและรายจ่ายของเกษตรกรแล้วพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายรับนั่นคือ สถานภาพทางเศรษฐกิจทางครอบครัวของเกษตรกรไม่อยู่ดีมีสุข ได้รับความเดือดร้อนแล้วและเป็นคนส่วนใหญ่ของตำบลด้วย

4.ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อย

4.1 ความเป็นมา

จุดเริ่มต้นของศูนย์ถ่ายทอดฯตำบลเชิงค้อย รัฐบาลญี่ปุ่นตกลงสนับสนุนโครงการเกษตรอินทรีย์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงค้อย อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านโครงการความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแบบให้เปล่าขึ้นพื้นฐานและความมั่นคงทางด้านมนุษย์ (Grant Assistance for Grassroots Human Security Projects (จีจีพี) เป็นมูลค่า 1,542,200บาท โดยจะจัดให้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการสนับสนุนดังกล่าว ระหว่างนายกัณตสิริโระ ชินฮาระ กงสุลใหญ่ญี่ปุ่น กับนายมงคล ชัยวุฒิ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงค้อย ในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ณ สถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่น ณ นครเชียงใหม่

จากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเชิงค้อย เพาะปลูกโดยใช้ปุ๋ยเคมี, ยาปราบศัตรูพืช และยาฆ่าแมลง ซึ่งปริมาณการใช้สารเคมีเหล่านั้นได้เพิ่มมากขึ้นทุกปี ทำให้ต้นทุนการทำเกษตรสูงตามไปด้วย อีกทั้งเกิดปัญหาดินเสื่อมสภาพจากการใช้ปุ๋ยเคมีและเกิดอาการฟิวหนั่งอีกเสบจากการใช้สารเคมี ฯลฯ ส่งผลให้เกษตรกรเริ่มหันมาห่วงใยต่อผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

ด้วยเหตุนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงค้อยจึงได้ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำขึ้นเองในท้องถิ่นแทนการใช้ปุ๋ยเคมี รวมทั้งสนับสนุนการเกษตรที่เน้นการลดต้นทุนและได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อการบริโภค แต่ยังคงติดขัดกับสภาพขาดแคลนสถานที่ที่จะใช้ฝึกอบรมหรือให้ความรู้แก่เกษตรกรที่ด้อยประสิทธิภาพด้านเกษตรอินทรีย์

ในครั้งนี ทางรัฐบาลญี่ปุ่นจึงตอบรับคำขอจากองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงค้อย โดยสนับสนุนงบประมาณสร้างศูนย์ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน โดยหวังว่า การสนับสนุนในครั้งนี จะส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของตำบลเชิงค้อยมีความรู้และสามารถทำการเกษตรอินทรีย์ เพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่การทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองหรือเกษตรแบบยั่งยืนต่อไป

ในนามของรัฐบาลญี่ปุ่น ภายใต้โครงการความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแบบให้เปล่าขึ้นพื้นฐานและความมั่นคงทางด้านมนุษย(จีจีพี) ยังคงมีนโยบายที่จะสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป

4.2 หลักคิดของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อย

4.2.1 กระแสโลกกับการเกษตรไทย มนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่รวมกัน พึ่งพาอาศัยกัน ปัจจุบันโลกพัฒนาไปมากด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้น เพื่อสนองตอบจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตให้แก่มนุษย์ ก่อให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบแก่มนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ด้อยโอกาสมักจะเสียเปรียบประเทศที่เข้มแข็งมากกว่า ดังนั้นการตั้งรับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมีสติเตรียมความพร้อมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง กระแสโลกที่กำลังพัดกระหน่ำสู่ประเทศไทยและโลก มีผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมดังนี้

4.2.2 การสนับสนุนการค้าแบบเสรี (Trade liberalization) ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบบการค้าเสรีของโลก ทั้งในระบบพหุภาคี ภายใต้การนำขององค์การค้าโลก (WTO) หรือระบบทวิภาคี (FTA) ซึ่งเป็นการทำสัญญาระหว่างประเทศคู่ค้า เช่น ไทย-จีน ไทย-อินเดีย ไทย-ออสเตรเลีย เป็นต้น การค้าแบบเสรีดังกล่าวมีทั้งข้อดี (สินค้าเกษตรบางชนิดมีโอกาสดังออกได้มากขึ้น) และข้อเสีย (สินค้าเกษตรบางชนิดถูกสินค้าเกษตรจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่าโจมตี) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมรับมือของเกษตรกรไทย (พัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตร และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร) การคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ และการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสของรัฐบาล เพื่อใช้ประโยชน์จากการค้าเสรีให้มากที่สุดนั่นเอง

4.2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural resources and environment conservation) สืบเนื่องจากจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลิตอาหารอย่างเร่งรัด และผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และหมดสิ้นไปจนน่าตกใจว่าลูกหลานในอนาคตของเราอาจดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก จึงเกิดกระแสแนวคิดในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและก่อประโยชน์ให้มากที่สุด เช่น การลดหรือละการใช้สารเคมี การอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น ทำให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรแบบปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วย

(1) **การปกป้องสิทธิมนุษยชน (Human right protection)** ด้วยหลักการที่ว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเกิดมายากจนหรือร่ำรวย มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีอายุแตกต่าง มีเชื้อชาติต่างกัน หรือมีเพศต่างกัน ย่อมมีสิทธิของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ดังนั้น การปกป้องสิทธิของทุกคนในโลกให้มีความเท่าเทียมกันจึงมีความจำเป็น และมีผลต่อภาคการเกษตรของไทย เช่น การใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น

(2) **การสนับสนุนระบบประชาธิปไตย (Democratic promotion)** สืบเนื่องจากข้อ 3 ที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน การปกครองโดยระบบประชาธิปไตยจึงเป็นแนวทางหลักของการเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประเทศที่เคยปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยอย่างช้า ๆ ในหลายประเทศ

และจากกระแสโลกดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนตนเองเข้าสู่กระแสโลกดังกล่าว รวมทั้งบางเหตุการณ์เป็นผลพวงจากกระแสโลกด้วย เช่น

(3) **การเข้าสู่กลไกการค้าเสรีและมาตรฐานนานาชาติ** ไทยได้เข้าไปเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและต้องอยู่ภายใต้กรอบข้อตกลงดังกล่าว รวมทั้งไทยได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีเฉพาะระหว่างประเทศ เช่น ไทย-จีน ไทย-อินเดีย เป็นต้น โดยคาดหวังว่าการเปิดเสรีดังกล่าวไทยเราน่าจะมีข้อได้เปรียบ เนื่องจากมีประชากรน้อยกว่าประเทศคู่ค้ามาก จำนวนผู้บริโภคจึงมีจำกัดทำให้สินค้าต่างประเทศน่าจะเข้ามาได้น้อยกว่าการส่งสินค้าของไทยออกไป เป็นต้น นอกจากนั้นในการส่งสินค้าไปขายในตลาดโลกนั้น ตลาดแต่ละแห่งได้กำหนดมาตรการสุขอนามัยและมาตรฐานสินค้าอาหารของตนเองขึ้น ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรการสุขอนามัยและมาตรฐานสินค้าอาหารของตลาดดังกล่าวก่อน จึงจะสามารถส่ง (ขาย) ผลผลิตทางการเกษตรของไทยไปสู่ตลาดโลกได้

(4) การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ไทยได้กำหนดข้อกฎหมายเพื่อบังคับใช้ให้เกิดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น รวมทั้งได้มีกลุ่มคนที่เห็นความสำคัญดังกล่าวช่วยณรงค์และสอดส่องดูแลให้ข้อกฎหมายดังกล่าวมีความเข้มแข็งนำไปสู่การปฏิบัติ และบังคับใช้ นอกจากนี้การปลูกฝังให้ชุมชนมีความรักและหวงแหนท้องถิ่น จะเป็นแนวทางสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถาวร

(5) การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ตอบสนองต่อกระบวนการค้าที่ผู้บริโภคเป็นผู้ชี้นำการผลิต เกษตรกรจึงต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งเพื่อป้องกันการผลิตสินค้าเกษตรเกินความต้องการของตลาด อันเป็นเหตุให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ยกตัวอย่างเช่น ปรับเปลี่ยนจากการปลูกอ้อยที่มีราคาตกต่ำ ไปสู่การผลิตผักหรือผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีราคาดี เป็นต้น แต่ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตดังกล่าว เกษตรกรต้องเป็นผู้ตัดสินใจเอง ภายใต้อิทธิพลแวดล้อมที่เหมาะสมของไร่นา และความรักความสนใจของเกษตรกร

(6) การปฏิรูประบบการทำงานของภาครัฐและเอกชน จากผลพวงของกระแสโลกด้าน การสนับสนุนระบบประชาธิปไตย รวมทั้งความรวดเร็วของการติดต่อสื่อสาร การแข่งขันทางการค้า ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับตัวให้สามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างเต็มความสามารถ และรวดเร็วทันความต้องการ เช่น การบูรณาการหน่วยงาน การให้บริการ ณ จุดเดียว การบริการด้วย จิตบริการ (service mind) รวมทั้งการให้โอกาสประชาชนในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง แทน การสั่งการ เป็นต้น

(7) การเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม ผลพวงสำคัญของกระแสโลกที่มีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ระบบการค้าเสรี รวมทั้งความไม่พร้อมในการเตรียมตัวรับของประเทศที่อ่อนแอ ทำให้หลาย ๆ ประเทศรวมทั้งประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ จนต้องเข้าอยู่ภายใต้การจัดการของ IMF และจากสภาวะเศรษฐกิจที่ล่มสลายได้นำไปสู่การเสื่อมถอยของสภาวะสังคม เกิดปัญหา ตกงาน ดิดเหล้าและยาเสพติด ดิดการพนัน ประกอบกับผลผลิตเกษตรตกต่ำและผลิตแล้วขาดทุน การมีหนี้สินล้นพ้นตัวของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งไปสู่การขายที่ดินทำกินและการไร้ที่ดินทำกินในที่สุด

(8) การกำหนดรัฐธรรมนูญใหม่ จากกระแสโลกและผลพวงข้างต้น ทำให้เราต้องหันมาปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีความทันสมัย และสามารถตอบสนองด้านการเสริมสร้างปัญหาให้กับประชาชน เพื่อให้พวกเขามีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล จำเป็นจะต้องขยันรับฟังข่าวสาร ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงกระแสโลกดังกล่าว เพื่อให้สามารถ

วิเคราะห์และวางแผนในการตั้งรับกระแสโลก รวมทั้งผลกระทบทั้งด้านดีและเสียของกระแสโลก ด้วยสติและภูมิปัญญาเพื่อร่วมมือ ร่วมใจกับเกษตรกรในตำบลฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคจากกระแสโลก อย่างชาญฉลาด เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเอง

4.2.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเกษตรไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้หรือ สิ่งประดิษฐ์ที่ประชาชนในท้องถิ่นคิดหรือสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการหรือ แก้ปัญหาที่ตนเองหรือท้องถิ่นประสบอยู่ ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งถูกสั่งสมมานานจึงมีมากมาย หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรได้ 5 ประเภท คือ

(1) **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร** จะพบว่าอาหารไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะด้านเสริมสร้าง สุขภาพ เนื่องจากมีเครื่องเทศและสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ มีโภชนาการครบทั้ง 5 หมู่ มีความ เอร็ดอร่อย และมีความสวยงามทั้งรูปลักษณะ สี สัน ดังนั้นต่างชาติจึงหันมานิยมบริโภคอาหารไทย กันมากขึ้นจนติดอันดับ 1 ใน 3 ของโลก และมีร้านอาหารไทยในต่างแดนประมาณ 5,000 แห่งทั่ว โลก

(2) **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านยารักษาโรค** ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือ การใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรคปัจจุบันอย่างง่าย ๆ บางประเภท เช่น การใช้ฟ้าทะลายโจรแก้ อาการไข้หวัด ตัวร้อน กินมะแว้งแก้ไอและเจ็บคอ การใช้เมล็ดน้อยหน่าหมักสระผมกำจัดเหา เป็นต้น

(3) **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องนุ่งห่ม** ไทยเรามีภูมิปัญญาด้านการเลื่อยไหม สาวไหม ปลูกฝ้าย ปั่นฝ้าย รวมทั้งการย้อมสีจากธรรมชาติ และการถักทอด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ ให้เกิดลวดลาย สวยงาม และมีสีสันแปลกตา นอกจากความสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าไทยแล้ว ผ้าไทย ยังมีคุณสมบัติให้ความอบอุ่นในฤดูหนาว และให้ความเย็นสบายในฤดูร้อน รวมทั้งสีจากธรรมชาติ ยังให้กลิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และไม่อัสนั เช่น คราม หรือส้ม เป็นต้น

(4) **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านที่อยู่อาศัย** เนื่องจากประเทศไทยเป็นเขตร้อน และมีฝนตกชุก บ้านเรือนของไทยโบราณจึงมักจะสร้างด้วยไม้ แบบบ้านโป่งโล่งสบาย เพื่อให้เกิดการระบาย ถ่ายเทอากาศและป้องกันความร้อน ส่วนหลังคามักจะลาดเอียงและยื่นออกมาจากตัวบ้านมาก เพียงพอ เพื่อรับมือกับปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาพร้อมกับสายลมแรงมิให้สาดเข้าบ้านได้ แต่ปัจจุบัน ไม้มีราคาแพงและหายาก รวมทั้งแบบบ้านสมัยใหม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนไทยค่อนข้างมาก ทำให้ภูมิปัญญาด้านนี้ถดถอยลง

(5) **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคนิคการผลิตทางการเกษตร** คนไทยมีการสั่งสมความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างมากมาย เช่น การกำหนดเวลา เพาะปลูกข้าวให้มีความเหมาะสมกับฤดูกาลหรือช่วงแสง การถ่ายพยาธิให้กับลูกวัวหรือวัวที่รับเข้า

มาเลี้ยงใหม่ด้วยการตำลูกมะเกลือผสมน้ำกรอกให้สัตว์กิน นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาด้านสิ่งประดิษฐ์ เช่น เครื่องมือจับปลาชนิดต่าง ๆ เครื่องมือเตรียมดิน เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาอื่น ๆ ขึ้นใหม่ เช่น น้ำหมักชีวภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการลดสารเคมี ลดต้นทุนการผลิต และลดความเสี่ยงจากพิษภัยของสารเคมี จากภูมิปัญญาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่าภูมิปัญญาส่วนใหญ่มีประโยชน์ ดังนี้

(ก) สร้างรายได้ ให้กับเจ้าของภูมิปัญญาหรือผู้ที่นำภูมิปัญญานั้นมาผลิต ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ รายได้ดังกล่าวมีตั้งแต่จำนวนเล็กน้อยจนถึงจำนวนมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าได้นำภูมิปัญญานั้นไปใช้ในระดับใด

(ข) ลดรายจ่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางชนิดสามารถใช้ทดแทนปัจจัยการผลิตที่ค่อนข้างมีราคาได้ เช่น น้ำหมักชีวภาพ ช่วยให้เกษตรกรไม่ต้องซื้อสารเคมีมาใส่ในไร่นา หรือการใช้สมุนไพรในการถ่ายพยาธิในสัตว์ ทำให้ไม่ต้องซื้อยาสังเคราะห์มาใช้ เป็นต้น

(ค) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางชนิดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เครื่องเก็บเกี่ยวข้าว เป็นต้น เพราะช่วยให้เราทำงานได้มากขึ้นในเวลาเท่ากัน

(ง) เพิ่มคุณภาพชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางประเภท ช่วยเพิ่มคุณภาพของชีวิต โดยช่วยลดผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม หรือทำให้คนเราบริโภคผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย ดังเช่น ภูมิปัญญาด้านน้ำหมักชีวภาพ

ดังนั้นการพัฒนาและการเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดีขึ้นและคงอยู่ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นาน ๆ รวมทั้งให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดใหม่ ๆ ขึ้น จึงควรมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร ควรมีการศึกษาและแสวงหาคุณค่าของอาหารพื้นบ้านที่ดีต่อสุขภาพ การจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และดึงดูดใจผู้บริโภค รวมทั้งช่วยรักษาอาหารให้เก็บได้คงทนด้วย
- (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านยารักษาโรค ควรมีการปรับปรุงตัวยาให้สะดวกในการใช้ และเก็บรักษา การอนุรักษ์พืชสมุนไพรดังกล่าวให้คงอยู่ในระบบนิเวศ หรือการปลูกเพิ่มเติมเป็นเชิงการค้า เป็นต้น
- (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องนุ่งห่ม ปรับปรุงพัฒนาสารย้อมสีธรรมชาติให้มีความสะดวกในการใช้ การเก็บรักษา รวมทั้งอนุรักษ์พันธุ์ให้สืบด้วย ส่วนวัตถุดิบ เช่น ไหม หรือฝ้าย ควรมีการพัฒนาด้านพันธุ์ให้ผลผลิตมีความนุ่มนวล และคงทน ง่าย

ต่อการใช้และรักษา รวมทั้งน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการสาวไหม หรือปั่นฝ้ายให้ได้ เส้นไหม หรือเส้นด้ายที่ต่างรูปแบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดสิ่งทอที่มีความ

- (4) หลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นต้น
- (5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านที่อยู่อาศัย ปรับปรุงพัฒนาวัสดุการก่อสร้าง และการนำมาประยุกต์ใช้
- (6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคนิคการผลิตทางการเกษตร ปรับปรุงวิธีการผลิตปุ๋ยชีวภาพให้สะดวก และควรมีสสูตรที่แน่นอน เพื่อให้ได้ปุ๋ยชีวภาพที่มีคุณภาพคงที่ ส่วนสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคสัตว์ ควรมีการปรับปรุงตัวยาให้สะดวกในการใช้และเก็บรักษา รวมทั้งควรคำนึงถึงการอนุรักษ์พืชสมุนไพรดังกล่าวด้วย

นอกจากการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้านแล้ว ศูนย์บริการฯ ควรมีการจัดเก็บรวบรวมภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาสำหรับคนรุ่นหลังในอนาคต แนวคิดหลักของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จากนโยบายของรัฐที่ต้องการให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อร่วมคิดวิเคราะห์ตัดสินใจในการกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้นตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้¹

1. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตร โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันเกษตรกรและชุมชนได้มีโอกาสและส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเองและให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ
2. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ให้เป็นลักษณะบูรณาการ เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร ณ จุดเดียว (one stop service) โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเองในด้านการเกษตร เสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์ของงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งส่งเสริมการออมและการระดมทุนของชุมชนเพื่อการลงทุนทางธุรกิจ

¹ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม 2546 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เอกสารเผยแพร่ของกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม กรมส่งเสริมการเกษตร

ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จะไม่เน้นในด้านอาคารและสิ่งก่อสร้าง แต่จะเน้นด้านความสำคัญของกิจกรรมโดยชุมชนเกษตรเป็นหลัก ดังนั้นองค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงควรมีลักษณะดังนี้

1. **ที่ทำการศูนย์** จัดตั้งเป็นศูนย์กลางของชุมชนการเกษตร มิใช่การจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ สถานที่ทำการจึงควรเป็นสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชน เช่น อบต. โรงเรียนเก่า โดยจัดทำเป็นสถานที่รวบรวม นำเสนอละบริการข้อมูล ตลอดจนใช้เป็นที่พักประชุม จัดเวทีชาวบ้าน ฝึกอบรม และถ่ายทอดความรู้เป็นต้น

2. **คณะกรรมการบริหารศูนย์** ประกอบด้วยตัวแทนของชุมชน ตัวแทนจากกลุ่มอาชีพทางการเกษตร ตัวแทนจาก อบต. และตัวแทนจากหมู่บ้านต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการ คณะกรรมการมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยมีเกษตรกรในชุมชนร่วมด้วย

3. **แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล** เกิดจากการที่ชุมชนช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ทั้งในด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทำให้ทราบว่าจะแก้ไขปรับปรุงเรื่องอะไร มีกิจกรรมอะไรบ้างเช่น การถ่ายทอดความรู้เรื่องอะไร หรือจะมีการลงทุนทางธุรกิจชุมชนทางธุรกิจชุมชนอย่างไรเป็นต้น

4. **จุดสาธิต หรือจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี** พิจารณาคัดเลือกไร่นาของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น พืช ประมง ปศุสัตว์ เกษตรผสมผสาน เป็นต้น ไร่นาเหล่านี้สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติได้ โดยมีวิทยากรเกษตรกรเจ้าของไร่นาเป็นผู้ถ่ายทอด

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงเป็นศูนย์กลางในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. **เป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตรของตำบล** เป็นที่รวบรวมและแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพ ด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรของตำบล

2. **เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยี** โดยมีการกำหนดจุดสาธิตเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้โดยมีวิทยากรเกษตรกรเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน นอกจากนั้น ยังมีส่วนราชการต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตร ฯ เข้าไปให้ความรู้ด้วย

3. **เป็นศูนย์ให้บริการแก่เกษตรกร** โดยเกษตรกรสามารถเข้ามาขอรับบริการได้และยังเป็นสถานที่ที่ส่วนของราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มากให้บริการผ่านศูนย์ฯ เป็นต้น

4. เป็นเวทีชาวบ้านเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล โดยเป็นเวทีเพื่อรวบรวม และวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่ จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลขึ้น เพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ

5. เป็นเวทีบูรณาการการทำงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นสถานที่ในการบูรณาการแผนการทำงานในโครงการต่าง ๆ ของตำบลและยังเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ มาปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนอีกด้วย

ดังนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ ให้่องแก่ รวมทั้งร่วมกับเกษตรกรในตำบลกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ ให้ตอบสนองการเป็นศูนย์กลางทางการเกษตรด้านต่าง ๆ และทำให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของท่าน “มีชีวิตและจิตวิญญาณ” มิใช่เป็นเพียงสถานที่เท่านั้น

4.บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดังได้กล่าวแล้วว่าศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์จำนวนไม่เกิน 15 คน โดยแบ่งเป็นผู้แทนจาก อบต. 1 คน ผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพไม่เกิน 2 คน ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน อาสาสมัครเกษตรกร 1 – 4 คน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้²

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก) การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์เป็นผู้ที่ได้รับเกียรติจากชุมชนให้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศูนย์ฯ จึงจำเป็นต้องร่วมกันกำหนดข้อตกลงต่าง ๆ สำหรับการบริหารศูนย์ฯ ขึ้นมา เช่น ข้อตกลงเรื่องสถานที่ การหาความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ การบริหารจัดการเงินทุน เป็นต้น รวมทั้งกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละท่านให้ชัดเจน เช่น ใครจะทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ใครจะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ใครจะทำหน้าที่เหรียญก เป็นต้น

ข) การจัดการประชุมคณะกรรมการศูนย์ฯ ทุกเดือน คณะกรรมการบริหารศูนย์ต้องจัดการประชุมคณะกรรมการขึ้นเป็นประจำทุกเดือน เพื่อใช้เป็นเวทีร่วมในการพิจารณา กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ สำหรับพัฒนาการเกษตรของตำบล ใช้ในการวางแผน แผนการปฏิบัติงานร่วมกันรวมทั้งเป็นเวทีในการติดตามผลงาน เป็นต้น

² กรมส่งเสริมการเกษตร 2546 คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เอกสารเผยแพร่ของสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร

ค) การกระตุ้นให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์ต้องทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นและสนับสนุนให้ทุกภาคมีส่วนเข้ามาร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งแสดงให้เห็นผลงานที่ก้าวหน้าของการจัดทำแผนดังกล่าว สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลจะได้กล่าวถึงในวิชาที่ 3 ต่อไป

ง) การวางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแผนปฏิบัติงานหรือกิจกรรมของศูนย์ฯ ตลอดปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้าง “ชีวิตและจิตวิญญาณ” ให้กับศูนย์ฯ

จ) การประสานงานเพื่อจัดหางบประมาณ รวมทั้งการบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ถ้ามี) คณะกรรมการศูนย์ฯ ต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งและวิธีการได้มาซึ่งงบประมาณหรือรายได้ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ฯ รวมทั้งการกำหนดวิธีการบริหารจัดการเงินทุนที่อาจเกิดขึ้น

ฉ) การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อำนาจความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกรกลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการจัดประกวดผลผลิตทางการเกษตร การจัดฝึกอบรมความรู้ใหม่ ๆ ทางเกษตร หรือการประชุมชี้แจงเพื่อจัดหาตลาดสำหรับผลผลิตทางการเกษตรระหว่างเกษตรกรกับบริษัทผู้รับซื้อผลผลิต เป็นต้น

2. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- การจัดทำข้อมูลประจำตำบล โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สรุปท้ายสรุปผล จัดทำ และบริการข้อมูลดังกล่าวแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- การจัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี โดยการหาความต้องการด้านการฝึกอบรม คู่มือ ฝึกงานหรือการแก้ปัญหาด้านการเกษตรของตำบล จากนั้นทำการคัดเลือกและพัฒนาจุดสาธิตและวิทยากรเกษตรกร สุดท้ายคือการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่นการฝึกอบรม คู่มือ และทำแปลงสาธิต ตามความต้องการที่ค้นพบ

- การสนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย

- การเตือนภัย ได้แก่การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชนเฝ้าระวังและแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบถึงเหตุผลผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมง และภัยเศรษฐกิจอื่น ๆ

- การรับรองรายงานต่าง ๆ เช่นการตรวจสอบความถูกต้องของผู้ประสบภัย การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น ๆ

- การสนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ผลิต เครือข่ายผู้ประกอบการ เครือข่ายด้านการตลาด หรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนได้รับทราบ และเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมอื่น ๆ

5. การพัฒนาข้อมูลศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย

พัฒนาการและการก่อเกิดเมื่อปี พ.ศ. 2546 ได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลขึ้นโดยอาศัยองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอยเป็นที่ทำการชั่วคราว มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเกษตรเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในครั้งนั้น นายสุรศักดิ์ โอสิตพร กำนันตำบลเชิงดอย ทำหน้าที่เป็นประธานศูนย์ถ่ายทอดฯ มีนโยบายที่จะส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของเกษตรกรให้มีความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2548 ตำแหน่งประธานศูนย์ฯ ได้หมดวาระลงจึงได้มีการเลือกตั้งประธานคนใหม่ ขึ้นมาทำหน้าที่แทนได้แก่นายสุภกิจ สันยาข ผู้ใหญ่บ้าน สันอุ้ม หมู่ที่ 6 ต.เชิงดอย ได้มีการจัดทำแผนงาน โครงการต่างๆ มากมายเพื่อรองรับงบประมาณจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรภายในตำบล

ปี พ.ศ. 2550 องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอยร่วมกับคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดฯ ได้ประสานงานกับสถานกงสุลญี่ปุ่นประจำประเทศไทยเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณการก่อสร้างอาคารศูนย์ถ่ายทอดอาคารผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ อาคารบ่อพักของฟอพันธ์ุสัตว์น้ำ รวมทั้งห้องน้ำ-ส้วม 1 หลังงบประมาณ 1,502,000 บาท (หนึ่งล้านห้าแสนสองพันบาทถ้วน) โดยทำการก่อสร้างที่หนองน้ำแดง หมู่ที่ 13 ตำบลเชิงดอย อำเภอค้อยสะเกิด และได้แยกออกจากองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย มาประจำที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลเชิงดอย จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2551 ประธานศูนย์ได้หมดวาระลง จึงมีการเลือกตั้งประธานคนใหม่ คือ นายนิยม สัตนาโค เป็นข้าราชการบำนาญ อยู่หมู่ 11 ต.เชิงคอย อ.คอยสะเก็ด ได้ดำเนินงานสานต่อตามนโยบายที่ได้วางไว้ และได้กำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นมาอีก คือ

1. ครอบครัวเกษตรจะต้องอบอุ่นอยู่ดีกินดี
2. ชุมชนในตำบลจะต้องเข้มแข็งพึ่งตนเองได้
3. เศรษฐกิจชุมชนจะต้องดี
4. สิ่งแวดล้อมจะต้องยั่งยืนตลอดไป

ปี พ.ศ. 2552 ประธานคนเดิมได้ลาออกเนื่องจากภาระหน้าที่ทางสังคมหลายตำแหน่ง ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะมาบริหารงานให้มีประสิทธิภาพจึงได้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยนายชัยศิลป์ สิ้นแก้ว อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงคอยขึ้นมารับหน้าที่ประธานศูนย์คนใหม่ จนถึงปัจจุบันนี้ **แนวคิดหลักการ**ในการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบสู่เกษตรกรภายในตำบลเชิงคอยโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมุ่งสู่ความเข้มแข็ง จากการพึ่งตนเองหรือช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีคุณภาพมีภูมิปัญญาและการจัดสร้างเครือข่ายภายในตำบล ให้มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจมีภูมิคุ้มกัน มีการบริหารจัดการที่ดี ตลอดทั้งการยกระดับชีวิตภายในครอบครัวดังนี้

1. ยึดเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรกร เช่น ความพอเพียงในระดับครัวเรือน ความมั่นคงทางด้านอาหาร ความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในไร่นา รู้จักการประยุกต์ระบบเกษตรแบบยั่งยืน เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ และวนเกษตร

2. ความพอเพียงในระดับชุมชน โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการประหยัดมีขอบเขตของการใช้จ่าย สร้างพลังต่อรองทางด้านเศรษฐกิจส่งเสริมการสร้างเครือข่าย เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพึ่งพาตนเอง

3. ความพอเพียงในระดับสังคม เน้นการเจริญเติบโตอย่างมีขั้นตอน มั่นคงและยั่งยืน โดยการสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อมโยงกับระบบตลาด การเงินและการลงทุนประสานเป้าหมาย ผลประโยชน์สูงสุดเพื่อสังคมส่วนรวม และผสมผสานระหว่างทุนนิยมและเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมเน้นการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำงาน และวิธีบริหารจัดการของเกษตรกรภายในตำบล ปรับโครงสร้างการผลิตตามศักยภาพของทรัพยากรในท้องถิ่น วางแผนการผลิตบนระบบฐานข้อมูลและภูมิปัญญาที่มี โดยเน้นการสร้างแผนพัฒนา

เกษตรในระดับชุมชน พัฒนาองค์กรของรัฐให้ทำงานแบบบูรณาการ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ การตัดสินใจ และรับผิดชอบจากเกษตรกร

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย

1. เพื่อลดภาวะหนี้สินของเกษตรกรภายใน
2. ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

3. ส่งเสริมการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน
4. หาวิธีเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ขยายโอกาสให้แก่เกษตรกรภายในตำบล
5. ปลุกฝังค่านิยมด้านการเกษตรต่อเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่
6. ส่งเสริมการทำอาชีพต่างๆ โดยอาศัยวัตถุดิบจากภาคการเกษตร ในท้องถิ่น
7. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในระบบเครือข่ายภายในตำบล
8. ส่งเสริมระบบการตลาดและเรียนรู้แนวนโยบายของรัฐ
9. นำเทคโนโลยีการเกษตรมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
10. ประสานงานกับ อปท. หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนสนับสนุนเกษตร

โครงสร้างคณะกรรมการ

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายอำเภอคอยสะเกิด และหัวหน้าส่วนที่เกี่ยวข้อง
เจ้าคณะอำเภอคอยสะเกิด เจ้าคณะตำบลคอยสะเกิด
อบจ. เทศบาลตำบลคอยสะเกิด
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเชิงคอย
คณะกรรมการกลุ่มสตรีตำบลเชิงคอย
ประธานเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่กวง

2. คณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรฯ

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1	นายชัยสิทธิ์ปะ รินแก้ว	ประธาน	
2	นายบุญรัตน์ หาญชัย	รอง	
3	นายวัลลภ	รอง	
4	เจ้าหน้าที่การเกษตรอำเภอคอยสะเกิด	เลขา	

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
5	เจ้าหน้าที่วิชาการเกษตรเทศบาลตำบลเชิงคอย	ผู้ช่วย	
6	นายประเสริฐ สารแบ่ง	เหรียญก	
7	นายดวงดี สมสวย	ผู้ช่วย	
8	นายทอง กรองแก้ว	ปฎิคม	
9	นายพัฒนา เสี่ยงสนั่น	ผู้ช่วย	
10	นายประเสริฐ พินชัย	พัสดุ	
11	นายเรวัฒน์ พรหมรักษ์	ประชาสัมพันธ์	
12	นายเจริญ ยกคำจ	กรรมการ	
13	นายเสน่ห์ ศรีเกี่ยวพันธ์	กรรมการ	
14	นายบุญ แสนคำมงคล	กรรมการ	
15	นางเหรียญทอง สารแบ่ง	กรรมการ	
16	นายคณิต ฐูรเสรีจ	กรรมการ	

3.บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

1. เข้าใจปัญหาการทำงานแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
2. นำแนวนโยบายภาครัฐ และรวมความคิดของชุมชนออกมาเป็นรูปธรรม
3. เข้าใจและอธิบายได้ถึงศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. กลั่นกรองแผนงาน/เสนอแผนงาน ต่อคณะกรรมการตามลำดับ
5. ติดตามผลและให้คำแนะนำการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน
6. รายงานผลการปฏิบัติงานต่อ อปท. อำเภอ จังหวัด
7. พิจารณารับสมัครสมาชิก
8. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการ อปท. อำเภอ จังหวัดมอบหมาย
9. ร่วมงานพัฒนารูปแบบการบริหาร และดำเนินงานให้เหมาะสมกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นภายใต้ความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของรัฐ

4.กิจกรรมที่ทำจากอดีตถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ.	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ	ผู้สนับสนุน
2546	จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การผลิตปุ๋ยชีวภาพไว้ประจำ	170,000	กรมพัฒนาที่ดิน

ปี พ.ศ.	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ	ผู้สนับสนุน
	ศูนย์โดยให้สมาชิกแต่ละหมู่บ้านมาใช้บริการภายในตำบล		
2547	ฝึกอบรมเกษตรกร จัดทำเวทีประชาคม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ทุกหมู่บ้านภายในตำบล จำนวน 300 คน	30,000	องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย
2548	สนับสนุนส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ ม. 11, 2, 6 และหมู่ 11	30,000	องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย
2549	สนับสนุนส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ม. 5, และหมู่ 11	50,000	องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย
2550	โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย	50,000	องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย
2550	โครงการก่อสร้างศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย ประกอบด้วยฝึกอบรม อาคารพักฟื้นพ่อพันธุ์สัตว์น้ำ, ปลา, กบ และอาคารผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	1,502,000	กสศ. ทุ่งป่วนประจำประเทศไทย
2550	โครงการฝึกอบรมส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก โครงการฝึกอบรมส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โครงการฝึกอบรมส่งเสริมทำปุ๋ยชีวภาพ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ	201,000 40,000 76,000 28,000	โครงการอยู่ดีมีสุข โครงการอยู่ดีมีสุข โครงการอยู่ดีมีสุข โครงการอยู่ดีมีสุข
2551	นำเสนอผลงานการวิจัยกระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นตำบลเชิงดอย		สำนักงานส่งเสริมการวิจัยเชิงบูรณาการ (สกว.) แม่โจ้

6.ความรู้ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย

การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการจัดสรรทรัพยากรดิน น้ำ ในไร่นา ซึ่งจะนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ใดก็ได้ หากเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลและมีปัญหาเรื่องน้ำ ขาดแคลนน้ำเป็นพื้นที่เกษตรน้ำฝน และมีพื้นที่ขนาดเล็กเช่น 10-15 ไร่ ก็จะสามารถเห็นผลเร็ว ของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หัวใจสำคัญตามแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การส่งเสริมการพัฒนาตามลำดับขั้น โดยเริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในครอบครัวก่อน เมื่อเกษตรกรสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างพออยู่พอกินแล้ว จึงรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชนซึ่งท้ายสุดนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ที่สามารถลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

การประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ในแต่ละพื้นที่ดูผิวเผินแล้วอาจจะง่าย แต่ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขั้นที่ 1 นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ความพร้อมของพื้นที่ การขุดสระนั้น จะต้องพิจารณาโครงสร้างของสระอย่างรอบคอบ ต้องดูสภาพพื้นที่ ดุสภาพดิน ซึ่งต้องมีการเตรียมการเพื่อให้ดินอยู่ในสภาพที่จะสามารถอุ้มน้ำเอาไว้ได้ การปรับภูมิประเทศต้องมีความระมัดระวังเรื่องน้ำเป็นอย่างมากดังนั้นการนำทฤษฎีใหม่ไปประยุกต์ใช้ต้องพิจารณาความสอดคล้องสอดคล้องกับแต่ละภูมิสังคม ด้วยความรอบคอบ

2. การจัดการที่ดิน ถ้าไม่มีการจัดการที่ดี อาจทำให้การใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพ ถ้ามีสระใหญ่หรือสระกลาง ประคองเอาไว้ข้างๆ ก็จะสามารถอยู่รอดได้

โดยสรุปแล้ว แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ จะเปิดโอกาสให้เกษตรกรประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละชุมชน โดยการเน้นการผสมผสาน การจัดการแบบชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาดั้งเดิม กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และที่สำคัญคือ เน้นการประยุกต์ใช้ที่มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้อย่างมีเหตุผล และสิ่งนี้คือเป็นแก่นแท้ของการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเน้นการพัฒนาและขยายผลจาก เกษตรกรคนเก่ง

การทำนาข้าว นางอรุณศรี ทุระเสร็จ

นายเสน่ห์ ศรีเกี่ยวพัน

การทำปุ๋ยชีวภาพ

ปี พ.ศ. 2546 คณะกรรมการได้รับวัสดุอุปกรณ์การผลิตปุ๋ยชีวภาพจากกรมพัฒนาที่ดิน โดยให้แต่ละหมู่บ้านภายในตำบลให้บริการ ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่เก็บไว้ที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของตำบล

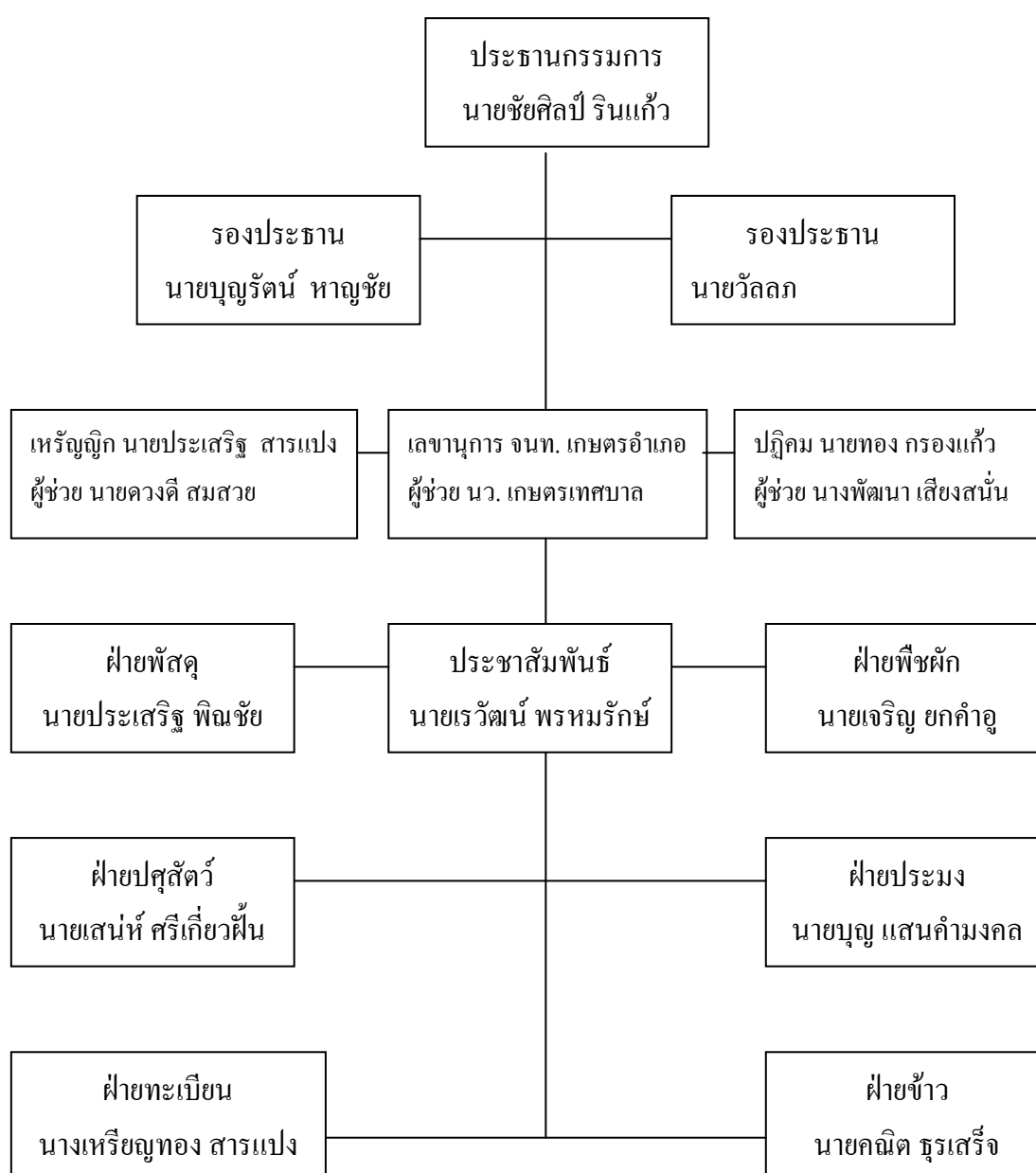
ปี พ.ศ. 2547 คณะกรรมการและเกษตรกรในหมู่บ้านได้เข้าร่วมจัดเวทีประชาคม เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเรียนรู้เรื่องการทำเกษตรและการการประมง รวมทั้งด้านการปศุสัตว์

ปี พ.ศ. 2548 ได้รับเครื่องมือในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากกระทรวงวิทยาศาสตร์มาใช้ในหมู่บ้าน มีคณะกรรมการในการผลิตปุ๋ยได้เอง จำหน่ายเอง มีทั้งการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด การผลิตปุ๋ยจะผลิตตามเกษตรกรตั้งในช่วงการทำข้าวนาปี และนาปรัง และการปลูกพืชผักปลอดสารพิษโดยในแต่ละปีจะมีการผลิตปุ๋ยได้ประมาณ 10-20 ตันต่อปี และจำหน่ายในราคาถูกคือ กระสอบละ 280 บาท หมายเหตุ : เอกสารเพิ่มเติมในภาคผนวก (1)

7. การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์ฯ

โครงสร้างการบริหารจัดการ

ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี ต.เชิงดอย กำนันตำบลเชิงดอย นายนิมิตตนาโค

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. นายอำเภอคอยสะเกิด และหัวหน้าส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. เจ้าคณะอำเภอคอยสะเกิด
3. อบจ. เทศบาลตำบลเชิงคอย
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลเชิงคอย
5. คณะกรรมการกลุ่มสตรีตำบลเชิงคอย
6. ประธานเครือข่าย กลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่กวัง

ภาระหน้าที่ของคณะกรรมการและความคาดหวัง

1. เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร
2. เป็นศูนย์ข้อมูลและศูนย์สาธิตการเกษตร
3. เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของเกษตรกรทั่วไป
4. เป็นศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรที่มีความรู้ ความสามารถในการในแต่ละสาขา ให้เข้มแข็งและยั่งยืน
6. จัดทำแผนงานประจำปี เพื่อขอรับการสนับสนุน
7. เป็นศูนย์เตือนภัยด้านการเกษตร

8. การพัฒนานโยบายการเกษตรสู่วาระของตำบล

แนวทางการพัฒนาการทางการเกษตรของตำบลเชิงค้อย

แผนงานที่ 1 แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชน

ที่	โครงการ/แผนงาน	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	งบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1	โครงการฝึกอบรมระยะสั้น	เพื่อให้ประชาชนมีอาชีพเสริมและเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว	ประชาชนในตำบล 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 40,000	เทศบาลตำบลเชิงค้อย
2	โครงการฝึกอบรมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง	เพื่อนำแนวพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้	ประชาชนในตำบล 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 150,000	เทศบาลตำบลเชิงค้อย
3	โครงการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อย	เพื่อให้บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร	ประชาชนในตำบล 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 100,000	เทศบาลตำบลเชิงค้อย
4	โครงการอบรมและให้ความรู้ด้านการเกษตรและปศุสัตว์	เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มผู้สนใจเฉพาะอย่างภายในตำบล	ประชาชนในตำบล 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 90,000	เทศบาลตำบลเชิงค้อย

แผนงานที่ 2 แผนการลงทุน และปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการเกษตร

ที่	โครงการ/แผนงาน	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	งบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1	โครงการจัดหาเงินทุนสำหรับกลุ่มอาชีพ	เพื่อให้เกษตรกรที่มีรายได้น้อยมีอาชีพเสริมเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว	กลุ่มสตรีในตำบลเชิงคอย 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 150,000	เทศบาลตำบลเชิงคอย
2	โครงการจัดหาอาชีพสำหรับผู้มีรายได้น้อย	เพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกร	ประชาชนภายในตำบลเชิงคอย 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 150,000	เทศบาลตำบลเชิงคอย
3	โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน	เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้ประกอบอาชีพตามที่ถนัดและชอบ	ประชาชนในตำบลที่มีรายได้น้อยต่ำกว่าเกณฑ์อปท. และขึ้นทะเบียนเป็นผู้ยากจนในตำบลเชิงคอย 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 300,000	เทศบาลตำบลเชิงคอย
4	โครงการส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองกองทุนหมุนเวียน	เพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต	ประชาชนภายในตำบลเชิงคอย 10 หมู่บ้าน	ปี 2552-2553 300,000	เทศบาลตำบลเชิงคอย

9. ข้อสรุปการวิจัย

กระบวนการทำงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของตำบลเชิงดอย ในอดีตและปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้มีการแลกเปลี่ยนระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย ตำบลเชิงดอย อำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบ 13 หมู่บ้าน ซึ่งต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้มีการแยกการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 2 ตำบล คือ

(1)เทศบาลตำบลค้อยสะเก็ด มีหมู่บ้านที่รับผิดชอบจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 3, 4, 8

(2)องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอยมีหมู่บ้านที่รับผิดชอบ จำนวน 10 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13

ในขณะนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย ไม่มีการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย โดยอาศัยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นที่ทำงานของศูนย์ ในขณะนั้นได้นายสุรศักดิ์ โอสิตพร เป็นประธานฝ่ายบริหารองค์การส่วนตำบลเชิงดอยและได้หมดวาระเลย จึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย โดยยึดหลักและแนวคิดของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้เกษตรกรมีการรวมตัวกัน เพื่อร่วมกันคิดวิเคราะห์ตัดสินใจในการกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริงตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาเกษตร

2.เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นในลักษณะบูรณาการ

3.เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเองในด้านการเกษตร

4.บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์

เมื่อปี พ.ศ. 2544 นายสุรศักดิ์ โอสิตพร ได้ลาออกจากตำแหน่งประธานศูนย์ฯ เนื่องจากได้รับตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้จัดให้มีแบบประชุมเพื่อเลือกตั้งประธานศูนย์คนใหม่ คือ นายสุกกิจ สินยาข ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 มาดำรงตำแหน่งแทน ในช่วงนี้ 2544-2549 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการขึ้น คือ

1.จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์

2.วางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

3.ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย และหน่วยงานอื่น

4.สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ดูแลสถานที่ตั้งศูนย์

5.จัดทำข้อมูลประจำตำบล

6.จัดการถ่ายทอดความรู้

7.สนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน

8.แจ้งการเตือนภัยให้แก่ชุมชน

9.รับรองรายงานต่างๆ

สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ตำบลเชิงคอย

ผลจากการสำรวจข้อมูลการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนในตำบลเชิงคอยโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 327 ราย รวม 10 หมู่บ้าน นอกจากใช้แบบสอบถามแล้วยังใช้วิธีการสังเกต พูดคุย กับกลุ่มผู้นำทางศาสนา กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี รวมทั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน ดังนี้

- 1) ข้อมูลสถานภาพในครอบครัว เช่น ระดับความรู้การศึกษา
- 2) ข้อมูลด้านที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน เอกสารสิทธิ์
- 3) ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์
- 4) ข้อมูลด้านการทำไร่ ทำนา การปลูกผัก
- 5) ข้อมูลที่มาของรายได้ รายจ่าย

สภาพบริบทในการทำการเกษตรของเกษตรกรในตำบลเชิงคอยแบ่งแยกออกได้เป็น 3 ส่วน คือ (1) การปลูกข้าวนาปี นาปรัง (2) การปลูกพืชผักสวนครัว และ (3) สภาพพื้นที่ทางการเกษตร

ในปี พ.ศ. 2549 ได้รับงบประมาณสนับสนุน ก่อสร้างศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีจากสถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย และจังหวัดเชียงใหม่ โดยคุณจุนโกะ โยโคะตะ เพื่อเป็นสถานที่ในการทำงาน ของคณะกรรมการร่วมกับเกษตรกร ภายในตำบลและพื้นที่อื่น

ในปี พ.ศ. 2550 ประธานศูนย์ฯ นายสุภกิจ สันยาข ได้หมดวาระการดำรงตำแหน่ง จึงได้มีการประชุมเพื่อคัดเลือกและแต่งตั้งประธานศูนย์ฯ คนใหม่ ได้แก่นายน้อม สัตคณาโก ข้าราชการบำนาญ (พัฒนาการอำเภอ)

เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2550 ได้ย้ายที่ทำการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาอยู่ที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีแห่งใหม่ ซึ่งสถานการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

**งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ตำบลเชิงคอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่**

ที่	รายการ	หน่วยงานที่สนับสนุน	ปี พ.ศ.	จำนวนเงิน
1	ฝึกอบรมคณะกรรมการศูนย์ฯ และนำทัศนศึกษา ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้	อบต. เชิงคอย	2544	30,000
2	ได้รับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องสับวัชพืชเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์	กรมพัฒนาที่ดิน	2546	170,000
3	โครงการตรวจวิเคราะห์เพื่อหากรดและด่างของหมอดินในตำบลเชิงคอย	อบต.	2548	50,000
4	โครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่ 5, 11 ตำบลเชิงคอย	อบต.	2549	50,000
5	โครงการตรวจสอบสารพิษในเมล็ดเลือดของเกษตรกรในตำบลเชิงคอย	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2550	-
6	ปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์ฯ	อบต.	2550	50,000
7	โครงการก่อสร้างศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลเชิงคอย	กงสุลใหญ่ญี่ปุ่น	2550	1,500,000
8	โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักแก่เกษตรกร จำนวน 100 คน	โครงการอยู่ดีมีสุขของจังหวัด	2550	201,000
9	โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำแก่เกษตรกร จำนวน 100 คน	โครงการอยู่ดีมีสุขของจังหวัด	2550	40,000
10	โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการทำปุ๋ยชีวภาพแก่เกษตรกร จำนวน 100 คน	โครงการอยู่ดีมีสุขของจังหวัด	2550	76,000
11	โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษแก่เกษตรกร จำนวน 100 คน	โครงการอยู่ดีมีสุขของจังหวัด	2550	28,000
		รวมเป็นเงินทั้งสิ้น		2,195,000

ในปี พ.ศ. 2552 นายนิคม สัตตนาโถ ประธานศูนย์ได้ลาออกเนื่องจากมีภารกิจมากเกินไปเกรงจะทำให้การบริหารศูนย์เกิดความล่าช้าไม่ต่อเนื่อง จึงได้มีการประชุมเพื่อคัดเลือกและแต่งตั้งประธานศูนย์ฯ ขึ้นมาใหม่ ได้แก่ นายชัยศิลป์ รินแก้ว มาปฏิบัติหน้าที่แทนจนถึงปัจจุบันนี้

กิจกรรมในปี 2552 ได้จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพพระยะสั้น ให้แก่เยาวชนในตำบลเชิงคอย 2 ครั้ง และมีผู้มาศึกษาดูงาน 3 ครั้ง สถานกงสุลญี่ปุ่น ได้มาตรวจเยี่ยมศูนย์ถ่ายทอด 2 ครั้ง

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงคอย ได้เปลี่ยนหรือยกฐานะขึ้นมาเป็นเทศบาลให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาด้านการเกษตรเป็นประจำทุกปี และได้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอคอยสะเก็ด ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมทุกเดือน เพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการของเกษตรกรภายในตำบลพร้อมแจ้งข่าวสารข้อมูลให้เกษตรกรภายในตำบลเชิงคอยได้รับทราบทุกระยะตลอดเวลา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานของทีมวิจัย กระบวนการพัฒนารูปแบบของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลเชิงค้อย อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าทีมวิจัยได้เรียนรู้วิถีชีวิตการทำการเกษตรของเกษตรกรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีวิธีการทำอย่างไรบ้าง ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยแยกเป็นเรื่องๆ ไปคือ

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษของนายเจริญ ยกคำจู้ บ้านโพธิ์ทองเจริญ หมู่ที่ 2 ได้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำผักอินทรีย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชอายุสั้น และผักสมุนไพรต่างๆ ปลูกเพื่อกินที่เหลือก็นำไปจำหน่ายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน ส่วนการจัดการวิธีทำผักอินทรีย์ต้องมีวิธีการและเทคนิค ซึ่งจะแยกออกเป็นหัวข้อดังนี้

2. การจัดการพื้นที่ในการปลูกพืช จะมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน และอาศัยธรรมชาติในการทำการเกษตร โดยให้พืชพึ่งพาตัวเองแต่เราเพิ่มในส่วนที่ขาดเช่นการใช้ปุ๋ยจะต้องเป็นอินทรีย์เท่านั้น การจัดการเรื่องน้ำก็ต้องคำนึงถึงพื้นที่หากเป็นที่ราบมีน้ำเพียงพอ ก็ไม่จำเป็นต้องทำขุดแปลงอะไร

3. การคัดเลือกพืชผักที่จะปลูก จะต้องคำนึงถึงฤดูกาลที่จะปลูกด้วย เช่น ฤดูหนาวควรจะปลูกผักคะน้า กะหล่ำปลี ผักกาดขาวเป็นต้น หรือฤดูฝนก็ควรปลูกฟักทอง พริก ตำลึง ฯลฯ การปลูกจะปลูกรวมกันเลย จะไม่แยกชนิดๆ จะไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพราะเสี่ยงต่อการขาดทุน การปลูกพืชชนิดเดียวจะเจอปัญหาและแมลงศัตรูพืช เราจึงปลูกรวมกันเช่นผักบุ้งจีน แล้วปลูกพริกแทรกตามแปลง เมื่อผักบุ้งหมด พริกก็ให้ผลผลิต ส่วนบริเวณใต้ต้นไม้ที่มีร่มก็ปลูกจำพวกผักหวาน พริกสมุนไพรต่างๆ เพราะพืชชนิดนี้ต้องการแสงน้อยรำไร หรือพืชผักที่เราปลูกต้องระยะเวลาให้ผลผลิตด้วย ควรปลูกพืชทั้งระยะสั้นและระยะยาวปนกันไปเพราะจะทำให้เราได้จำหน่ายผลผลิตทั้งปี ปลูกผักที่ขายได้กินได้ ในตลาดมีน้อย

4. การจัดการเรื่องดิน ผักอินทรีย์สำคัญที่ดินที่จะสามารถทำผักอินทรีย์ได้ดี จะต้องมีการธาตุอาหารอินทรีย์วัตถุ จุลินทรีย์มากพอสมควร ถ้ามีน้อยเราก็เพิ่มลงไปดิน ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ฯลฯ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน รวมทั้งการรักษาอุณหภูมิธาตุอาหารในการเจริญเติบโตก่อนปลูกพืชถ้าคิดแล้ว แต่พืชปลูกไม่เหมาะสมก็ไม่ได้มีความหมายอะไร ควรเลือกพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับดิน และดูแลดินให้เหมาะสมกับพืช เพราะทั้งดินและพืชต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

5.การจัดการเรื่องน้ำ เราจะต้องคิดถึงระบบน้ำให้ดีสะดวกต่อการให้น้ำ ได้อย่างทั่วถึง การให้น้ำที่เหมาะสมจะช่วยรักษาอุณหภูมิดินให้เหมาะสม มีผลต่อจุลินทรีย์และการเจริญเติบโตของพืช

6.ปุ๋ยและการใส่ปุ๋ย ปุ๋ยที่ใช้จะใช้ปุ๋ยหมักทั้งหมดและก็จะมียาหมักชีวภาพเสริมเข้าไปด้วย ปุ๋ยนี้จะทำขึ้นเองโดยใช้วัสดุที่เหลือทิ้งต่างๆ ทั้งเศษหญ้า ใบไม้เศษอาหารที่เหลือจากครัวเรือนการทำปุ๋ยหมัก จะใช้ขี้วัว ขี้ไก่ ขี้ควาย ปุ๋ยอินทรีย์จะช่วยให้ดินร่วนซุยอุ้มน้ำได้ดี การทำผักอินทรีย์ จะใช้กระบวนการอินทรีย์ทั้งหมด ทำให้รสชาติของผลผลิตอร่อย หากจะใช้พืชผักกรอบก็จะใส่จำพวก รำอ่อนลงไป

7.ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ไข

-หญ้า, วัชพืช ใช้น้ำหมักชีวภาพเร่งให้หญ้างอกออกมาแล้วใช้ไฟลวกตอนที่หญ้ามียาใบเลี้ยงอยู่ วิธีการนี้ใช้ได้ผลดีนอกจากนี้อาจใช้วิธีถางหญ้าหรือใช้น้ำหมักชีวภาพกำจัดได้

-แมลงต่างๆ ใช้น้ำส้มควันไม้ น้ำหมักจากสมุนไพรต่างๆ เช่น พริก สะเดา จิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น

-ปัญหาโรคพืช แก้ไขยากที่สุด แต่เราป้องกันได้โดยจะไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวจะปลูกหลายชนิดรวมกันจะสามารถป้องกันโรคพืชได้ส่วนหนึ่ง แต่ถ้าเห็นพืชเป็นโรคก็ให้กำจัดโดยเร็ว

-กระบวนการทำผักอินทรีย์เป็นกระบวนการเปลี่ยนหญ้าให้เป็นผักกินได้ สารเคมีจะไม่ใช้เลยเพราะสารเคมีจะตกค้างในพืชผักที่เราปลูกผลสุดท้ายก็จะเป็นพิษต่อร่างกาย คนผู้บริโภค

-การพัฒนาการของการทำนาในตำบลเชิงค้อยในอดีตข้อมูลจากนางอรุณศรี ฐระเสริฐ เกษตรกรคนเก่งหมู่ที่ 11 ต.เชิงค้อย

8.พันธุ์ข้าว ในอดีตที่ผ่านมาประมาณ 30-40 ปีที่แล้วเกษตรกรชาวไร่ชาวนามีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเชื่อในพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมเช่นไหว้ผี เจ้าที่ แม่พระธรณี พระแม่คงคา พระแม่โพสพ มีความเกรงกลัวต่อบาป บุญ คุณ โทษ เคารพนับถือผู้สูงอายุปราชญ์ชาวบ้าน ดังนั้นการทำนา ซึ่งทำตามแบบบรรพบุรุษ และสายพันธุ์ข้าวก็เช่นเดียวกัน ในสมัยก่อนนิยมปลูกหลายสายพันธุ์ เช่น

- 1) พันธุ์ข้าวเจ้าเหลืองใหญ่
- 2) พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวแก้ว
- 3) พันธุ์ข้าวเหนียวคอหอม
- 4) พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวคำผาย
- 5) พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวผา
- 6) พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวปลายนา

ซึ่งแต่ละสายพันธุ์มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ทั้งเมล็ด กลิ่น รวมทั้งการแปรรูปในการทำอาหาร กระบวนการทำนาของคนสมัยก่อนนิยมลงแขกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รักความสามัคคี เชื้อมั่นในตัวเองสูง มีความเอื้ออาทร มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน การทำนาแต่ละปี จะมีพิธีกรรมบอกกล่าว ผีसाงเทวดา ผีบรรพบุรุษ ให้มาช่วยดูแลรักษาต้นข้าวในนา และคนในครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข

(ก) ฤดูกาลเก็บเกี่ยว การนวดข้าว การนำข้าวมาเก็บไว้ในยุ้งก็นิยมการลงแขกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเก็บข้าวในยุ้งนิยมเก็บเอาไว้แค่พอกินที่เหลือก็จะนำไปขาย ซึ่งหลังจากการเสร็จสิ้นการทำนาแต่ละปีก็จะทำพิธีสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญควาย และพิธีกรรมเลี้ยงขอบคุณผีสางเทวดา เจ้าที่เจ้าทางต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลและเช่นนี้ทุกปีตลอดมา

(ข) การพัฒนาการของการทำนาของตำบลเชิงคดอยในปัจจุบันพันธุ์ข้าวในปัจจุบันมี 2 สายพันธุ์ คือ

-พันธุ์ข้าว กข.6 ข้าวเหนียว

-พันธุ์ข้าวสันป่าตอง ข้าวเหนียว

- สำหรับพันธุ์ข้าวจำหอมมะลิ ปลูกเป็นส่วนน้อย เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมบริโภค แต่ 2 สายพันธุ์นี้เป็นสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ การบริโภค การผลิต การจำหน่าย สามารถทำให้เกษตรกรพอมีรายได้อุ่นใจครอบครัว และถือเป็นอาชีพหลักของตำบล ซึ่ง 2 สายพันธุ์นี้จะต้องผ่านการกระบวนการคัดสรร กลั่นกรอง เช่น การอบฆ่าเชื้อ ควรกำจัดเมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ ออกให้หมด จึงจะนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตออกมาเป็นข้าวสุกแล้ว จะมีเนื้อนุ่ม กลิ่นหอมมารับประทาน มีคุณค่าทางโภชนาการ

(ข) การนำข้าวมาแปรรูป เช่นนำมาปรุงแต่งเป็นอาหารคาว หวาน อาหารสมุนไพร ก็จะต้องนำข้าวสายพันธุ์ทั้งสองมาผ่านกระบวนการบดเป็นแป้ง แล้วนำไปแปรรูป ตามความต้องการของผู้ผลิต โดยคำนึงถึงคุณภาพและตลาดเป็นสำคัญ

สาเหตุที่มีการเปลี่ยนสายพันธุ์ เนื่องจากมีการวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และค่านิยมของผู้บริโภคจากยุคหนึ่ง วิถีชีวิต การดำรงชีวิต กระแสสังคมได้มีส่วนให้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในปัจจุบันมีการปลูกข้าวถึง 3 สายพันธุ์ คือ

-พันธุ์ข้าวเหนียว สันป่าตอง

-พันธุ์ข้าวเหนียว กข.6

-พันธุ์ข้าวจำหอมมะลิ 105

ทั้งสามสายพันธุ์นี้มีการปลูกมากในตำบลเชิงคดอยเพราะปลูกง่ายเหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ และคุณภาพของดินรวมถึงการผลิต การเก็บเกี่ยวและการจำหน่าย รวมทั้งคุณภาพของข้าวเพื่อบริโภคด้วย

แนวโน้มการพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากกระแสสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวก็เช่นกัน มีการวิเคราะห์วิจัย จากสถาบันที่ นำเชื่อถือหลากหลายสถาบัน เช่น

- ศูนย์เพาะพันธุ์ข้าวสันป่าตอง
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- กรมส่งเสริมวิชาการเกษตร
- สหกรณ์การเกษตรอำเภอค้อยสะเก็ด

ได้มีการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาสายพันธุ์อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง เหมาะสมกับการบริโภคของคนในปัจจุบัน และกระแสค่านิยม ในการบริโภคที่เปลี่ยนไป เช่นเดียวกัน ดังนั้น การผลิตข้าวคุณภาพดี สามารถที่จะนำไปแปรรูป เป็นอาหารได้ หลาอย่าง จาก เมล็ดข้าวสาร กลายมาเป็นแป้งเพื่อการแปรรูปเป็นก๋วยเตี๋ยว ลาดหน้า มาม่า ข้าวซอย ขนม ข้าวเกรียบ ฯลฯ นอกจากนี้ยังนำมาทำเป็นขนมไทย เป็นข้าวต้มมัด ข้าวหลาม ข้าวเหนียวสังขยา ฯลฯ รวมทั้งการนำไปแปรรูปเป็นเหล้า สาโท เหล้ากลั่น ฯลฯ

การวิเคราะห์ผลกระทบส่วนดีและไม่ดีหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำวิจัย

1. ส่วนดี ปัจจุบันเกษตรกรยุคใหม่ รู้จักปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวของตนเองได้แล้วในหลายๆ ด้าน เช่น การระมัดระวังเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว การปรับวิถีคิดให้รู้เท่าทันกระแสนิยม ของคนรุ่นใหม่ มีความขยัน อดทน อดออมมากขึ้น รวมทั้งการยกระดับการศึกษา การเรียนรู้ในวิชาที่ตนเองจะเห็นได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP การจดทะเบียนสินค้า วิสาหกิจชุมชน การรวมกลุ่ม เพื่อบริหารจัดการตนเองได้ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน โครงการประกันสุขภาพ อสพ. สิ่งต่างๆ เหล่านี้บ่งบอกถึงความเจริญก้าวหน้าการดูแลตนเองและชุมชนได้

2. ส่วนที่ไม่ดี ก็ยังมีมากมายเช่นเดียวกัน เช่น ระดับการศึกษาของผู้นำชุมชน ความซื่อสัตย์ สุจริต และความโปร่งใสของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา การพัฒนา ชุมชน การลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ก็ยังถือว่าเป็นส่วนใหญ่ จะต้องพึ่งพางบประมาณ จากภาครัฐอยู่อีกมากมาย ถึงแม้ว่าตัวของประชาชนเองก็พยายามที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้วก็ตาม

3. แนวโน้มที่จะทำการเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เพราะจะต้องอาศัยเทคโนโลยีทางด้านกระบวนการผลิต การจำหน่าย การบริหารจัดการ รวมทั้งการผลิตและการใช้ปุ๋ย การใช้ยาฆ่าแมลงหรือยาปราบศัตรูพืช ล้วนแต่อาศัยเทคนิค อาศัยข้อมูล อาศัย

ความรู้ความสามารถของเกษตรกรเองโดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การสร้างเครือข่าย การรู้เท่าทัน สถานการณ์ของตลาดทั้งในและต่างประเทศด้วย

4. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อยจะต้องเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือเกษตรกร สร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร และเป็นสื่อกลางเครือข่ายและการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร อย่างถูกต้องรวดเร็ว รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของการผลิตการแสดงผลผลิตและการจำหน่ายสินค้า สร้างกลไกการตลาดให้กับเครือข่าย จัดให้มีการพบปะพูดคุย สนทนาในหมู่เกษตรกรในตำบล เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าทุกรายการ จะต้องมีความรู้ และสามารถรองตลาดได้ในเชิงรุก จัดให้มีการจัดนิทรรศการ จัดเวทีสนทนา การศึกษาดูงานแล้วนำมาประยุกต์ใช้และถนอมบพเรียน แปลงมาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมไปได้ตลอดทั้งปี

ปัจจุบันทีมวิจัยศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อย ได้มีการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ตำบลเชิงค้อย ในหลายๆ รูปแบบ เช่น

1.การจัดประชุมทีมวิจัยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทบทวนวางแผนการจัดเวทีให้เกษตรกรคนเก่งและเกษตรกรทั่วไปให้ความขยันหมั่นเพียร เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย รู้เท่าทันสถานการณ์ของพืชผลทางการเกษตรและการตลาดเป็นอย่างดี

2.เวทีสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรคนเก่ง สร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์ฯ สร้างความเข้าใจในเรื่องของการทำนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การวิวัฒนาการ การใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำนา รวมถึงสภาพดินฟ้าอากาศทำความเข้าใจ ในด้านการทำผักอินทรีย์และการทำนาแผนใหม่ การแปรรูปอาหารเพื่อนำไปวิเคราะห์หนุนเสริมการถ่ายทอดฯ ที่เหมาะสมต่อไป

3.ประมวลผลการปฏิบัติงาน ในแต่ละเวทีแต่ละครั้งนำมาเป็นบทเรียน

4.จัดประชุมคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและให้เป็นศูนย์กลางการผลิตการจำหน่าย รวมทั้งการจัดตลาดนัดสินค้าของเกษตรกรที่ปลอดสารพิษ

5.จัดประชุมทีมวิจัยและกรรมการศูนย์ฯ เพื่อออกแบบสำรวจกับกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง เพื่อค้นหาและความต้องการของเกษตรกรในเชิงลึก ให้เกษตรกรรู้ทางเดินเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการทำการเกษตร

6.จัดเวทีกลุ่มย่อยตามหมู่บ้านในตำบลทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อถอดบทเรียน ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จของเกษตรกรเพื่อนำมาวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จต่อไป

7.จัดประชุมบทเรียน การจัดกิจกรรมประจำเดือนหลังจากที่ได้ออกไปเยี่ยมเยือนแต่ละหมู่บ้านแล้วนำมาวิเคราะห์ทำให้ทีมวิจัยรู้และเข้าใจระบบการทำงานวิจัยมากขึ้น และคณะกรรมการศูนย์ฯ ก็เข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ มากขึ้น ว่าจะสนับสนุนอาชีพของเกษตรกรอย่างไรบ้าง

8.จัดประชุมเกษตรกรคนเก่งภายในตำบลโดยให้เกษตรกรคนเก่งมาเล่าถึงอาชีพที่ตนถนัด รวมทั้งผลผลิตที่ได้ตลอดจนเงินทุน ในการทำงาน เพื่อหาแนวทางสนับสนุนต่อไป

9.จัดประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อหารือเรื่องกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีเหมาะสมให้แก่เกษตรกรในตำบลทำให้คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจถึงกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างชัดเจน คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ในการเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสาร ด้านการเกษตรและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ

10.จัดเวทีกลุ่มย่อย เพื่อให้ทราบปัญหาความต้องการเชิงลึกในการพัฒนาคุณภาพดิน กระบวนการผลิตและการจำหน่ายสายพันธุ์ข้าว ซึ่งเกษตรกรมีความกล้าแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะวิธีคิด วิธีทำ และวิธีบริหารจัดการมากขึ้น

11.จัดทำสรุปบทเรียนประจำเดือน ที่ผ่านมามาเพื่อนำไปวางแผนในเดือนต่อไปในเรื่องของคุณภาพดิน การจำหน่าย สายพันธุ์ข้าว การสร้างกลุ่มและเครือข่ายภายในตำบล

12.จัดประชุมทีมวิจัยและกรรมการศูนย์ฯ หารือกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรภายในตำบล ปรึกษาหารือถึงการถ่ายทอดให้ความรู้เกษตรกรคนเก่ง ในตำบลและให้สามารถเข้าถึงการบริการของศูนย์ฯ ได้ตลอดทั้งทบทวนบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ในการเป็นจุดศูนย์กลางการผลิต การจำหน่ายและเป็นศูนย์เรียนรู้ทางวิชาการด้วย

13.จัดเวทีกลุ่มย่อย เพื่อหาแนวทางการช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรด้านความรู้ทางวิชาการโดยจัดเวทีแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีพูดคุยอย่างกันเอง กล้าแสดงความคิดเห็น

14.จัดประชุมสรุปบทเรียนการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาทั้งบทเรียน ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อหาแนวทางแก้ไขในการสนับสนุนเกษตรกรต่อไป

โดยสรุปสิ่งที่ชาวบ้านและทีมวิจัย ได้เรียนรู้จากกระบวนการวิจัยหรือความเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากการดำเนินการวิจัยและการค้นพบ คือ **ทีมวิจัย** มีความคิดที่แตกฉานในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มีความภาคภูมิใจว่าเราจะมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา ในการหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาได้และนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ เกิดความรักความสามัคคีระหว่างทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชน มีความรักมีความผูกพันกับเกษตรกรคนเก่งในหมู่บ้านตำบล มีความเครือข่ายกับทีมวิจัยอื่นๆ ที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้เกิด

ประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น การวางแผนการทำงานร่วมกันในแต่ละกิจกรรม การเตรียมการก่อนดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งจะประชุมวางแผนให้รอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดข้อบกพร่อง หรือผิดพลาดได้ ทีมวิจัยมีมุมมอง มีแนวคิดของตนเองและของสังคมส่วนรวมว่าจะทำอะไรต่อไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นนักสังเกต นักวิเคราะห์ นักเขียน นักจดจำในสิ่งที่ได้พบเห็น รู้จักตั้งโจทย์ให้แก่ตนเองและหาแนวทางตอบโจทย์ให้ได้ ส่วน **ชาวบ้านเกษตรกร** รู้จักวิถีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตและการดำรงชีพในแต่ละวันอย่างระมัดระวัง เกษตรกรมีความภาคภูมิใจในตนเองและครอบครัว รู้จักการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ภายในครอบครัว มีหลักการในการวางแผนการทำงาน รู้เท่าทันในเรื่องของวิถีคิด วิถีทำ และวิธีการบริหารจัดการ เกษตรกรรู้จักคำว่าอริยสัจสี่ คืออะไร เกษตรกรรู้จักเปลี่ยนบุคลิกเกิดความภาคภูมิใจ รู้จักวิถีการผลิต การจำหน่าย การตลาด และรู้จักรักษาคุณภาพของสินค้า รู้เท่าทันเทคนิค กลโกง ของพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรเกิดความขยัน หมั่นเพียร ประหยัด พยายามทำจริง ไม่อายใคร ฉลาดรู้ว่าตลาดต้องการอะไร เกษตรกรรู้ว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยวกับการปลูกหลายอย่างเกิดผลดี ผลเสียอย่างไร ส่วน **ปัญหาอุปสรรค**ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของทีมวิจัยในครั้งนี้ได้พบข้อบกพร่องของทีมงานในการวางแผนในการจัดเวที การจัดประชุม และการออกเยี่ยมหมู่บ้าน ชุมชนของเกษตรกรก็มีอยู่บ้าง แต่ก็พยายามที่จะแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นได้ด้วยดีทุกครั้งไป เช่น การขาดการจดบันทึกการประชุมในบางครั้งซึ่งต้องกลับมาจดบันทึกใหม่อาจทำให้เนื้อหาไม่ครบสมบูรณ์, การถ่ายภาพเก็บภาพเพื่อประกอบการรายงาน ซึ่งบางครั้งกล้องถ่ายภาพติดขัดถ่ายไม่ได้ทำให้เสียโอกาสของการเก็บภาพในบางครั้ง, บางครั้งไม่ได้สรุปผลการทำงานในแต่ละงวดของเดือนต้องมาสรุปผลใหม่ ทำให้เนื้อหาไม่ครบตามสิ่งที่ได้ปฏิบัติ, เกษตรกรคนเก่งบางครั้งไม่ได้จดบันทึกในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ภายในครอบครัวทำให้รายรับ-จ่ายไม่มีความเป็นจริง, ทีมวิจัยบางคนไม่เข้าใจเป้าหมายของโครงการที่แท้จริง เช่น กระบวนการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอน, คณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไม่เข้าใจ เรื่องบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ทำให้สับสนไม่ชัดเจนในกระบวนการถ่ายทอดเทคนิคการทำ การเกษตร, บางครั้งทีมงานไม่ได้สรุปกิจกรรมแต่ละเดือนเพื่อนำไปวางแผนการทำงานในเดือนต่อไปทำให้กิจกรรมขาดการเชื่อมโยง ซึ่งกันและกัน , ทีมวิจัยบางครั้งไม่ได้ทบทวนบทบาทหน้าที่ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้เกษตรกรทราบ, บางครั้งทีมวิจัยลืมการสรุปผลงานในการจัดเวทีแต่ละครั้ง

บรรณานุกรม

กรมวิชาการเกษตร : 2549เอกสารบรรยาย

“การพัฒนาศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร”

เสรี พงศ์พิศ (2549)ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไท

<http://www.organic.moc.go.th/uploadfile/32/doc/agri.doc>

<http://aggientunvyakob.spaces.live.com/Blog/cns!E685B7998F4C9CBA!127.entry>

<http://ls25impluse3npt.igetweb.com/index.php?mo=3&art=88709>

สมศรี จินะวงษ์ (2544) “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการ
กระจายรายได้ในชุมชน ที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

ระบบออนไลน์ :แหล่งที่มา <http://thesis.tiac.or.th>

เสรี พงศ์พิศ (2549) เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาที่ยั่งยืน สำนักงาน กปร.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พลังปัญญา

ภาคผนวก(ก)

ชุดความรู้ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย

(1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างด้านการทำผักอินทรีย์

นายเจริญ ยกคำจู เกษตรกรตัวอย่าง

1. ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายเจริญ นามสกุล ยกคำจู

อายุ 54 ปี อาชีพ เกษตรกร

อยู่บ้านเลขที่ 105/3 บ้านโพทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

สมาชิกในบ้านมี 3 คน มีลูกชาย 1 คน

2. ข้อมูลทั่วไป

มีที่ดินทำกินทั้งหมดรวม 18 ไร่

พื้นที่ทำกินของตนเองมี 1 ไร่

พื้นที่ทำกินที่เช่ามี 17 ไร่ (เช่าของบริษัทนิคม ปีละ 500 บาท/ไร่)

พื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าว 12 ไร่

ปลูกผัก / เพาะเห็ดฟาง 5 ไร่

3. รายได้ของครอบครัว

ขายผลผลิตข้าว 50,000 บาท / ปี

รายได้จากการรับจ้าง 6,000 บาท / ปี

ขายผลผลิตพืชสวน 150 บาท / วัน

เพาะเห็ดฟางขาย 60,000 บาท / ปี

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการทำผักอินทรีย์

พื้นที่ทำผักอินทรีย์เกษตรกรใช้พื้นที่บริเวณรอบๆบ้านมีทั้งหมดจำนวน 1 ไร่ ปลูกผักส่วนใหญ่เป็นพืชอายุสั้นและผักสมุนไพรต่างๆ ปลูกเพื่อกินที่เหลือก็นำไปขายในหมู่บ้าน ส่วนการจัดการวิธีการทำผักอินทรีย์เกษตรกรมีวิธีการและเทคนิคซึ่งจะแยกออกเป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

4.1 การจัดการพื้นที่ในการปลูกพืช

พื้นที่ของเรามีทั้งหมดประมาณ 1 ไร่เป็นพื้นที่รอบๆบ้าน เราจะไม่แบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆแต่เราจะปลูกรวมกันไปเลย อาศัยธรรมชาติในการทำเกษตร ให้พืชพึ่งพากันเองเราแค่เพิ่มในส่วนที่ขาดเช่นการใส่ปุ๋ยแต่ต้องเป็นอินทรีย์เท่านั้น การจัดการเรื่องน้ำต้องคำนึงถึงพื้นที่หากเป็นที่ราบมีน้ำเพียงพอก็ไม่จำเป็นต้องทำแปลงอะไร

4.2 การเลือกพืชปลูก

การทำผักอินทรีย์จะต้องคำนึงถึงฤดูกาลปลูก ต้องเลือกพืชปลูกให้ตรงตามฤดูปลูกเพราะผักจะสามารถเจริญเติบโตได้ดี เอาพืชเป็นตัวกำหนด อย่างเช่น

ฤดูกาล	ชนิดพืชที่เหมาะสมกับฤดูกาล
ฤดูหนาว	ผักคะน้า กะหล่ำ ผักกาดขาว ฯลฯ
ฤดูกลาง	ผักกวางตุ้ง ถั่วฝักยาว ฯลฯ
ฤดูฝน	ผัก พริกทอง ผักแคบ พริก ฯลฯ

การปลูกเราจะปลูกรวมกันเลยจะไม่แยกเป็นชนิดๆ จะไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพราะเสี่ยงต่อการขาดทุน การปลูกปลูกพืชชนิดเดียวจะเจอปัญหาแมลงศัตรูพืช เราจึงปลูกรวมกันไปเลย เช่น ปลูกผักบุ้งจีนแล้วปลูกพริกแทรกตามแปลงเมื่อผักบุ้งหมดพริกก็ให้ผลผลิต ส่วนบริเวณใต้ต้นไม้ที่มีร่มไม้ไม่สามารถปลูกผักบางชนิดได้ก็ปลูกพวก ผักหวานจีน พริกและก็สมุนไพรต่างๆ เพราะพวกนี้ต้องการแสงน้อย

พืชผักที่ปลูกเราต้องดูระยะเวลาให้ผลผลิตด้วยควรปลูกพืชทั้งระยะสั้นและระยะยาวปนกันไปเพราะจะทำให้เราได้ผลผลิตทั้งปี ปลูกผักที่ขายได้กินได้ ในตลาดมีน้อย

4.3 การจัดการเรื่องดิน

ผักอินทรีย์สำคัญอยู่ที่ดิน ดินที่จะสามารถทำผักอินทรีย์ได้ดีจะต้องมีธาตุอาหาร อินทรีย์วัตถุ จุลินทรีย์มากพอสมควร แต่ถ้ามีน้อยเราก็ต้องเพิ่มลงไปดิน ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ฯลฯ ลงไปเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาอุณหภูมิของดินก็มีส่วน มากไปก็ไม่ได้ น้อยไปก็ไม่ได้ เพราะมันจะมีผลต่อจุลินทรีย์ในดิน ก่อนปลูกเราก็จะรองพื้นด้วยปุ๋ยหมัก พืชต้องการธาตุอาหาร ในการเจริญเติบโต ความสัมพันธ์ระหว่าง พืช ดิน น้ำ อุณหภูมิ จุลินทรีย์ เป็นสิ่งสำคัญในการปลูก พืชถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งการปลูกพืชด้วยกระบวนการอินทรีย์อาจจะได้ผลผลิตไม่สมบูรณ์

ก่อนปลูกพืชถ้าดินดีแล้วแต่พืชปลูกไม่เหมาะสมก็ไม่มี ความหมายอะไรในทางกับกันถ้าดินไม่ดีปลูกพืชอะไรก็เห็นผลช้า ดังนั้นเราต้องเลือกพืชที่จะปลูกให้เหมาะสมกับดินและดูแลดินให้

เหมาะสมกับพืช ทั้งดินและพืชต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันในรอบการเจริญเติบโต เราต้องดูแลทั้งสองให้ดี

4.4 การจัดการเรื่องน้ำ

ในบริเวณ 1 ไร่นี้เราจะคิดระบบน้ำไว้หมดทำให้สะดวกในการให้น้ำและสามารถให้น้ำอย่างทั่วถึง การให้น้ำที่เหมาะสมจะช่วยรักษาอุณหภูมิดินให้เหมาะสม มีผลต่อกิจกรรมของจุลินทรีย์และการเจริญเติบโตของพืช

หารพื้นที่มีบ่อน้ำบริเวณส่วนเราจะได้น้ำหมักจุลินทรีย์ จีไก่อ จีวูลงไปในบ่อ เป็นอาหารปลา ถ้าเราจะใช้น้ำรดแปลงผักก็เอาน้ำในบ่อดบริเวณแปลงผัก วิธีการนี้ได้ผลดีพอสมควร บริเวณขอบๆ บ่อเราจะสังเกตเห็นหญ้าขึ้นเนื่องจากน้ำในบ่อมีธาตุอาหารและก็จุลินทรีย์อยู่มาก วิธีการนี้เป็นวิธีการใหม่และก็ได้ผลดีพอสมควร

4.5 ปุ๋ยและการใส่ปุ๋ย

ปุ๋ยที่ใช้เราจะใช้ปุ๋ยหมักทั้งหมดและก็จะมึ้น้ำหมักชีวภาพเสริมเข้าไปด้วย ปุ๋ยนี้จะทำขึ้นเองโดยใช้สิ่งเหลือทิ้งต่างทั้งเศษหญ้า เศษอาหารที่เหลือจากครัวเรือน การทำปุ๋ยหมักจะใช้ จีไก่อ จีวูล จีควาย ส่วนน้ำหมักส่วนใหญ่จะใช้ เปลือกไข่ เปลือกหอย เพราะจะให้โพแทสเซียมมาก วัสดุที่นำมาใช้หมัก เช่น

วัสดุที่นำมาใช้หมัก	คุณสมบัติ
จีไก่อ	ให้ฟอสฟอรัสสูง
จีวูล จีควาย	ใช้หมักให้ธาตุอาหารสูง
เปลือกไข่ เปลือกหอย	ให้โพแทสเซียม
สมุนไพรร (พริก ขิง ข่า สะเดา)	ใช้ไล่แมลง
เศษอาหารต่างๆ	ทำเป็นน้ำหมักชีวภาพ
เศษพืช เศษผัก ต่างๆ	ใช้ทำปุ๋ยหมัก
พวกไล่ปลา ไส้ไก่	ให้นิโตรเจนสูง

ทุกอย่างที่เหลือทิ้งจะนำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์จะช่วยให้ดินร่วนซุย อุ้มน้ำได้ดี การทำผักอินทรีย์จะใช้กระบวนการอินทรีย์ทั้งหมด ทำให้รสชาติของผลผลิตอร่อย หากจะใช้พืชผักกรอบก็ใส่พวกรำอ่อนลงไป ปุ๋ยของเราได้รับการรับรองเป็นปุ๋ยมาตรฐาน ผักก็ได้ใบรับรองทำให้วางใจได้ในความปลอดภัย

ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ไข

ส่วนใหญ่มักจะเจอปัญหาเรื่องของแมลงและกีวพืชต่างๆ วิธีการจัดการ เช่น

ปัญหาที่พบ	วิธีการจัดการ
หญ้า , วัชพืช	เราจะใช้ไฟในการกำจัดวัชพืช วิธีการก็คือเราจะใช้น้ำหมักชีวภาพเร่งให้หญ้าขึ้นออกมา แล้วใช้ไฟลวกตอนที่หญ้ามียิบเลียงอยู่ วิธีการนี้สามารถใช้ได้ผลดี นอกจากนี้ก็อาจใช้วิธีถางหญ้า หรือ ใช้น้ำหมักชีวภาพกำจัดได้
แมลงต่างๆ	จะใช้น้ำส้มควันไม้ น้ำหมักจากสมุนไพรต่างๆ เช่น พริก สะเดา จิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น
ปัญหาเรื่องโรคพืช	โรคพืชแก้ไขยากที่สุด แต่เราจะป้องกันโดยจะไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว จะปลูกหลายชนิดรวมกัน สามารถป้องกันโรคพืชได้ส่วนหนึ่ง แต่ถ้าเห็นพืชเป็นโรคก็ให้กำจัดโดยเร็ว

กระบวนการทำผักอินทรีย์เป็นการเปลี่ยนหญ้าให้เป็นผักกินได้ ทุกพืชที่ที่ว่างเปล่าหรือที่มีหญ้าขึ้นเราจะเปลี่ยนเป็นพืชกินได้ทั้งหมด หญ้าที่ทิ้งก็นำมาทำเป็นปุ๋ยหมักใช้ในแปลงต่อไป ทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ เดี่ยวหญ้าก็จะกลายเป็นผักเอง สารเคมีเราจะไม่ใช่เลยเพราะถ้าใช้สารเคมีต่างๆก็จะตกค้างในผักเป็นพิษต่อเราเอง

(2)พัฒนาการของการทำนาในตำบลเชิงคอย

1.1 พันธุ์ข้าว

1.1.1 พันธุ์ข้าวดั้งเดิมมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์/คุณสมบัติ/ที่มาแหล่งกำเนิด)

ในอดีตที่ผ่านมาประมาณ 30-40 ปีที่แล้ว เกษตรกรชาวไร่ชาวนามีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีความเชื่อในพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมเช่นไหว้ผีเจ้าที่ แม่พระธรณี แม่พระคงคา แม่พระโพสพ มีความเกรงกลัวต่อบาป เคารพนับถือผู้สูงอายุ ดังนั้น การทำนาจึงทำตามแบบของบรรพบุรุษและสายพันธุ์ข้าวในสมัยก่อนมีหลายสายพันธุ์ เช่น

1. พันธุ์ข้าวเจ้าเหลืองใหญ่ คุณสมบัติ เป็นข้าวนาปีเมล็ดใหญ่ไม่หอมแต่ต่อต้านโรคได้ดี
2. พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวแก้ว คุณสมบัติ เมล็ดโตนุ่มหอมมีมาแต่ดั้งเดิม
3. พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวผา คุณสมบัติ เมล็ดไม่โตมีมาแต่ดั้งเดิม
4. พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวคอกหอม คุณสมบัติ เมล็ดโตนุ่ม หอม มีมาแต่ดั้งเดิม
5. พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวคำผาย คุณสมบัติ เมล็ดโตนุ่ม หอม มีมาแต่ดั้งเดิม
6. พันธุ์ข้าวเหนียวข้าวปลายนา คุณสมบัติ ไม่โตน้อยนำมาแปรรูปทำขนม และไม่เป้ง หรือทำสาโทและกลั่นเป็นสุราท้องถิ่นดั้งเดิม

กระบวนการทำนา ของคนสมัยก่อนนิยมลงแขกเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รักสามัคคีเชื่อมั่นในตัวเองสูง เพราะถือว่ามีเพื่อนบ้านมากมายให้ความช่วยเหลือเอื้ออาทรมีการแบ่งปันในการทำนาแต่ละปีจะมีพิธีกรรมบอกกล่าวผีสงฆ์เทวดาผีบรรพบุรุษ ให้มาช่วยดูแลรักษาต้นข้าวในนาและคนในครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขด้วย

ปี 2550 12 ไร่ครึ่ง สันป่าตอง ปลูก 9 ไร่

1. สายพันธุ์ข้าวมี 2 สายพันธุ์
 - กข 6 ข้าวเหนียว 9 ไร่
 - สันป่าตอง 1 ข้าวเหนียว 12 ไร่ สลับกันทุกปี
2. สาเหตุที่ไม่ปลูกข้าวเจ้าหอมมะลิ เพราะมีธุรกิจโรงสีข้าว กข 6 แลวสันป่าตอง มีคนกินข้าวเหนียวเยอะ คนกินข้าวเจ้าน้อย
3. การปลูกข้าวหอมมะลิ การดูแลรักษายากกว่าข้าวเหนียว และผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า
4. การปลูกข้าวสันป่าตอง ปลูกให้ผลผลิตจะดีกว่า กข 6 (ขายดิบ) (ขายดิบ คือ การเกี่ยวแล้วขายเลย) กิโลกรัมละ 7 บาท
5. คุณสมบัติ ข้าว กข 6 มีคุณสมบัติดีกว่าข้าวสันป่าตอง นุ่มมากกว่า คนนิยมมากกว่า

6. ที่มา เอามาจากสหกรณ์เกษตร อำเภอดอยสะเก็ด และที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่แม่เหิยะ
 - กข 6 50 กิโลกรัม (เก็บขึ้นย้ง เอาไว้สีแล้วจำหน่ายเองดีกว่า)
 - สันป่าตอง 80 กิโลกรัม (ขายดิบได้เงินสด)
7. การสีข้าวขายเองได้กำไรทุกอย่าง เช่น ข้าวเปิยน แกลบรำ ข้าวสาร

กระบวนการผลิต

1. พันธุ์ข้าวเอามาจากสหกรณ์ ที่ผ่านกระบวนการคัดพันธุ์มาเรียบร้อยแล้ว เช่น การคัดเมล็ด การอบ มาเรียบร้อยแล้ว
2. การเตรียมดิน อาศัยระบบน้ำจากชลประทาน
3. 25 มิถุนายน เตรียมไถที่นา หว่านกล้า ใส่มูลไก่ มูลหมู ตอซังหญ้า ไม่ใส่แกลบเพราะติดหญ้าห่วยมา
 - 25 มิถุนายน หว่านกล้า สันป่าตอง
 - 9 กรกฎาคม หว่านกล้า กข 6
4. ไถตะ ไถกลบ ใช้รถไถเดินตาม
5. รอข้าวโต ตัดหญ้าเรียบคันนา ซ่อมคันนา ไถกลบนาที่จะปลูกประมาณ 1-2 อาทิตย์
6. คอยดิน 1-2 อาทิตย์
7. 20 กรกฎาคม เริ่มไถคอด (ข้าวเหนียวสันป่าตอง) เพื่อเตรียมการปลูก
8. 31 กรกฎาคม ปลูกข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 ใช้เวลาปลูก 2 วัน ใช้แรง 17-20 คน ต่อ 12.5 ไร่ ระบบจ้างเหมาเป็นกลุ่ม

ขั้นตอน

1. ถอนกล้า
2. มันเป็นกำ
3. ปลูก
4. ใช้ต้นกล้า 4-6 ต้น เท่าประมาณ 10 นิ้ว หรือ 25 เซนติเมตร
5. ประมาณ 7-10 วัน เริ่มใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 = 1 กระสอบ ผสมสูตร 30-0-0 = 3 กระสอบ เฉลี่ย 16 กก./ไร่

การทำงานปัจจุบันหลังจากปลูกเสร็จจะไม่ปล่อยทิ้งไว้ จะให้น้ำอยู่ในนาตลอด ประมาณ 2-3 เซนติเมตร เพื่อป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ และไม่ทำให้ต้นข้าวเหี่ยวและป้องกันหอยเชอรี่ลงไปฝังตัวอยู่ในดิน ทำให้การกำจัดหอยไม่ได้ผล

1.1.1 พันธุ์ข้าวปัจจุบันมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์/คุณสมบัติ/ที่มาแหล่งกำเนิด)

ในปัจจุบันพันธุ์ข้าวใช้ 2 สายพันธุ์ คือ

1. ข้าวเหนียวพันธุ์ข้าว กข.6 มีพื้นที่นาจำนวน
2. ข้าวเหนียวพันธุ์สันป่าตอง 1 มีพื้นที่ปลูกจำนวน

สาเหตุที่ไม่ได้ปลูกข้าวเจ้าหอมมะลิ เพราะจะต้องดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ผลผลิตจะได้น้อยกว่าข้าวเหนียว (ผลผลิตต่อไร่) ประกอบกับมีผู้บริโภคน้อย เพราะคนส่วนใหญ่ ชอบรับประทานข้าวเหนียวสาเหตุที่ปลูกเฉพาะข้าวเหนียว เพราะมีธุรกิจโรงสีข้าว มีโรงสีเป็นของตนเอง คือ ปลูกข้าวเอง สีข้าวเอง และขายข้าวสารเอง จึงทำให้มีผลกำไรในแต่ละปีมาก

1. คุณสมบัติของข้าวเหนียวพันธุ์ กข.6 คนนิยมรับประทานมากกว่าเพราะเมล็ดโตหอมและนุ่มมากกว่า การขายข้าว กข.6 จะขายดิบ หมายความว่า ใช้รถเกี่ยวข้าว พอเกี่ยวข้าวเสร็จจะขายเลย โดยได้ราคา กก.ละ 7 บาท พันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 ทางสหกรณ์การเกษตรจะเป็นผู้นำมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกรเอง

2. คุณสมบัติของข้าวเหนียวสันป่าตอง จะต้องไปซื้อที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง เชียงใหม่ เมล็ดโตหอมและนุ่ม สำหรับการขายข้าวนี้จะเกี่ยวและเก็บไว้ในยุ้งฉางก่อนแล้วเอามาสีเป็นข้าวสารจึงนำออกมาจำหน่ายเป็นกระสอบ ประโยชน์ของการสีข้าวจะได้กำไรทุกอย่าง เช่น ข้าวเป็ยน แกลบ รำอ่อน ก็นำไปจำหน่ายได้เช่นเดียวกัน

1.1.2 พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในปัจจุบัน

1. ปัจจุบันใช้ 2 สายพันธุ์ คือ

1.1 พันธุ์ กข.6 ข้าวเหนียว

1.2 พันธุ์สันป่าตอง ข้าวเหนียว

1.3 พันธุ์ข้าวเจ้าหอมมะลิ ปลูกเป็นส่วนน้อย เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลไม่นิยมบริโภคสายพันธุ์ข้าวทั้งสามสายพันธุ์นี้ เกษตรกรในตำบลเชิงดอยชี้แจงว่า เป็นสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ การบริโภค การผลิต การจำหน่าย ซึ่งสามารถทำให้เกษตรกร พอมีรายได้จุนเจือครอบครัวและถือเป็นอาชีพหลักของตำบล

2. สายพันธุ์แต่ละสายพันธุ์ในปัจจุบันจะต้องผ่านกระบวนการคัดสรร กลั่นกรอง เช่น การอบฆ่าเชื้อ การกำจัดเมล็ดฟื้ออ่อนแอไม่สมบูรณ์ออกให้หมด จึงจะนำเมล็ดที่สมบูรณ์จริง ๆ มาขายพันธุ์ได้ เมล็ดข้าวที่ผลิตออกมาเป็นข้าวสุกแล้วจะมีเนื้อนุ่ม กลิ่นหอม นุ่มรับประทาน มีคุณค่าทางโภชนาการ

3. การนำข้าวมาแปรรูป เพื่อนำมาเป็นอาหารลาวหวาน อาหารสมุนไพร ก็จะต้องนำเมล็ดข้าวสายพันธุ์ดี มีคุณภาพที่ตลาดต้องการมาดัดแปลงเป็นแป้งแล้วนำไปแปรรูปตามความต้องการของผลิต โดยคำนึงถึงคุณภาพและตลาดการบริโภคเป็นสำคัญ

1.1.3 เหตุที่เปลี่ยนสายพันธุ์ (วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์)

สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ข้าวจากอดีต ซึ่งมีหลากหลายสายพันธุ์ เนื่องจากการพัฒนาการหรือการเปลี่ยนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงของดิน ฟ้า อากาศ รวมทั้งฝนและคุณภาพของดิน ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุค ตามกาลสมัย รวมทั้งการเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทศนคติ ค่านิยมของสังคม จากยุคหนึ่งเข้าสู่ยุคหนึ่ง วิถีชีวิต การดำรงชีวิต กระแสสังคม มีส่วนทำให้แปรเปลี่ยน

ดังนั้น สายพันธุ์ข้าวต่าง ๆ มีการพัฒนาการเช่นเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลกับผูอุปโภคบริโภคจากยุคหนึ่งเข้าสู่อีกยุคหนึ่ง ซึ่งสายพันธุ์ข้าวสมัยก่อนมีหลากหลายสายพันธุ์ เช่น สายพันธุ์ข้าวเจ้าเหลืองใหญ่ ข้าวเหนียวแก้ว ข้าวผา ข้าวหอม ข้าวกล้วย และข้าวคำผา จนกระทั่งมาถึงยุคปัจจุบันยังมีการพัฒนาสายพันธุ์ การคัดกรอง การอบเมล็ดพันธุ์ การพัฒนาคุณสมบัติ ความนุ่ม ความหอม บริโภคด้วยความเอร็ดอร่อย ถูกปากและกระแสนิยมของคนยุคใหม่ซึ่งในปัจจุบันนี้ มีอยู่ 3 สายพันธุ์ คือ

- ข้าวเหนียวสันป่าตอง
- ข้าวเหนียว กข.6
- ข้าวเจ้าหอมมะลิ 105

ทั้งสามสายพันธุ์นี้นิยมปลูกมากที่สุดในตลาดเชิงคอก เพราะปลูกง่ายเหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ และคุณภาพของดินรวมถึงการผลิต การเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายด้วย

1.1.4 แนวโน้มการพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

สถานการณ์ปัจจุบันทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป การพัฒนาสายพันธุ์ข้าวก็เช่นกัน มีการพัฒนาการจากพันธุ์หนึ่งไปสู่อีกสายพันธุ์ จากสถาบันที่น่าเชื่อถือหลากหลายสถาบัน เช่น ศูนย์เพาะพันธุ์ข้าวสันป่าตอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งสหกรณ์การเกษตรอำเภอคอกสะแก ได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์อยู่ตลอดเวลา

เพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพสูงเหมาะกับการบริโภคของคนในปัจจุบันที่มีกระแสและค่านิยมในการบริโภคที่เปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน

ดังนั้น การผลิตข้าวคุณภาพดี สามารถที่จะแปรรูปเป็นอาหารหลายอย่าง จากเมล็ดข้าวสาร กลายมาเป็นแป้งเพื่อการแปรรูปไปเป็น ขนม อาหารสำเร็จรูปอีกหลากหลาย จนบางครั้งกระแสสังคมยุคใหม่ไม่จำเป็นต้องกินข้าวที่นึ่งสุก หรือข้าวข้าวที่หุงเป็นเมล็ด ได้หันไปกินจีน ก๋วยเตี๋ยว ขนม มาม่า แทนก็อยู่ได้ นี่คือ สถานการณ์ปัจจุบันการบริโภคตามเมนูหลักอาหาร 5 หมู่ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในอาหารหลัก 5 หมู่เท่านั้น ซึ่งในอดีตมีแนวโน้มที่จะเป็นอย่างยิ่งที่กล่าวมา เพราะคนยุคใหม่ ขึ้นอยู่กับชีวิตที่มีแต่ความเร่งรีบ ต่อสู้กับสภาพเศรษฐกิจ และการเอาตัวรอด แม้กระทั่งกระบวนการผลิตข้าว ก็ต้องเป็นไปด้วยความเร่งรีบ

1.2 กระบวนการผลิต

1.2.1 ในอดีตทำอย่างไร

กระบวนการผลิตข้าวในนาของเกษตรกรในอดีตย้อนหลังไปประมาณ 30 – 40 ปี ในสมัยนั้นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่ถูกทำลายมากนัก ทำให้ฝนฟ้าตกลงมาถูกต้องตามฤดูกาล สภาพดิน น้ำ และการใช้ปุ๋ย จึงไม่ใช่ปัญหา การไถนาก็ใช้แรงควายลากคันไถ ก่อนจะลงมือทำนาจะมีพิธีการทางศาสนา พิธีกรรมเช่นไหว้เจ้าที่ แม่ธรณี พิธีรดน้ำดำหัวควาย ด้วยน้ำขมิ้น ส้มป่อย หลังปลูกนาเสร็จเรียบร้อยรวมทั้งการทำบุญข้าวใหม่หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

กระบวนการทำนาหรือผลิตข้าว จะเริ่มต้นในเดือน มิถุนายน ของทุกปีจะมีการเตรียมดิน คัดพันธุ์ข้าวที่จะปลูก การเตรียมดินนั้นจะต้องใช้ปุ๋ยขี้วัว ควาย เป็ด ไก่ ตามแต่จะหาได้ในท้องถิ่น หว่านในที่นาแล้วไถตะ กลบหน้าดิน เพื่อหมักต่อซังข้าวและปุ๋ย เดือน กรกฎาคม จะมีการหว่านกล้า เตรียมไว้ประมาณ 1 เดือน ในขณะรอต้นกล้าโต ก็บำรุงซ่อมแซมคันนาเอาน้ำเข้านา เดือน สิงหาคม – กันยายน จะทำการปลูกข้าวในนาโดยลงแขกในหมู่บ้านเดียวกันเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 20 -30 คน ทำเช่นนี้หมุนเวียนกันไปจนกว่าจะแล้วเสร็จทั้งหมู่บ้าน เดือน ตุลาคม จะมีการคอยดูแลต้นข้าว ป้องกันศัตรูหรือแมลงจะทำลายต้นข้าว หรือกำจัดวัชพืชต่าง ๆ เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม จะเป็นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวในนา ก็จะใช้วิธีการลงแขกเช่นเดียวกัน จนกว่าจะแล้วเสร็จจนถึงการนวดข้าว การลำเรียงข้าวขึ้นใส่ในยุ้งข้าว ซึ่งยุ้งข้าวจะนิยมปลูกไว้หน้าบ้าน เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษาข้าว และถือว่าเป็น ศิริมงคลและพิธีการทำบุญฉลองข้าวใหม่ด้วย

1.2.2 ปัจจุบันทำอย่างไร

กระบวนการผลิตในปัจจุบัน

1. ในเดือนพฤษภาคม จะต้องจัดเตรียมสายพันธุ์ข้าวที่จะต้องใช้ปลูกในฤดูกาลนี้ คือ ข้าวนาปี โดยเตรียมไว้ 2 สายพันธุ์ คือ พันธุ์ กข.6 และพันธุ์ข้าวสันป่าตองในพื้นที่ 2 แปลง คือ แปลงที่ 1 พื้นที่ 9 ไร่ แปลงที่ 2 พื้นที่ 12 ไร่ สำหรับการปลูกจะปลูกสลับพื้นที่เปลี่ยนกันทุก ๆ ปี สาเหตุที่ปลูกสลับกันทุกปี จะทำให้ต้นข้าวอุดมสมบูรณ์และได้ผลผลิตสูง สำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวนั้นทางสหกรณ์การเกษตรอำเภอค้อยสะเก็บ และศูนย์ขยายพันธุ์พืช จะมีกรรมวิธีผ่านกระบวนการคัดพันธุ์คัดเมล็ด การอบ มาเรียบร้อยแล้ว

2. การเตรียมดินจะเริ่มไถนา ซึ่งเรียกว่า ไถกลบตอซังข้าว จุดแข็ง คือ มีระบบน้ำชลประทานจากเขื่อนแม่กวง ตัดผ่านพื้นที่นา

3. ปลายเดือนมิถุนายน จะไถนาโดยรถไถเดินตาม เตรียมหว่านกล้า โดยก่อนไถจะต้องหว่านมูลไก่ มูลหมูกลบตอซังข้าว (ไม่ใส่เกลบข้าว เพราะจะทำให้เกิดวัชพืชตามมา)

4. ปลายเดือนมิถุนายน จะทำการหว่านกล้าข้าวพันธุ์สันป่าตอง เช่น ต้นเดือนกรกฎาคม จะทำการหว่านกล้าพันธุ์ กข.6

5. ในขณะที่รอต้นกล้าข้าวโตใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ถึงจะทำการถอนเพื่อนำไปปลูก ในขณะที่รอต้นกล้าจะต้องตัดหญ้าเรียบคันนา ซ่อมคันนาและไถกลบนาที่จะปลูกข้าว พอไถกลบพื้นที่นาทั้ง 2 แปลงประมาณ 21 ไร่ จะต้องหมักหรือคองดิน ประมาณ 1-2 อาทิตย์

6. วันที่ 20 กรกฎาคม เริ่มไถคลาดเพื่อเตรียมการปลูกข้าวประมาณ 1-2 อาทิตย์

7. วันที่ 31 กรกฎาคม จะทำการปลูกข้าวในพื้นที่นาโดยระบบจ้างเหมาเป็นกลุ่ม 17-20 คน

8. ขั้นตอนการทำนา

- ถอนกล้า
- มัดเป็นกำ
- ปลูก
- ใช้ต้นกล้า 4-6 ต้น ต่อ 1 กอ ปลูกห่างกันประมาณ 25 เซนติเมตร

9. หลังการปลูกประมาณ 10 วัน เริ่มใส่ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด หรือปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก

10. การทำนาในปัจจุบัน หลังจากปลูกเสร็จแล้ว จะต้องให้น้ำอยู่ในนาตลอดประมาณ 2-3 เซนติเมตร เพื่อป้องกันศัตรูพืชและหอยเชอร์รี่และจำไม่ให้ต้นข้าวเหี่ยวเฉา

1.2.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานในสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบันนับมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันมาก เนื่องจากสถานการณ์เปลี่ยนหลายด้าน คือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งกระแสของยุคโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อการดำรงชีพและวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากมา焉 บางคนตามโลกไม่ทันก็จะกลายเป็นคนล้าหลังหรือตกยุคไปในที่สุด

ความเร่งด่วนในกระบวนการเปลี่ยนแปลง การทำงานปัจจุบันอาศัย ความเร่งด่วนในการทำนา เพราะชีวิตเกษตรกรในตำบลเชิงดอย มีการต่อสู้กับสภาพทางด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว ซึ่งถือว่าส่วนใหญ่มีหนี้สินมากมายทั้งในระบบและนอกระบบ กระบวนการทำงานจึงต้องทำให้เสร็จเร็ว ๆ เพื่อเอาเวลาที่เหลือไปทำงานอย่างอื่นเพื่อให้ได้เงินมาจุนเจือครอบครัว ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรลดภาระหนี้สินเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาส ปรับกระบวนการเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำ และวิธีบริหารจัดการให้แก่ตัวเองอยู่ตลอดเวลา

แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ยังมีที่จะต้องแก้ต่อไปเรื่อย ๆ แต่คนรุ่นใหม่ก็ยังมีที่จะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยมใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางพัฒนาครอบครัวของเกษตรกรเอง

1.2.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในแง่ที่ดีและไม่ดี

ผลกระทบในแง่ดี ปัจจุบันเกษตรกรยุคใหม่รู้จักปรับปรุงตนเองได้แล้วในหลาย ๆ ด้าน เช่น การระมัดระวังในเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว และปรับวิธีคิดให้รู้เท่าทันกระแสและค่านิยมของคนรุ่นใหม่ มีความขยัน อดทน อดออมมากขึ้น รวมทั้งการยกระดับการศึกษา การเรียนรู้ในวิชาอาชีพที่ตนถนัด จะเห็นได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP การจดทะเบียนนิติบุคคล จดทะเบียนสินค้าวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งตั้งกลุ่ม รวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการตนเองได้ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ โดยการแก้ไขปรึกษา ความยากจน โครงการประกันสุขภาพของ อสม. ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ บ่งบอกถึงความเจริญก้าวหน้า การดูแลตนเองและชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี

ส่วนที่ยังไม่ดีก็ยังมีมากเช่นเดียวกัน ด้านการศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชน ความซื่อสัตย์ สุจริตและความโปร่งใส ของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนากระบวนการพัฒนาชุมชน การลดช่องว่าง ระหว่างคนจนกับคนรวยก็ยังถือได้ว่าเป็นส่วนใหญ่ที่

จะต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐอยู่อีกมากมาย ถึงแม้ว่าตัวของประชาชนเองก็พยายามที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้วก็ตาม

1.2.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

สถานการณ์ในการทำการเกษตรปัจจุบันได้มีการพัฒนาการหลายด้าน เพราะจะต้องอาศัยเทคโนโลยีทางด้านการผลิต การจำหน่าย การบริหารจัดการ รวมทั้งการใช้ปุ๋ย ล้วนแต่อาศัยเทคนิค อาศัยข้อมูล อาศัยความรู้ความสามารถของเกษตรกรเฉพาะตัว โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมการสร้างเครือข่าย รู้เท่าทันทางสถานการณ์ของตลาดทั้งในและต่างประเทศด้วย

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีจะต้องเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือเกษตรกร สร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร และเป็นสื่อกลางเครือข่ายและการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในตำบลอย่างรวดเร็วและทั่วถึงรวมทั้งเป็นศูนย์กลางของการจำหน่ายสินค้า สร้างกลไกการตลาดให้กับเครือข่าย

จัดให้มีการพบปะพูดคุย สนทนาในหมู่เกษตรกรในตำบล เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นในขั้นต้น และสินค้าที่เกษตรกรในตำบลผลิตออกมาทุกรายการ จะต้องมีความสามารถครองตลาดได้ในเชิงธุรกิจ

จัดนิทรรศการจัดเวทีสนทนารวมทั้ง การศึกษาดูงานในกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ แล้วนำมาประยุกต์ใช้และถอดบทเรียน แปลงมาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมไปได้ตลอดทั้งปี

1.3 การดูแลรักษา/การแปรรูป

1.3.1 ในอดีตทำอย่างไร

การดูแลรักษาและการแปรรูปซึ่งผลผลิตมาจากการปลูกข้าวทำนานั้น ในสมัยก่อนมีการนำมาแปรรูปและเก็บรักษาไว้บริโภคทั้งระยะสั้นและระยะยาว หรือบางครั้งก็ใช้ในกิจกรรม พิธีกรรม ตามแต่ประเพณีของแต่ละเดือน

เดือน	กิจกรรม	การแปรรูปอาหาร ระยะสั้น - ระยะยาว
ตุลาคม – พฤศจิกายน	ประเพณีทำบุญกฐิน ฟ้าป่า	ทำขนมจีน, ข้าวหลาม, ข้าวแต่น ขนมกวน ข้าวต้มมัด ข้าวเหนียว ดำ ขนมชั้น ขนมเปียกปูน

เดือน	กิจกรรม	การแปรรูปอาหาร ระยะสั้น - ระยะยาว
ธันวาคม – มกราคม	ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่	ปูน ข้าวเกรียบ ข้าวตังหน้าตั้ง ทำเหล้าสาโท และเหล้ากลั่น ชุมชนตลอดช่อง
กุมภาพันธ์, - เมษายน	ประเพณีงานมงคลสมรส งาน บวชนาค งานสงกรานต์ งาน ปอยหลวง ทานดินเงิน	
พฤษภาคม - กรกฎาคม	ประเพณีสงกรานต์พระธาตุ ตานก้วยสลาก งานสืบชะตาป่า ไม้	
สิงหาคม - กันยายน	ประเพณีเข้าพรรษา งานบวช ป่า ปลุ๊กป่า	

1.3.2 ปัจจุบันทำอย่างไร (การแปรรูปและเก็บรักษา)

ปัจจุบันความเจริญทางวิทยาศาสตร์เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงวิถีชีวิตของคนยุคใหม่ การบริโภคเปลี่ยนไป การทำงานเพื่อแข่งขันเวลามีมากขึ้น ดังนั้นต้องอาศัยความรวดเร็วในการกิน อยู่หลับนอน เวลาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

เวลา	กิจกรรม	การบริโภคอาหารที่แปรรูป
05.00 – 08.00	รีบตื่นนอนทำธุระกิจส่วนตัว	โอวัลติน กาแฟ นม ขนม อาหารจานด่วน ฟาสต์ฟู้ด

เวลา	กิจกรรม	การบริโภคอาหารที่แปรรูป
09.00 – 12.00	ช่วงเวลาทำงานภาคเช้า	น้ำดื่ม น้ำขวด นมกล่อง ขนมชนิดต่าง ๆ ตามกำลังทรัพย์ อาหารจานเดียว ก๋วยเตี๋ยว มาม่า ข้าวผัด ลาบหน้า
13.00 – 16.30	ช่วงเวลาทำงานภาคบ่าย	น้ำดื่ม น้ำอัดลม เครื่องดื่มบำรุงกำลัง
16.30 – 20.00	ช่วงเลิกงานกลับบ้าน	แวะตลาดซื้ออาหารสำเร็จรูป เครื่องดื่มตามกำลังทรัพย์
วันเสาร์ - อาทิตย์	วันพักผ่อนของครอบครัว	เลือกอาหารตามใจชอบนำมาปรุงเองที่บ้าน

นี่คือ วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ดังนั้นทุกอย่างตั้งอยู่บนความเร่งรีบ

1.3.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บรักษา/การแปรรูป

เมนู	กิจกรรมที่นำมาแปรรูปและเก็บรักษา	การเก็บรักษา
ขนมจีน	น้ำยา น้ำเงี้ยว น้ำยาป่า	24 ชั่วโมง
ข้าวหลาม	ใส่ถั่วดำ กะทิมะพร้าว	36 ชั่วโมง
ข้าวแตน	ลادن้าตาล น้ำอ้อย	2 สัปดาห์
ข้าวคัมมัด	ธรรมดา กะทิ น้ำตาล	24 ชั่วโมง
ข้าวเหนียวดำ	ใส่ถั่ว กะทิ น้ำตาล	24 ชั่วโมง
ข้าวเกรียบ	ชนิดต่าง ๆ	1 เดือน
เหล้าสาโท	ใช้แป้งผสมหัวเชื้อยา	2 เดือน
เหล้ากลั่นชุมชน	วิสาหกิจชุมชน	1 ปี
ขนมชั้น	ทำจากแป้ง	24 ชั่วโมง
ก๋วยเตี๋ยว	ทำจากแป้ง	36 ชั่วโมง

เมนู	กิจกรรมที่นำมาแปรรูป และเก็บรักษา	การเก็บรักษา
มาม่า	ทำจากแป้ง	2 เดือน
กาแฟ โอวัลติน	-	1 สัปดาห์
อาหารจานด่วน	อาหารต่าง ๆ	6 เดือน
ฟาสต์ฟู้ด	ซูปแป้งทอด	6 ชั่วโมง
นมกล่อง	นมยูเอสที	24 ชั่วโมง
น้ำอัดลม	ทุกชนิด	1 เดือน
สุรา	ทั้งในและต่างประเทศ	ไม่มีกำหนด
ลาดหน้า	ทำจากแป้ง	3 ชั่วโมง
ข้าวผัด	ทุกชนิด	3 ชั่วโมง

1.3.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี

ส่วนดี วิถีชีวิตของเกษตรกรในตำบลเชิงคดอยส่วนใหญ่ ถูกเวลาเป็นเครื่องกำหนด ในการดำรงชีวิตทุกอย่างจะต้องมีการวางแผนในการทำงานในแต่ละวันถ้าใครไม่มีการวางแผนการทำงาน ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีรายได้น้อยหรือยากจน วิถีชีวิตจะลำบากทันที เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน

ดังนั้น การดูแลรักษาหรือการแปรรูปอาหารเป็นอีกส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในแต่ละวันมาเป็นตัวกำหนดว่า ถ้าใครสามารถกำหนดตัวเองรู้ตัวเองเป็น คำว่า พอประมาณความขยันหมั่นเพียร และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนได้จะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า คนนั้น ครอบครัวนั้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

ส่วนไม่ดี เกษตรกรในตำบลเชิงคดอย หรือคนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ในการแปรรูปอาหาร หรือ การถนอมอาหาร รวมถึงการเก็บรักษาอาหาร หรือแม้กระทั่ง การบริโภคอาหารที่มีคุณค่ามีคุณประโยชน์ต่อร่างกายเข้าทำนองว่า “ตามใจปาก” อยากกินอะไรก็กินตามที่ยากชอบอะไรก็กินตามที่ชอบ โดยไม่คำนึงถึงว่าร่างกายจะรับได้หรือไม่ แต่คนส่วนใหญ่ไม่มีวินัยในการกิน หรือไม่ สามารถเปลี่ยนนิสัยการบริโภคนั่นเอง

1.3.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ในปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลพอถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้ว จะเก็บไว้ส่วนหนึ่งแต่พอกินภายในระยะหนึ่งปี ที่เหลือจะนำไปจำหน่ายหรือขายฝาก ดังนั้นการนำเอาผลผลิตมาแปรรูปอาหารจึงไม่นิยมที่จะคิด ทำทั้งที่การนำเอาผลผลิตที่เราผลิตได้เองมาแปรรูปเองนั้น ต้นทุนในการแปรรูปเรามีอยู่แล้วถือว่าได้ลดต้นทุนในการผลิต

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีมีแนวความคิดนี้ให้กลุ่มเกษตรกร มีความรู้ในเรื่องการแปรรูปอาหาร ด้วยให้ถือเป็นอาชีพรองจากการผลิตข้าว เป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว รวมทั้งเป็นการประหยัดรายจ่าย ไม่ต้องไปซื้อขนม นม เนย หรืออย่างอื่น ที่แปรรูปมาจากข้าว และสนับสนุนให้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ถ้าหากเกษตรกรสามารถประกอบอาชีพรองด้วยการนำเอาวัตถุดิบจากข้าวที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาแปรรูปได้ ครอบครัว ชุมชน สังคม จะอยู่ได้อย่างมีความสุขทีเดียว

1.4 การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

1.4.1 ในอดีตทำอย่างไร

กระบวนการเก็บเกี่ยวในอดีตมี 2 วิธีคือ

- 1.) การลงมือเก็บเกี่ยวแบบเอาแรงกันเฉพาะระหว่างเครือญาติประมาณ 5-10 คน พอเกี่ยวเสร็จเจ้าหนึ่งก็จะไปเกี่ยวอีกเจ้าหนึ่ง จนกว่าจะเกี่ยวเสร็จสมบูรณ์
- 2.) ลงแขกเกี่ยวข้าว เจ้าภาพจะบอกเล่าให้ทุกคนทราบวันเวลาเกี่ยวข้าว และจะเลี้ยงอาหาร เครื่องดื่ม 2 มื้อคือเวลาเที่ยงและเย็น บรรดาญาติในการเกี่ยวข้าวจะเป็นไปด้วยความสนุกสนาน เพราะมีสมาชิกจำนวน 20-30คนขึ้นไป

* การนวดข้าว ก็จะใช้วิธีเดียวกัน คือการลงแขกช่วยกันนวดจนแล้วเสร็จ เจ้าภาพจะเลี้ยงอาหาร เครื่องดื่มเช่นเดียวกัน

* การขนข้าวมาใส่ยุ้งฉาง ก็จะมีการลงแขกช่วยเหลือกันอีกตามเคย จนข้าวขึ้นสู่ยุ้งฉางเรียบร้อย

* การแปรรูปส่วนใหญ่ จะนำข้าวมาแปรรูปเป็นแป้งและแปรรูปเป็นขนมเส้น อาหารคาวหวาน ข้าวต้มมัด ข้าวหลาม เพื่อนำมาประกอบเลี้ยงสำหรับผู้ที่มาช่วยงาน

1.4.2 ปัจจุบันทำอย่างไร (การเก็บเกี่ยว)

ปัจจุบันการเก็บเกี่ยวไม่มีการลงแขกเกษตรกรส่วนใหญ่จะจ้างรถเกี่ยวข้าวจากนอกหมู่บ้าน ตำบลเพราะรถเกี่ยวข้าวมีราคาแพง และกระบวนการเกี่ยวข้าวจะมีการสีออกมาเป็นเมล็ดแบบเบ็ดเสร็จ เมื่อได้ข้างเป็นเมล็ดจากรถเกี่ยวข้าวจะมี 2 วิธี

1. เมื่อได้เมล็ดแล้วจะมีรถยนต์มารับซื้อถึงที่เลยถ้าเจ้าของงานจะขายในวันนั้นก็ได้อีก เรียกว่า ขายดิบ กก.ละ 7 บาท

2. ถ้าไม่ขายดิบเจ้าของจะนำข้าวมาตากแดดในลานข้าว แล้วมีการลงแขกนวดข้าวจนเสร็จ แล้วช่วยกันขนข้าวซึ่งบรรจุในถุงปุ๋ยโดยนับเป็นถัง แล้วจะรู้ว่าการทำนาในปีนี้ได้ข้าวจำนวนกี่ถัง เมื่อข้าวอยู่ในถุงเสร็จเรียบร้อยแล้วถ้าเกษตรกรเองจะเป็นผู้กำหนดเองว่าจะขายเมื่อไหร่ก็ได้ เมื่อรู้ว่าจะขายข้าวราคา กก.ละกี่บาท เมื่อพอใจจึงจะขาย แล้วจะแบ่งไว้ส่วนหนึ่งเอาไว้กินตลอดทั้งปี

กระบวนการเก็บเกี่ยวข้าวในปัจจุบันต้องอาศัยความรวดเร็วในการดำเนินการ ถึงแม้ว่าจะมีการลงทุนสูงกว่าการลงแขกแต่เสร็จเร็วกว่า แต่การลงแขกข้าวกว่าแต่ได้ความรักความสามัคคีในหมู่คณะมากกว่า ได้น้ำใจเพื่อนบ้านมากกว่า

1.4.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

กระบวนการทำนาของเกษตรกรในตำบลเชิงดอยมีแนวโน้มที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านคือ

1. การคิดพันธุ์ข้าวหรือสายพันธุ์ข้าว เกษตรกรเริ่มมีความเชื่อมั่นในสบันการวิจัยพันธุ์ข้าวมากขึ้น เช่น สถานีทดลองพันธุ์ข้าว อำเภอสันป่าตอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ รวมทั้งศูนย์ขยายพันธุ์พืชและ สหกรณ์การเกษตร สำนักงานเกษตร ได้ให้การรับรองสายพันธุ์ข้าว

2. กระบวนการพัฒนาที่ดิน เกษตรกรเริ่มรู้จักการใช้ปุ๋ยที่บำรุงดินคือการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ทั้งการผลิตจุลินทรีย์มีการลดการใช้สารเคมีเนื่องจากมีราคาแพงมากขึ้นไม่คุ้มกับการลงทุน

3. กระบวนการผลิตข้าวตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการเก็บเกี่ยวข้าว เกษตรกรมีความระมัดระวังมากขึ้นในทุกขั้นตอนการผลิต โดยคำนึงถึงต้นทุนเป็นหลัก รวมทั้งการดูแลรักษาผลผลิต และการแปรรูปที่ได้จากเมล็ดข้าว

4. กระบวนการจำหน่าย ชื่อขาย เกษตรกรมีความระมัดระวังมากขึ้นเกี่ยวกับชั้นเชิงทางธุรกิจของพ่อค้าคนกลางหรือทางโรงสีข้าว หรือ ธกส. จะเห็นได้จากการรวมตัวของเกษตรกร เพื่อต่อสู้ให้ได้ราคาที่เป็นพอใจและยุติธรรม ไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจนเกินไป

5. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีพยายามที่จะให้ความรู้แนะนำ ส่งเสริมในเรื่องของการขาย ผลิตข้าวที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด

1.4.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี

1. ในส่วนดี การเก็บเกี่ยวและการแปรรูปแบบของเกษตรกรภายในตำบล เนื่องจากการพัฒนาการทางเทคโนโลยีในการแปรรูปไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้พยายามที่จะเอาความรู้ใหม่มาให้ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน เช่น สินค้า OTOP การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การแปรรูปสมุนไพร ซึ่งเกษตรกรภายในตำบล มีความรู้ความสามารถที่จะปลูกผักปลอดสารพิษหรือการทำนาที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก แล้วนำผลผลิตเหล่านี้มาแปรรูป เพื่ออุปโภคบริโภค ให้แก่ครอบครัวชุมชน หรือนำไปจำหน่ายร้านค้าชุมชน ขนมหชนิดต่างๆ ที่ทำจากแป้งหรือข้าวเกรียบ หลากหลายรสชาติ หลากหลายชนิด แม้กระทั่งน้ำผลไม้พร้อมดื่ม ปรากฏการเหล่านี้เกษตรกรในชุมชนตำบลเชิงค้อย สามารถผลิตได้ดีและมีคุณภาพ ซึ่งสินค้าบางชนิดสามารถขึ้นห้างได้เลย

2. ส่วนไม่ดี การผลิตการแปรรูปอาหารที่เกิดจากผลิตผลทางการเกษตร ยังมีหลายรายการที่ยังไม่ได้คุณภาพหรือที่เรียกว่า 5 ดาว กลุ่มอาชีพของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเลือกอย่าง อย. เพื่อการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตามความพยายามของเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลเชิงค้อยได้พยายามที่จะบูรณาการ สนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพการแปรรูปอาหารของกลุ่มสตรี หรือกลุ่มอาชีพของผู้ชายที่เป็นเกษตรกรให้มีคุณภาพให้ได้

1.4.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อย พยายามที่จะเป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงานเพื่อบูรณาการให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการเงิน ธนาคารออมสิน ธกส. และสหกรณ์การเกษตรของอำเภอ ให้หันมาส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในตำบล ให้มีความรู้ความสามารถในการผลิตการแปรรูปโดยใช้วัสดุที่ผลิตได้เองทางการเกษตร ซึ่งถือว่าเป็นการลดต้นทุนในการแปรรูป และสินค้าที่ออกมามีคุณภาพ มีการยอมรับจาก อย. วิสาหกิจชุมชน เพื่อการยอมรับจากผู้บริโภค มีการแปรรูป การบรรจุหีบห่อ สวยงาม คุณภาพ สามารถนำไปเป็นของฝากได้

สิ่งต่างๆเหล่านี้จะต้องทำเป็นกระบวนการผลิต จุดแรกเกษตรกรคนเก่งของตำบลเชิงค้อย คือบุคคลเป้าหมาย ของศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงค้อย จะพัฒนาศักยภาพ ให้มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพในเชิงการผลิต การแปรรูป ที่มีคุณภาพสูงสุด

สภาพสังคมในปัจจุบันมีวิถีชีวิต มีค่านิยมการบริโภค ที่แตกต่างไปจากอดีตมากมาย โดยใช้กระแสด้านเศรษฐกิจเป็นตัวแปรหลักในการทำงานคนส่วนใหญ่เริ่มหันมาใช้เวลาใน 24 ชั่วโมงจะมี

การแบ่งเวลาใช้เวลาให้คุ้มค่าในแต่ละนาทิจึงมีใช้เฉพาะเกษตรกรเท่านั้นที่จะใช้เวลาเป็นหลัก
แม้แต่นักเรียน อนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา คนกลุ่มนี้จะมีการ
บริโภคที่เปลี่ยนไปมาก ดังนั้นการแปรรูปอาหารของผลผลิตด้านการเกษตรจึงมีความจำเป็นที่
จะต้องมีการพัฒนาการแปรรูปให้เข้ากับผู้บริโภคยุคใหม่ด้วย เช่นรสชาติ การบรรจุหีบห่อ ความ
สะดวกสบาย ความรวดเร็วราปรับในการบริโภค จึงเป็นสิ่งสำคัญที่กลุ่มผู้ผลิตจะต้องให้ความสำคัญ

ส่วนที่2: ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตัวอย่างด้านการทำนา

1.หัวหน้าครัวเรือน

ชื่อ นาง อรุณศรี นามสกุล ฐะระเสรีจ

อายุ 29 ปี จบการศึกษา ศศ.บ. อาชีพ อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว

อยู่บ้านเลขที่ 51 หมู่ 11 ตำบล เชิงดอย อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่

2. สมาชิกในครอบครัวของท่าน

2.1 มีสมาชิก 5 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 4 คน

2.2 อาศัยอยู่ในบ้านนี้ 5 คน ออกไปทำงานและอาศัยอยู่นอกบ้าน - คน

ออกไปเรียนและอาศัยอยู่นอกบ้าน - คน

2.3 สมาชิกในครอบครัวเฉพาะที่อาศัยอยู่ในบ้าน

ระดับอายุ ต่ำกว่า 1.6 มี 2 คน 1.6 มี - คน 1.7 มี - คน

ม.ศ.1-ม.ศ.3 มี - คน ม.ศ.3 มี - คน ม.ศ.5 มี - คน

ม.ศ. 6 มี - คน สูงกว่า ม.ศ.5 หรือ ม.ศ.6 มี - คน

กำลังศึกษา จำนวน 2 คน ภายในจังหวัด 2 คน นอกจังหวัด - คน

3.ที่ทำกิน

3.1 ที่ทำกินเป็นกรรมสิทธิ์ของครอบครัวท่าน

1) ที่นา 2 แปลง รวม 21 ไร่ 2 งาน - ตารางวา

2) ที่สวน - แปลง รวม - ไร่ - งาน - ตารางวา

3.2 ที่ทำกินที่ครอบครัวของท่านเช่าผู้อื่นทำกิน

1) ที่สวน - แปลง รวม - ไร่ - งาน - ตารางวา

2) ที่ไร่ - แปลง รวม - ไร่ - งาน - ตารางวา

4.ทรัพย์สิน ครอบครองของท่านมีทรัพย์สินอะไรบ้าง

- 4.1 ที่ดิน (ที่อยู่อาศัย) 1 แปลง มูลค่าประมาณ 1,500,000 บาท
- 4.2 บ้าน + โรงเรียน + อาคาร 3 หลัง มูลค่าประมาณ 1,500,000 บาท
- 4.3 ยานพาหนะ รถยนต์ 2 คัน รถจักรยานยนต์ 2 คัน
มูลค่าประมาณ 350,000 บาท
- 4.4 เครื่องใช้ในบ้าน โทรทัศน์ 2 เครื่อง เครื่องเสียง 2 เครื่อง
วิดีโอ 1 เครื่อง ตู้เย็น 1 ตู้ มูลค่าประมาณ 5,000 บาท
- 4.5 เครื่องมือทำการเกษตร เครื่องตัดหญ้า 1 เครื่อง
อื่นๆ (ระบุ) สายสะพาย มูลค่าประมาณ 9,000 บาท
รถไถเดินตาม มูลค่าประมาณ 25,000 บาท
โรงสี มูลค่าประมาณ 250,000 บาท
- 4.6 สัตว์เลี้ยง หมู 4 ตัว มูลค่า 5,000 บาท
ไก่ 20 ตัว มูลค่า 15,000 บาท

5.รายได้ ครอบครองของท่านมีรายได้จากทางใดบ้าง

5.1 เกษตรกร

1. ทำนา
ทำนาปี รายได้ 96,737 บาท / ครั้ง (จำนวน 1 ครั้ง)
ทำนาปรัง รายได้ 85,752 บาท / ครั้ง (จำนวน 1 ครั้ง)
2. ทำสวน รายได้ - บาท / ปี
3. ทำไร่ รายได้ - บาท / ปี
4. เลี้ยงสัตว์ รายได้ 84,000 บาท / ปี
5. รับจ้าง ในหมู่บ้าน รายได้ 20,000 บาท / เดือน

6.เงินออม ครอบครองของท่านมีเงินออมอย่างไร

- 6.1 ฝากเงินกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน ประมาณเดือนละ 1,000 บาท
- 6.2 ออมเงิน กองทุนหมู่บ้าน ประมาณเดือนละ 240 บาท

7.ค่าใช้จ่าย ในครอบครัวของท่านมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง

7.1 ค่าอาหาร + ค่าเครื่องดื่ม ประมาวันละ 200 บาท รวมเดือนละ 6,000 บาท

7.2 ค่ายารักษาโรค / ค่ารักษาพยาบาล ประมาณวันละ 80 บาท

รวมเดือนละ 2,500 บาท

7.3 ค่าอาหารบุตรที่โรงเรียน ประมาณวันละ 100 บาท รวมเดือนละ 3,000 บาท

7.4 ค่าเทอม / การศึกษาบุตร ประมาณเทอมละ 119,500 บาท ปีละ 39,000 บาท

7.5 ค่ายานพาหนะ (รถโดยสาร, น้ำมันเชื้อเพลิง, น้ำมันหล่อลื่น)

ประมาณวันละ 166 บาท รวมเดือนละ 5,000 บาท

7.6 ค่าไฟฟ้า ประมาณเดือนละ 3,500 บาท

7.7 ค่าน้ำประปา ประมาณเดือนละ 170 บาท

7.6 ค่าโทรศัพท์ ประมาณเดือนละ 470 บาท

7.7 ค่าบริการให้สังคม / งานบุญ / งานศพ ประมาณเดือนละ 250 บาท

7.8 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ที่สามารถระบุได้) ประมาณเดือนละ 9,000 บาท

8. หนี้สิน ครอบครัวของท่านมีหนี้สินอะไรบ้าง

8.1 หนี้ ธ.ก.ส 540,000 บาท ดอกเบี้ย 9 บาท / ปี กู้มาเพื่อ ทำการเกษตรและโรงสีข้าว

8.2 หนี้กลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน 25,000 บาท ดอกเบี้ย 2 บาท / เดือน กู้มาเพื่อ ทำการเกษตรและโรงสีข้าว

8.3 หนี้กองทุนหมู่บ้าน 30,000 บาท ดอกเบี้ย 1 บาท / เดือน กู้มาเพื่อ ทำการเกษตรและโรงสีข้าว

8.4 หนี้ กขคจ. 4,000 บาท ดอกเบี้ย 1 บาท / เดือน กู้มาเพื่อ ทำการเกษตรและ โรงสีข้าว

9.หนี้อื่นๆ ที่สามารถระบุได้

ประกันชีวิต 96,000 บาท ดอกเบี้ย 8 บาท / ปี กู้มาเพื่อ เกษตรและโรงสี

9.1 เป็นสมาชิกกลุ่มไหนบ้าง

1. ธ.ก.ส

2. กทบ.

3. กข คจ.

4. ปุ๋ย

5. ออมทรัพย์

รวมทั้งหมด

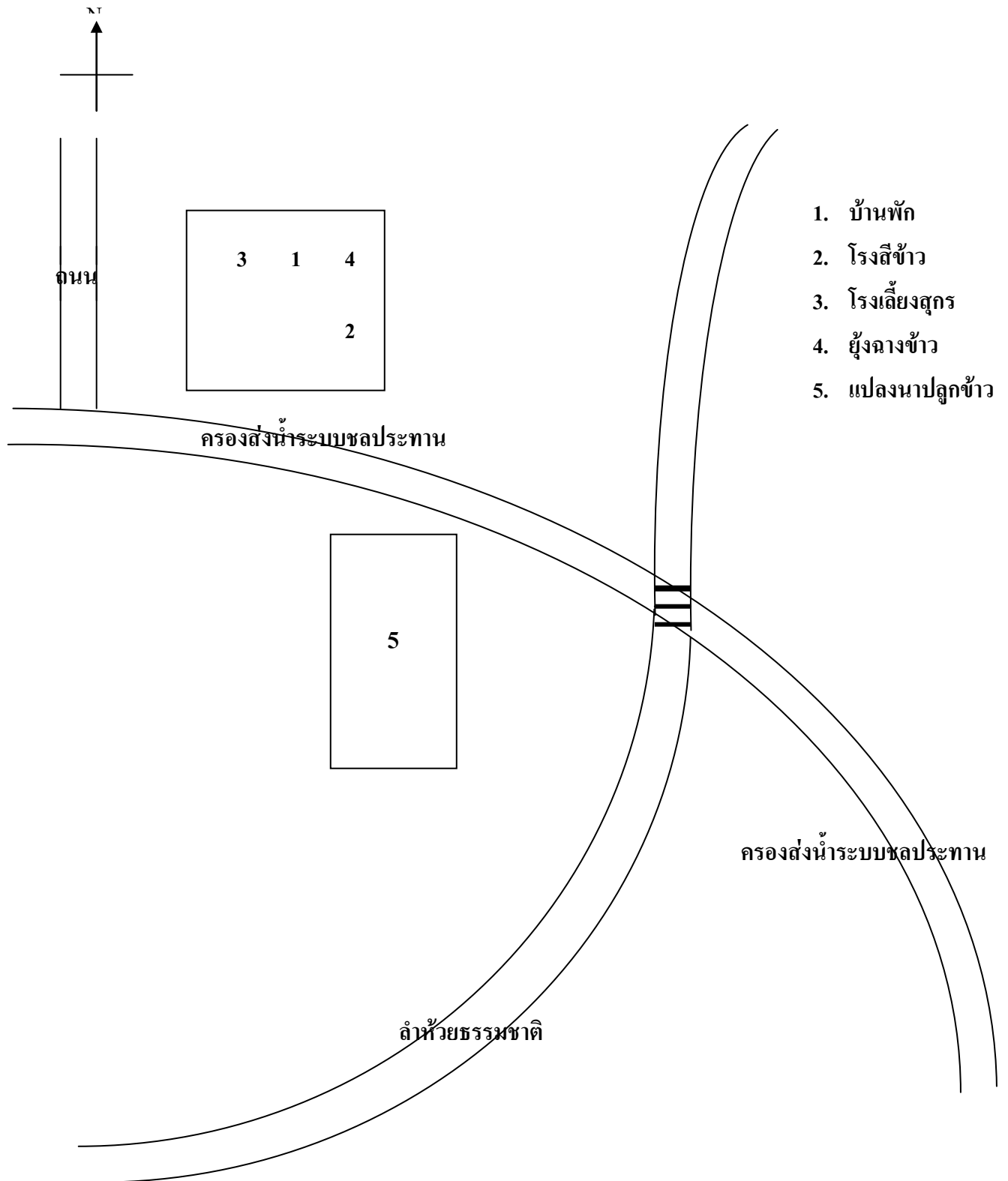
ทรัพย์สิน	2,195,500	บาท	}	รวม	2,483,229	บาท
รายได้	286,489	บาท				
เงินออม	1,240	บาท				

ค่าใช้จ่าย	66,390	บาท	}	รวม	761,390	บาท
หนี้สิน	695,000	บาท				

คงเหลือ 1,721,839 บาท

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลความรู้เรื่องการทำนาของเกษตรกรตัวอย่าง นางอรุณศรี ฐะระเสร็จ

3.1 แผนผังไร่นาของเกษตรกรตัวอย่าง

3.1 พันธุ์ข้าว

3.1.1 พันธุ์ข้าวดั้งเดิมมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์ / คุณสมบัติ / ที่มาแหล่งกำเนิด)

1. พันธุ์ข้าวเจ้าเหลืองใหญ่ คุณสมบัติเป็นข้าวนาปีเมล็ดใหญ่ไม่หอม ด้านทานโรคได้ดี
2. พันธุ์ข้าวเหนียว ข้าวแก้ว มีกลิ่นหอม เมล็ดไม่โต มีมาแต่ดั้งเดิม
3. พันธุ์ข้าวเหนียว ข้าวผา มีกลิ่นหอม เมล็ดโต มีกลิ่นหอมมาแต่ดั้งเดิม
4. พันธุ์ข้าวหอม ข้าวเหนียว มีกลิ่นหอม เมล็ดไม่โต มีกลิ่นหอมมาแต่ดั้งเดิม
5. พันธุ์ข้าวกล้วย ข้าวเหนียว มีกลิ่นหอม เมล็ดไม่โต มีกลิ่นหอมมาแต่ดั้งเดิม
6. พันธุ์ข้าวคำผาย ข้าวเหนียว มีกลิ่นหอม เมล็ดโตนึ่ง มีกลิ่นหอมมาแต่ดั้งเดิม

3.1.2 พันธุ์ข้าวปัจจุบันมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์ / คุณสมบัติ / ที่มาแหล่งกำเนิด)

1. ข้าวเหนียว สันป่าตอง พันธุ์มาจากสหกรณ์การเกษตรอำเภอคอยสะเกิด คุณสมบัติ เก็บเกี่ยวแล้วนำมาใส่ยุ้งข้าวแล้วสีขายเองได้กำไรดี
2. ข้าวเหนียว กข.6 พันธุ์มาจากศูนย์พันธุ์พืชแม่เหาะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ คุณสมบัติ พอข้าวสุกเหลืองได้ที่แล้ว ไร่รถมาเกี่ยวเสร็จแล้วขายเลยเรียกว่าขายดิบ ได้กำไร กก.ละ 7 บาท

3.1.3 พันธุ์ข้าวที่ปลูกปัจจุบัน

1. พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง
2. พันธุ์ข้าวเหนียว กข.6

สาเหตุที่ไม่ปลูกข้าวเจ้าหอมมะลิเนื่องจากดูแลยาก ผลผลิตต่อไร่ น้อยกว่าข้าวเหนียวและไม่นิยมบริโภคข้าวเจ้า จึงหันมาปลูกข้าวเหนียว เพราะมีธุรกิจโรงสีด้วย สีเอง ขายเอง ผลพลอยได้คือแกลบ รำอ่อน ข้าวเปียก

3.1.4 เหตุที่เปลี่ยนสายพันธุ์ (วิเคราะห์การเปลี่ยนสายพันธุ์)

เนื่องจากปัจจุบันกับอดีตมีสถานการณ์แตกต่างกันคือ

1. สภาพดินในปัจจุบันไม่ดีเป็นดินเปรี้ยว
2. สถานการณ์ใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สารเคมี มีมากขึ้น
3. สภาพน้ำ ในการเกษตรส่วนใหญ่ใช้น้ำระบบชลประทาน
4. ต้องการสายพันธุ์ข้าวที่ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศและให้ผลผลิตต่อไร่สูงและมีคุณภาพดี

3.1.5 แนวโน้มการพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ในปัจจุบันต้องใช้พันธุ์จากสถาบันการวิจัยแล้วมีการอบคัดกรองเมล็ดพันธุ์ผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อแล้วจึงนำมาจำหน่ายเพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง

3.2 กระบวนการผลิต

3.2.1 ในอดีตทำอะไร

ในอดีตการผลิตหรือขั้นตอนการทำงานนั้น ในสมัยก่อนนิยมการลงแขก ขบวนการสายสัมพันธ์แบบพี่น้องเครือญาติในหมู่บ้านเดียวกัน โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน การเตรียมกล้า การปักดำ การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว รวมทั้งการนำข้าวเปลือกที่ได้จากการนวดมาใส่ในยุ้งข้าวที่บ้าน จะมีการลงแขกช่วยกันทุกขั้นตอน

การจัดพิธีกรรมในการปลูกนา จะมีการเลี้ยงเจ้าที่นา บูชาเช่น ไหว้ ทุกขั้นตอน การสู่ขวัญข้าวใหม่ การลดน้ำดำหัวควาย เมื่อเสร็จจากการไถนาในแต่ละปี จะทำกันเป็นประจำ

3.2.2 ปัจจุบันทำอย่างไร

ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการปลูกข้าว โดยเริ่มตั้งแต่

1. การคิดสายพันธุ์ข้าวที่ดีและเหมาะสมกับตลาด
2. การใช้รถไถนาเดินตาม
3. การจ้างผู้ปลูกนาเก็บเกี่ยวข้าว
4. การจำหน่ายข้าวในระบบสหกรณ์ และโรงสี

3.2.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

1. กระบวนการทำนาในอดีตชาวบ้านนิยมทำแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่รีบร้อนในการทำแต่ละขั้นตอนยึดความรักความสามัคคี ความอบอุ่นเป็นวิถีชีวิตประจำวัน เน้นและมีความเชื่อในพิธีกรรม การเลี้ยงผี และเช่นไหว้

2. กระบวนการทำนาในปัจจุบันมีการใช้เครื่องจักรกลมาทำงานแทนความไถนา ทุกอย่างเป็นไปตามกระบวนการและเร่งรีบในการทำทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ

3.2.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในแง่ดีและไม่ดี

1. ส่วนดี การอยู่ร่วมกันแบบปฐมนูมิ รู้จักกันแบบเครือญาติไปมาหาสู่กัน มีความเอื้ออาทรและการแบ่งปัน ทำให้สังคมอบอุ่น

2. ส่วนไม่ดีอยู่ร่วมกันทุกขณภูมิ ตัวใครตัวมันความเร่งรีบเป็นสิ่งสำคัญ คนโง่ตกเป็นเหยื่อของคนฉลาด มีใครยาสาวได้สาวเอา ความเห็นแก่ตัวมีมากขึ้น ขาดความจริงใจและจริงจัง คนรุ่นใหม่ไม่นิยมการทำงาน ทำการเกษตร มุ่งเข้าสู่ตัวเมือง ยึดกระแสค่านิยมแบบใหม่

3.2.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามคนในตำบลเชิงคอกก็เห็นความเป็นเกษตรกรรมไม่แพ้ การส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นธนาคารเพื่อการเกษตร สหกรณ์การเกษตรอำเภอคอกยสะเกิด หรือแม้กระทั่งสำนักงานเกษตรอำเภอและศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอกได้พยายามทุกวิถีทางที่จะเป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำให้เกษตรกรใช้ชีวิตชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งให้ความรู้จัดการอุปโภคและบริโภคอาหารที่ปลอดภัย

3.3 การดูแลรักษา / การแปรรูป

3.3.1 ในอดีตทำอะไร

การดูแลรักษาและการแปรรูปข้าวในอดีต คนรุ่นก่อนมีความสามารถที่นำข้าวมาแปรรูปของการทำขนม อาหารคาวหวาน เช่น ขนมจีน ข้าวเหนียวเปียก ข้าวต้มมัด ข้าวเกรียบ ข้าวสังขยา ฯลฯ รวมทั้งการนำมามากดอง เป็นเหล้าสาโทหรือเอามากั้นเป็นสุราดีกรีสูงก็ได้

3.3.2 ปัจจุบันทำอะไร (การแปรรูปและการเก็บรักษา)

การทำนาในปัจจุบันพอได้ผลผลิตออกมาจะดำเนินการดังนี้ 1.ข้าว กข.6 พอเก็บเกี่ยวจะขายดิบคือขายทันที 2. ข้าวสันป่าตองเก็บขึ้นยุ้งแล้วทยอยสีขายเป็นข้าวสาร ขายเป็นลิตร ขายเป็นกระสอบ แล้วแต่ความต้องการของตลาด ต้องการ แกลบ รำอ่อน ไข่เลี้ยงหมู ปลูกผัก ข้าวเป็ยน(ข้าวหักเมล็ดเล็ก) ไข่เลี้ยงหมู

3.3.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บรักษา / การแปรรูป

การเก็บรักษาเมล็ดข้าวจะเก็บไว้แค่พอกินใน 1 ปี ที่เหลือจะแปรรูปโดยการสีข้าวจำหน่ายตลอดทั้งปี

3.3.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในแง่ดีและไม่ดี

การผลิตและจำหน่ายข้าวเกษตรกรจะทำบัญชีค่าใช้จ่าย แสดงรายรับรายจ่ายว่าลงทุนไปเท่าไร เอาไปใช้หนี้สินเท่าไรในรอบปีมีรายได้สุทธิเท่าไร ซึ่งนับว่าเป็นผลดีของเกษตรกรเอง ที่ดำรงชีวิตแบบพอประมาณ มีการใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง

3.3.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

นอกจากได้ผลผลิตจากการทำนาปลูกข้าวแล้ว เกษตรกรเองจะเริ่มทำธุรกิจตัวอื่นเช่น

1. การแปรรูปการสีข้าวบรรจุหีบห่อเพื่อไปวางจำหน่ายในร้านค้าชุมชนและที่ร้านอื่นๆ
2. ขยายการเลี้ยงหมู
3. ขุดบ่อเลี้ยงปลา
4. การเลี้ยงไก่เมือง

กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นรายได้เสริมจากการขายข้าวในแต่ละปี

1.4 การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

1.4.1 ในอดีตทำอย่างไร

ในอดีตการเก็บเกี่ยวข้าวในนาจะทำแบบลงแขกซึ่งเป็นการทำงานแบบสนุกสนานเช่น เกือบเสร็จแล้วก็นำมามัดข้าว มารวมกัน แล้วนวดช่วยกัน และนำเอาข้าวมาใส่ไว้ในยุ้งเอาไว้กินและจำหน่าย

การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวที่ได้ ก็คือการนำข้าวมาหมักคองเป็นสาโท หรือเหล้ากลั่นมาประกอบเลี้ยงอาหารในกระบวนการลงแขกทุกขั้นตอนการทำนา

3.4.2 ปัจจุบันทำอย่างไร (การเก็บเกี่ยว)

การเก็บเกี่ยวในปัจจุบันใช้รถเกี่ยวข้าวที่มารับจ้างในหมู่บ้านเพราะประหยัดเวลาได้รวดเร็ว ดีแต่ก็มีอยู่บ้างที่มีการจ้างกลุ่มคนประมาณ 7-15 คน ที่มารับจ้างเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ที่โดยรับเหมาเป็นไร่ๆไป

3.4.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตคาดว่าจะมีการจ้างรถไถนามากกว่าเพราะสะดวก รวดเร็ว ส่วนเวลาที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวไปทำธุรกิจอย่างอื่น ซึ่งจะไม่ว่างงานตลอดทั้งปี

3.4.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี

การทำงานในปัจจุบันมีผลกระทบ 2 ด้านคือ

1. ส่วนดี สามารถใช้เครื่องจักรกลในการทำงานรวมทั้งการรู้จักการใช้ปุ๋ยนาข้าวและการบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
2. ส่วนไม่ดี เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้ปุ๋ยเคมีในการบำรุงข้าวทำให้ดินเสีย และต้นทุนในการผลิตสูงกว่า

3.4.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การปฏิบัติงานของคณะเกษตรกรศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ได้ค้นหาเกษตรกรคนเก่งขึ้นในทุกหมู่บ้านภายในตำบล โดยจะทำให้เป็นต้นแบบในการทำโดยมีกระบวนการต่างๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง และเป็นที่ศึกษาดูงานแก่เกษตรกรรายอื่นคือเอาเป็นตัวอย่าง

ซึ่งในอนาคตมีการสร้างเครือข่ายเกษตรกรภายในตำบลให้มีการจัดการในวิธีคิด วิธีทำและวิธีบริหารจัดการ โดยให้ศูนย์ถ่ายทอดเป็นผู้คอยช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นศูนย์กลางในการผลิตและจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์อย่างอื่นภายในตำบล

โดยศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีจะส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสินค้าที่นำเข้าจากโลก เน้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและขยายโอกาสให้กับตัวเกษตรกรเองในอนาคต

(3) พัฒนาการของการทำนาในตำบลเชิงดอย

1.1 พันธุ์ข้าว

1.1.1 พันธุ์ข้าวดั้งเดิมมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์ / คุณสมบัติ / ที่มาแหล่งกำเนิด)

พันธุ์ข้าวที่ปลูกมาแต่ดั้งเดิม

ที่	ชื่อพันธุ์ข้าว	คุณสมบัติ	แหล่งกำเนิด
1.	พันธุ์ข้าวเหลืองใหม่ (ข้าวเหนียว)	เมล็ดโตมีกลิ่นหอม	มีมาตั้งแต่โบราณ
2.	พันธุ์ข้าวคอกหอม (ข้าวเหนียว)	เมล็ดโตมีกลิ่นหอม	งานสมันล้านนา
3.	พันธุ์ข้าว(ข้าวเหนียว)		งานสมันล้านนา
4.	พันธุ์ข้าว(ข้าวเหนียว)		งานสมันล้านนา
5.	พันธุ์ข้าว(ข้าวเหนียว)		งานสมันล้านนา
6.	พันธุ์ข้าว(ข้าวเหนียว)		งานสมันล้านนา

พันธุ์ข้าวในสมัยก่อน ปลูก ข้าว ยาย สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เคยปลูกแบบใดก็ปลูกแบบนั้น สืบทอดกันมา ยังไม่มีการพัฒนาสายพันธุ์ ประกอบกับสภาพดินฟ้าอากาศอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ไม่เปลี่ยนแปลงและพื้นดินอุดมสมบูรณ์ ดินดีมีคุณภาพ ปลูกอะไรก็เจริญงอกงาม

ในสมัยก่อนยึดพิธีกรรมทางศาสนา พิธีเช่น ไหว้ผี เจ้าที่เจ้าทาง เจ้ามาธรณี ให้มาปกป้องคุ้มครองในการทำนาแต่ละปี ตั้งแต่เริ่มต้นฤดูกาลจนถึงเก็บเกี่ยวข้าว นำขึ้นยุ้งก็ยังคงยึดพิธีกรรมตลอด นอกจากนั้นก็ยังมีการขอขมา ควาย – วัว ซึ่งใช้ในการทำนา มีการรดน้ำขมิ้นส้มป่อย หลังจากเสร็จฤดูกาลทำนา

1.1.2 พันธุ์ข้าวปัจจุบันมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์ / คุณสมบัติ / ที่มาแหล่งกำเนิด)

ที่	ชื่อพันธุ์ข้าว	คุณสมบัติ	แหล่งกำเนิด
1.	สายพันธุ์ข้าวสันปาดอง (ข้าวเหนียว)	เมล็ดโตมีกลิ่นหอม	ศูนย์พัฒนาพันธุ์ข้าว อ.สัน
2.	สายพันธุ์ข้าว กข.6 (ข้าวเหนียว)	เมล็ดโต ขาว นุ่ม หอม	ปาดอง และ มหาวิทยาลัย
3.	สายพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 (ข้าวเจ้า)	เมล็ดยาว ขาว นุ่ม หอม	แม่โจ้ สหกรณ์การเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์ขยายพันธุ์พืช

ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเชิงค้อย อำเภอค้อยสะแก้ด มักนิยมปลูกตามความต้องการของตลาด เช่น โรงสีข้าว ธ.ก.ส หรือพ่อค้าคนกลาง

กระบวนการปลูกมีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยเหลือในการผลิต การดูแลรักษาตลอดทั้งการจำหน่าย รวมถึงการแปรรูปอาหารที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตร โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยเหลือแนะนำ เช่น เกษกิจเขตร พัฒนาชุมชน สหกรณ์ ธนาคารออมสิน ธนาคาร ธ.ก.ส

กระบวนการทำนา ไม่คำนึงถึงพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมเช่น ไห้ว ผีสาวเทวดา เจ้าที่ เจ้าแม่ธรณี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเกษตรกรยุคใหม่ ให้ความสำคัญน้อยกว่าส่วนใหญ่มุ่งเน้นถึงปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ยามาแมลง และเครื่องจักรกลในการประกอบการทำเกษตร ตั้งแต่เริ่มต้นการทำนาจนถึงการเก็บเกี่ยวขึ้นตอนสุดท้าย

1.1.3 พันธุ์ข้าวที่ปลูกในปัจจุบัน

1. พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ข้าวสายพันธุ์นี้เมล็ดโตเวลานำมานึ่งจะมีกลิ่นหอม ส่วนใหญ่จะเก็บเอาไว้รับประทานเอง ส่วนที่เหลือจะนำไปขายในราคาที่ต้องการ
2. พันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 สายพันธุ์นี้ เกษตรส่วนใหญ่จะขายดิบ คือหมายความว่าเมื่อข้าวสุกเหลืองเต็มที่แล้ว เกษตรจะจ้างรถเกี่ยวข้าวมาดำเนินการหลังจากเมล็ดออกมาแล้วจะมีรถยนต์ 6 ล้อ มารอบรรทุก ซึ่งเป็นขบวนการของพ่อค้าคนกลางมาดำเนินการรับซื้อถึงที่นาทันที ในราคาที่เกษตรกรมิได้กำหนดราคาเองในราคา ก.ก. ละ 7 บาท แต่ถ้าไม่ขายก็จะนำไปตากแดดที่ลานตากข้าวจนข้าวแห้งดีแล้วจึงจะเก็บใส่ไว้ในยุ้งข้าว เมื่อถึงเวลาที่ราคาข้าวพอใจจึงจะขาย
3. พันธุ์ข้าวเจ้าหอมมะลิในตำบลเชิงค้อยเกษตรกรจะไม่นิยมปลูก เพราะส่วนใหญ่คนในตำบลนิยมกินข้าวเหนียวกัน ถึงอย่างไรก็ตามการบริโภคก็มีแนวโน้มที่จะบริโภคข้าวเจ้ามากขึ้น เนื่องจากวิถีชีวิตของเกษตรกรเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การออกไปทำงานนอกบ้านจะต้องอาศัยความเร่งด่วนในการรับประทานอาหารเช้า จึงหันไปพึ่งอาหารจานด่วนร้านอาหารตามสั่ง จึงมีแนวโน้มที่จะบริโภคข้าวเจ้ามากขึ้น

1.1.4 เหตุที่เปลี่ยนสายพันธุ์ (วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์)

สาเหตุที่มีการเปลี่ยนสายพันธุ์ข้าวนี้มีมูลเหตุหลายประการที่ทำให้เกษตรกรในตำบลจำเป็นต้องเปลี่ยน เช่น

1. สภาพทางทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีผู้บุกรุกป่าไม้ เผาป่าไม้ ทำให้พื้นดินแห้งแล้ง มีการเก็บของป่า หาของป่ามาจำหน่าย ทำให้ธรรมชาติ

ขาดความสมดุล ระบบนิเวศวิทยาเสียหาย เวลาฝนตกลงมาก็เกิดการชะล้างหน้าดิน ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้สภาพป่าขาดความสมดุลทางธรรมชาติอย่างแรง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล

2. ระบบน้ำที่ใช้ในการเกษตรเริ่มไม่เพียงพอ เกิดดินเปรี้ยว แข็งกระด้าง หรือบางแห่งก็เป็นดินทราย เกษตรกรจึงหันมาใช้สารเคมี เพื่อเร่งให้ข้าวเจริญเติบโต และให้ผลผลิตต่อไร่สูง

3. การพัฒนาสายพันธุ์ข้าวขึ้นมาใหม่ เพราะสายพันธุ์ข้าวเดิม ๆ จะไม่ทนต่อสภาพแวดล้อมสมัยใหม่ทำให้ผลผลิตต่อไร่ค่อย ๆ ลดลง คนไม่นิยมบริโภคข้าวสายพันธุ์ดั้งเดิม การตลาดไม่ต้องการ

4. ปัจจุบันได้มีหน่วยงานทางภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทมากในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่ตลาดต้องการขึ้นมามากมาย เช่น ศูนย์ขยายพันธุ์ข้าวสันป่าตอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศูนย์ขยายพันธุ์พืช ของโครงการหลวง รวมทั้งศูนย์พัฒนาที่ดิน สหกรณ์การเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยสายพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับตลาดผู้บริโภคอยู่ตลอดเวลา

1.1.5 แนวโน้มการพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การพัฒนาสหกรณ์พันธุ์ข้าวในอนาคตมีแนวโน้มที่จะมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างไม่หยุดยั้ง เพราะในปัจจุบันสภาพวิถีชีวิตของสังคมเปลี่ยนไป กระแสนิยมก็เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ในขณะเดียวกัน การบริโภคอาหารของคนในตำบลก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน

ดังนั้นการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวแต่ละชนิดหรืออาจจะเป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ที่เหมาะสมกับคนยุคใหม่จะสังเกตได้ง่าย ๆ ในการรับประทานอาหารประจำวันของคนยุคใหม่ เช่น

06.00-08.00 กาแฟ โอวัลติน นม ไข่ดาว น้ำผลไม้ ขนมนม

10.30-10.45 เบรก อาหารว่าง เครื่องดื่ม

12.00-13.00 อาหารกลางวันเป็นอาหารหนักทานเต็มทีอาหารหลายอย่างเช่นบุฟเฟ่ต์ ฯลฯ

14.30-14.45 เบรก อาหารว่าง เครื่องดื่ม

18.00-19.00 จะเป็นอาหารเบา ๆ ก่อนนอน อาหารเจ

เวลาที่กำหนดวิถีชีวิตเช่นเริ่มจะมีมากขึ้นในบุคคลที่ทำงานแข่งกับเวลา

ดังนั้น การแปรรูปอาหารจึงจำเป็นที่จะต้องนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป เช่น ข้าวแปรรูปมาเป็นแป้งก่อนแล้วนำไปแปรรูปอาหารตามความต้องการ เช่นขนมจีน เส้นก๋วยเตี๋ยว ลาดหน้า ข้าวต้ม ขนมนมปิ้ง ของหวาน หลากหลายเมนู ดังนั้นการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมจะต้องมีการพัฒนาต่อไป

1.2 กระบวนการผลิต

1.2.1 ในอดีตทำอย่างไร

กระบวนการผลิตข้าวในอดีตจะคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ซึ่งในสมัยก่อนฝนฟ้าตกถูกต้องตามฤดูกาล เนื่องจากไม่มีการตัดไม้ทำลายป่าทั้งดินและน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งโรคภัยต่างๆที่จะมาทำลายต้นกล้า ต้นข้าว จะไม่มีเหมือนสมัยนี้

ผู้คนในสมัยก่อนใจดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร เป็นห่วงเป็นใยกันมีความรักความสามัคคีที่ดี มีความเกรงกลัวต่อบาป เคารพยำเกรงเรื่องพึงผู้ใหญ่ มีอาหารการกินก็แบ่งปันกันเองของคนในหมู่บ้าน

กระบวนการทำนาของคนในอดีตจะมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบิณฑบาต พิธีกรรมเลี้ยงผี เลี้ยงผีเช่นไหว้แม่พระธรณีเจ้าที่ต่างๆเพื่อให้มารักษาข้าวกล้าในนาให้มีความอุดมสมบูรณ์ ผักพืชผลธัญญาหารให้เพียงพอบริโภคตลอดทั้งปี ที่เหลือก็จำหน่ายแจก ทำบุญทำทาน ดังนั้นการลงแขกช่วยเหลือกันของคนสมัยก่อนจึงนับว่าเป็นกรรมวิธีอย่างหนึ่งที่สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านชุมชน สมควรแก่การอนุรักษ์เอาไว้

กระบวนการทำนาสมัยก่อนคือทำไปสนุกไปมีอะไรก็ช่วยเหลือกัน สังคมสมัยก่อนจึงอยู่อย่างสงบร่มเย็น

1.2.2 ปัจจุบันทำอย่างไร

กระบวนการผลิตในปัจจุบัน เป็นการหันมาใช้เทคโนโลยีมาช่วยเหลืองานทั้งการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เข้าดำเนินการอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เช่นการใช้เครื่องไถนา เครื่องหว่านข้าวในารวมทั้งการเก็บเกี่ยว การนำผลผลิตไปเก็บในยุ้งฉางเพื่อนำไปจำหน่าย

การดูแลรักษาผลผลิต การใช้ปุ๋ยบำรุงดินรวมทั้งการแปรรูป ล้วนแล้วแต่การใช้ความรู้ การใช้เทคนิคและชั้นเชิงทางธุรกิจเข้ามาปรับใช้ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความรู้ ความฉลาด การรู้เท่าทันของเกษตรกรนั้นจะต้องศึกษาหาความรู้เอาเองทั้งนั้น ถ้าจะอาศัยทางด้านวิชาการ งบประมาณจากภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่เพียงพอ

ทุกอย่างในการทำอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรเองจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ เทคนิคความชำนาญการทั้งนั้น เพราะการทำนา ทำไร่ ทำสวน กลายเป็นอาชีพที่เป็นธุรกิจไปแล้ว ทุกอย่างจะต้องมีการลงทุน จะต้องมีการใช้จ่าย การลงแขก การให้ความร่วมมือเป็นสิ่งที่เป็นไปได้แล้ว ไม่มีคำว่า “การลงแขก” กระบวนการทำนาทุกอย่างต้องอาศัยการซื้อ การจ้างทั้งสิ้น

สิ่งที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งคือ การคิดสายพันธุ์ข้าว เกษตรกรจะต้องคำนึงถึงตลาดด้วยว่า ตลาดต้องการพันธุ์ข้าวชนิดไหน การนำไปแปรรูปเช่นเดียวกัน เกษตรกรจะต้องคำนวณได้ว่า ระยะเวลาของการได้ผลผลิตกี่วัน สามารถแปรรูปอะไรได้บ้าง

1.2.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

ในปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจได้มีการพัฒนาการไปสู่ระบบทุนนิยม เกิดการค้าเสรี ระบบตลาดเกิดการแข่งขัน สินค้าทุกชนิด เข้าสู่ระบบธุรกิจ เกิดเครือข่าย เกิดการชิงไหวพริบในระบบ กลไกของตลาดมากขึ้น เกิดระบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเกิดการเอารัดเอาเปรียบ แย่งผลประโยชน์ของกลุ่มคน พวกพ่อของคน เครือญาติพี่น้อง ทุกคนไม่ยอมแพ้ ถ้าเสียเปรียบและแพ้ไม่ได้

การเมืองการปกครองก็เช่นเดียวกัน นักการเมืองส่วนใหญ่ขาดคุณธรรม จริยธรรม ขีดผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง

ดังนั้นกระบวนการผลิตสินค้าทุกชนิดโดยเฉพาะเกษตรกรรมเกิดการแข่งขันในเชิงคุณภาพ และปริมาณ การสร้างแรงจูงใจ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทุกอย่างเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง เพราะฉะนั้นการผลิตสินค้าด้านการเกษตรจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาช่วยเหลือรวมทั้งการนำเอาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจะเกิดผลกำไร และความอยู่รอดของเกษตรกร

1.2.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งส่วนดีหรือไม่ดี

1. ส่วนดี คือตัวเกษตรกรต้องมีทุนมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ
 - มีระบบข้อมูลทางการเกษตรทางด้านความต้องการในด้านอุปโภคบริโภค ค่านิยมของคนในชุมชน
 - การยอมรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาใช้ในการเกษตรอย่างผสมกลมกลืน
 - กระแสค่านิยมของคนในชุมชน
2. ส่วนที่น่าจะต้องปรับปรุงแก้ไข
 - ระบบเงินทุน
 - ความรู้เทคโนโลยีในด้านการผลิตและการตลาด
 - คุณภาพและปริมาณ
 - การบรรจุหีบห่อ
3. การนำทัศนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้

- การเข้าถึงแหล่งทุน
- การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน

1.2.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

กระบวนการผลิตในอนาคตหรือในปัจจุบัน

1. เกษตรกรจะต้องได้รับการเรียนรู้เพื่อเพิ่มเติม เพื่อให้รู้เท่าทันตลาด และความต้องการของตลาด

2. เกษตรกรจะต้องขยันหมั่นเพียรเชื่อมั่นในตัวเองเสมอยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นบางครั้ง

3. พัฒนาคุณภาพดินและการคิดสายพันธุ์ข้าว

4. มีความรู้เรื่องปุ๋ยและยาฆ่าแมลงหรือยาปราบศัตรูพืช

5. การติดต่อประสานงานขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เกษตรกรทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาหาความรู้ให้กับตนเองอยู่เสมอ ถ้าขาดความรู้แล้วเกษตรกรจะไม่สามารถทำการเกษตรได้เลย เพราะฉะนั้นในเมื่อสถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไป เกษตรกรจะต้องเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อกระแสของเศรษฐกิจสังคมและของโลกยุคปัจจุบัน

1.3 การดูแลรักษา / การแปรรูป

1.3.1. ในอดีตอย่างไร

การดูแลรักษาในช่วงเริ่มฤดูกาลทำนาของเกษตรกรจนถึงกระบวนการผลิตอาหารและกาแปรรูปนั้น ในอดีตเป็นสังคมแบบปฐมภูมิ อยู่กับเครือญาติ เป็นพี่น้องกัน รักใคร่กันสามัคคีกัน มีอะไรก็แบ่งปันกัน ช่วยเหลือเอื้ออาทรกัน มีความนับถือผู้ใหญ่เกรงกลัวต่อบาป เคร่งครัดต่อประเพณีวัฒนธรรมรวมทั้งปฏิบัติตนเป็นพุทธมาจะ พอถึงฤดูกาลทำนาก็ใช้ระบบลงแขกตั้งแต่ต้นจนถึงการเก็บเกี่ยวแล้วนำมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง

พอถึงฤดูกาลทำบุญตามประเพณีทางศาสนา การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ ก็จะมีการนำข้าวเปลือกในยุ้งฉางมาแปรรูปอาหารประกอบเลี้ยงญาติพี่น้อง เช่น การทำขนมจีน ขนมเปียกปูน ข้าวต้มมัด ข้าวหลาม ขนมเทียน อาหารคาว หวาน ฯลฯ ซึ่งการแปรรูปจากข้าวมาไม่เป็นแป้งแล้วนำไปแปรรูปตามต้องการ รวมทั้งการนำข้าวหมากทำเหล้าสาโท เหล้ากลั่น

เป็นที่น่าสังเกตว่าการแปรรูปเป็นอาหารในอดีตส่วนมากทำเพื่อเลี้ยงดูกันตามประเพณีต่างๆที่กล่าวมาแล้ว การแปรรูปแล้วนำไปจำหน่ายนั้นมีน้อยมาก ซึ่งต่างกับในปัจจุบันนี้

1.3.2 ปัจจุบันทำอย่างไร(การแปรรูปและเก็บรักษา)

1. การแปรรูปอาหาร ในปัจจุบันมีหลากหลายชนิดเพราะมีการนำเอาเทคโนโลยีต่างๆ และเครื่องมือวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการประกอบการ เพื่อให้การแปรรูปอาหารมีความสะอาดมีคุณภาพ มีรสชาติที่อร่อย มีการบรรจุหีบห่อที่สวยงาม เหมาะสำหรับนำไปเป็นของฝากญาติพี่น้อง และมีเครื่องหมายรับประกันคุณภาพสินค้าขึ้นมา เช่นมีเครื่องหมาย ออ. เครื่องหมาย OTOP ดำเนินรับประกันสินค้าหรือจากวิสาหกิจชุมชนเป็นหลักประกัน

ดังนั้นเกษตรกรหรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงเริ่มหันมาประกอบอาชีพนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวไม่เดือดร้อน

2. การเก็บรักษาหรืออายุการใช้อุปโภค บริโภค ก็สามารถเก็บไว้ในระยะสั้นและระยะยาวขึ้นอยู่กับการทำหรือการแปรรูปต่าง ๆ เช่น

การแปรรูป	ระยะเวลาเก็บการบริโภค
ขนมจีน	1 สัปดาห์
ก๋วยเตี๋ยว	1 สัปดาห์
ก๋วยจั๊บ	1 สัปดาห์
มาม่า	6 เดือน
ขนมปัง	3 เดือน
ข้าวเกรียบ	3 เดือน
ขนมบรรจุซอง	3 เดือน
ขนมบรรจุกล่อง	1 ปี
ฯลฯ	ฯลฯ

1.3.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บรักษา/การแปรรูป

เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและทางวิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้าไปมาก ในขณะเดียวกันก็ได้มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบทางด้านรสชาติ สีกลิ่น รวมทั้งการบรรจุหีบห่อที่จัดสวยงาม เหมาะสำหรับการนำไปเป็นของฝาก สินค้าหลายอย่างสามารถจำหน่ายในห้างใหม่ ๆ ได้รวมทั้งส่งไปจำหน่ายในและนอกประเทศได้ เช่น สินค้า OTOP หรือผลิตภัณฑ์จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ดังนั้นการแปรรูปได้มีการคิดค้น จะได้เก็บรักษาเอาไว้นาน ๆ เพื่อเก็บไว้บริโภคได้ตลอดไป

1.3.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี

ส่วนดี เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นในครอบครัวและเป็นการประหยัดรายจ่ายในบ้านเรือนได้อีก

1.3.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

-

1.4 การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

1.4.1 ในอดีตทำอย่างไร

ใช้วิธีลงแขกทุกขั้นตอน

1.4.2 ปัจจุบันทำอย่างไร(การเก็บเกี่ยว)

ใช้การจ้างทุกขั้นตอน

1.4.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

แนวโน้มใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย ทั้งเครื่องจักรและวิทยาศาสตร์

1.4.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี

-

1.4.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทุนในการทำแผนใหม่

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลทั่วไปขอเกษตรกรตัวอย่างด้านการทำนา

1.หัวหน้าครัวเรือน

ชื่อ นาย/ นาง/ นางสาว เสน่ห์ นามสกุล ศรีเกียรติ

อายุ 55 ปี จบการศึกษา ม.6 อาชีพ ทำนา

อยู่บ้านเลขที่ 31 หมู่ 5 ตำบลเชิงคอย อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

2.สมาชิกในครอบครัวของท่าน

2.1 มีสมาชิก 5 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 3 คน

2.2 อาศัยอยู่ในบ้านนี้ 5 คน ออกไปทำงานและอาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน - คน

ออกไปเรียนและอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน - คน

2.3 สมาชิกในครอบครัวเฉพาะที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้

ระดับอายุ ต่ำกว่า 16 ปี 1 คน 16 ปี - 17 ปี - คน

ม.ศ. 1 – ม.ศ. 3 มี - คน ม.ศ. 5 มี - คน

ม.ศ. 6 มี - คน สูงกว่า ม.ศ. 5 หรือ ม.ศ. 6 มี - คน

กำลังศึกษา จำนวน - คน ภายในจังหวัด - คน นอกจังหวัด - คน

3.ที่ทำกิน

3.1 ที่ทำกินเป็นกรรมสิทธิ์ของครอบครัวท่าน

1) ที่นา 1 แปลง รวม 6 ไร่ 1 งาน 26 ตารางวา

2) ที่สวน 1 แปลง รวม 1 ไร่ 3 งาน

3.2 ที่ทำกินที่ครอบครัวของท่านเช่าที่คนอื่นทำกิน

1) ที่นา 4 แปลง รวม 39 ไร่

4.ทรัพย์สิน ครอบครัวของท่านมีทรัพย์สินใดบ้าง

4.1 ที่ดิน (ที่อยู่อาศัย 1 แปลง มูลค่าประมาณ 1,200,000 บาท)

4.2 บ้าน + โรงเรือน + อาคาร 2 หลัง มูลค่าประมาณ 600,000 บาท

4.3 ยานพาหนะ รถยนต์ 1 คัน รถจักรยานยนต์ 2 คัน มูลค่าประมาณ 300,000 บาท

4.4 เครื่องใช้ในบ้าน โทรทัศน์ 1 เครื่อง วิทยุ 1 เครื่อง ตู้เย็น 1 ตู้ มูลค่าประมาณ 5,000 บาท

4.5 เครื่องมือทำการเกษตร เครื่องตัดหญ้า 1 เครื่อง มูลค่าประมาณ 15,000 บาท รถไถเดินตาม มูลค่าประมาณ 20,000 บาท รถแทรกเตอร์ มูลค่าประมาณ 400,000 บาท เครื่องหว่านข้าว และหว่านปุ๋ย มูลค่าประมาณ 2,000 บาท

5.รายได้ ครอบครัวของท่านมีรายได้จากทางใดบ้าง

5.1 เกษตรกรรม

1. ทำนา ทำนาปีรายได้ 300,000 บาทต่อครั้ง
ทำนาปรังรายได้ 150,000 บาทต่อครั้ง

2. เลี้ยงสัตว์รายได้ 15,000 บาทต่อปี

5.2 รับจ้าง ในหมู่บ้านรายได้ 15,000 บาทต่อเดือน

6.เงินออม ครอบครัวของท่านมีเงินออมอย่างไร

6.1 ฝากเงินกับธนาคารหรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นประมาณเดือนละ 500 บาท

6.2 ฝากเงิน + เงินออมกลุ่มแม่บ้าน ประมาณเดือนละ 300 บาท

6.3 ออมเงินกองทุนหมู่บ้าน ประมาณเดือนละ 70 บาท

7.ค่าใช้จ่าย ในครอบครัวของท่านมีค่าใช้จ่ายอย่างไรบ้าง

7.1 ค่าอาหาร + ค่าเครื่องคั่ว ประมาณวันละ 366 บาท รวมเดือนละ 11,000 บาท

7.2 ค่ายารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล ประมาณวันละ 8 บาท รวมเดือนละ 234 บาท

7.3 ค่ายานพาหนะ (รถโดยสาร น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันหล่อลื่น) ประมาณวันละ 800 บาท รวมเดือนละ 2,400

7.4 ค่าไฟฟ้าประมาณเดือนละ 600 บาท

7.5 ค่าประปา ประมาณเดือนละ 150 บาท

7.6 ค่าโทรศัพท์ประมาณเดือนละ 600 บาท

7.7 ค่าบริจาคให้สังคม/งานบุญ/งานศพ ประมาณเดือนละ 800 บาท

8.หนี้สิน ครอบครัวของท่านมีหนี้สินอะไรบ้าง

หนี้ ธ.ก.ส. 100,000 บาท ดอกเบี้ย 7.5 บาท ต่อเดือน กู้มาเพื่อทำการเกษตรปรับปรุงที่อยู่อาศัย

8.1 หนี้เพื่อการลงทุน

หนี้ซื้ออุปกรณ์ทำการเกษตร (เครื่องมือ เช่น เครื่องตัดหญ้า รถไถ เป็นต้น) รถแทรกเตอร์ 400,000 บาท ดอกเบี้ย 2,253 บาทต่อเดือน ผ่อน 3,333.33 บาทต่อเดือน

8.2 หนี้อื่น ๆ ที่สามารถระบุได้

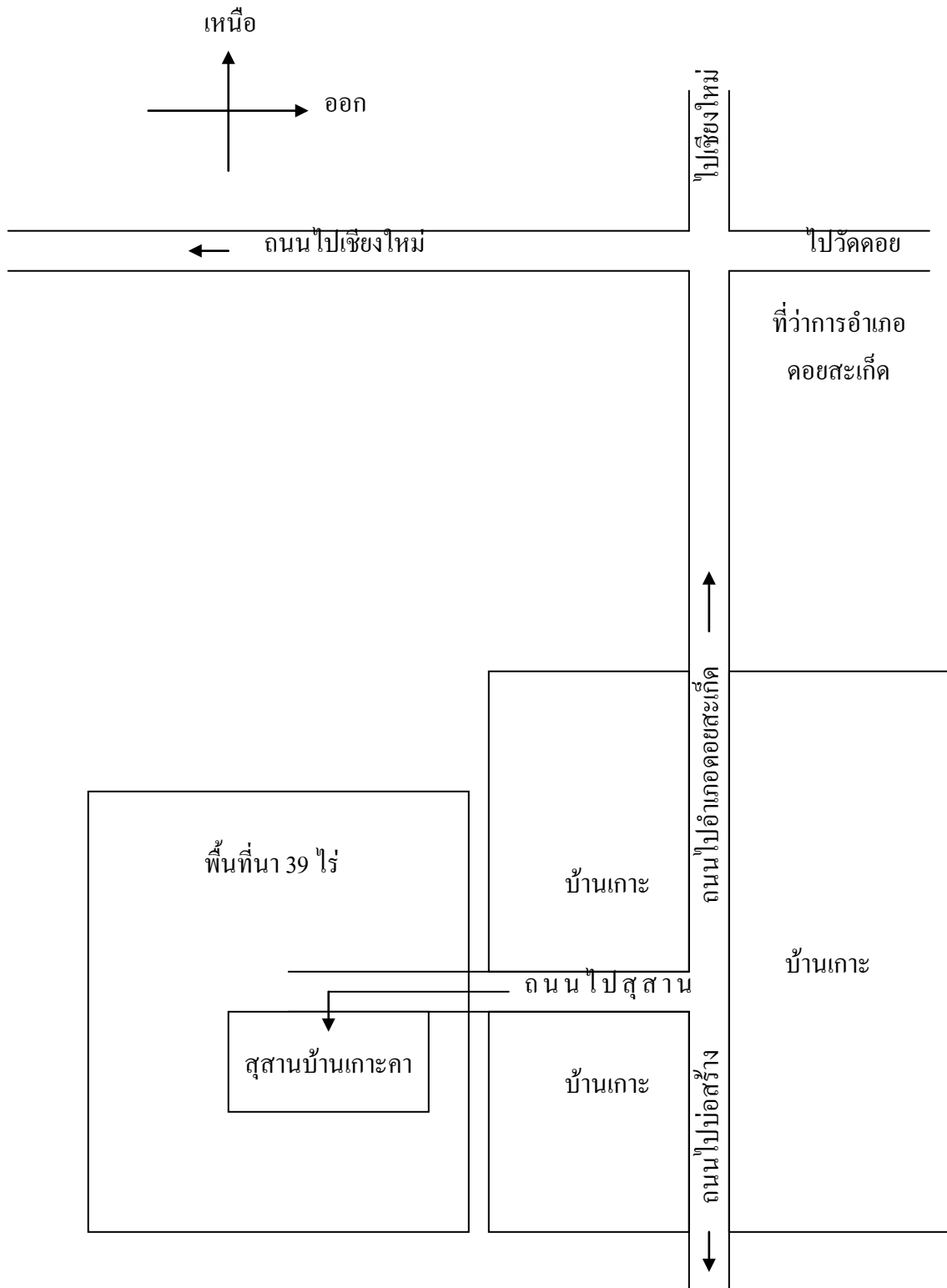
ปรับปรุงที่อยู่อาศัย 300,000 บาท ดอกเบี้ย 1,320 บาท ต่อเดือน กู้มาเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย

8.3 เป็นสมาชิกกลุ่มไหนบ้าง

กลุ่มเกษตรกรบ้านเกาะ หมู่ 5 ต. เข่งคอย

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลความรู้เรื่องการทำนาของเกษตรกรตัวอย่าง (นายเสน่ห์ ศรีเกี้ยวผัน)

แผนผังไร่นาของเกษตรกรตัวอย่าง บ้านเกาะหมู่ 5 ต. เขิงคอย อ. คอยสะเก็ด

พันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าวดั้งเดิมมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์/คุณสมบัติ/ที่มาแหล่งกำเนิด)

ปี 2523 / ข้าวเจ้าเหลืองใหญ่

1. ข้าวหอม

3.1.2 พันธุ์ข้าวปัจจุบันมีกี่พันธุ์ (ระบุชื่อพันธุ์/คุณสมบัติ/ที่มาแหล่งกำเนิด)

1. สายพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง
2. สายพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6
3. สายพันธุ์ข้าวเจ้าหอมมะลิ 50%

3.1.3 พันธุ์ข้าวที่ปลูกในปัจจุบัน

1. สายพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง
2. สายพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6
3. สายพันธุ์ข้าวเจ้าหอมมะลิ แต่ปลูกเป็นส่วนน้อยเพราะไม่นิยมบริโภคข้าวเจ้า

3.1.4 เหตุที่เปลี่ยนสายพันธุ์ (วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์)

1. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป
2. กระแสนิยมในการบริโภคเปลี่ยนไป
3. สภาพดินเปลี่ยนแปลง
4. สภาพการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชเปลี่ยน

3.1.5 แนวโน้มการพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1. หลายสถาบันและหน่วยงานภาครัฐเริ่มมีการศึกษาวิจัยค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา
2. วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป
3. การยอมรับนวัตกรรมใหม่ของสังคม

กระบวนการผลิต

3.2.1 ในอดีตทำอย่างไร

1. สังคมในอดีตมีความผูกพันแบบเครือญาติ
2. มีความเคารพนับถือผู้อาวุโส

3. เครื่องจักรทางศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ
4. มีความเกรงกลัวต่อบาป
5. การทำนาใช้ระบบการลงแขกมากกว่าการว่าจ้าง ทุกกระบวนการทำนาตั้งแต่เริ่มต้นจนเก็บเกี่ยว
6. อาศัยพิธีกรรมในการทำนาทุกขั้นตอน

3.2.2 ปัจจุบันทำอย่างไร

1. การทำนาต้องอาศัยความเร่งรีบ
2. กระบวนการทำนาต้องใช้ระบบการจ้างตั้งแต่ต้นจนจบ
3. ความอุดมสมบูรณ์ของดินเริ่มน้อยลง
4. การใช้ยาเคมีในนาข้าวมีมาก
5. การใช้ยาฆ่าแมลงยาปราบศัตรูพืชมีความรุนแรงด้านสารพิษ ทำลายสุขภาพของเกษตรกรเอง
6. ต้นทุนในการทำนาสูง รายได้ตกต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน

3.2.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

1. มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
2. องค์กรและหน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวและมีการคัดกรองสายพันธุ์อย่างละเอียดก่อนนำไปบริการแก่เกษตรกร
3. เกษตรกรมีการพัฒนาที่ดิน
4. เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาตลอดของการใช้ปุ๋ย

3.2.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งส่วนที่ดีและไม่ดี

ส่วนที่ดี

1. เกษตรกรมีการเรียนรู้กระบวนการการผลิตมากขึ้น
2. เกษตรกรมีความรู้ในการใช้ปุ๋ยและการพัฒนาดิน
3. เกษตรกรมีความรู้เรื่องการตลาดมากขึ้น

ส่วนที่ไม่ดี

1. เกษตรกรมีหนี้สินและยังไม่ได้รับการปลดหนี้

2. เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินน้อยและเช่าที่นาของนายทุน ในการทำนาต้องหักค่าเช่านาทำให้ได้เงินน้อย

3. เกษตรกรยังไม่นิยมแพร่หลายในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์พืช

3.2.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1. เกษตรกรเริ่มรู้จักตัวเองมากขึ้น
2. เกษตรกรเริ่มยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
3. เกษตรกรรู้จักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลและการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง
4. เกษตรกรเริ่มพัฒนากระบวนการผลิตให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

3.3 การดูแลรักษา/ การแปรรูป

3.3.1 ในอดีตทำอย่างไร

1. การดูแลรักษาและการแปรรูปในอดีตยังไม่ยอมรับของการเปลี่ยนแปลง เคยทำอย่างไรก็ทำกันมาอย่างนั้น ตามบรรพบุรุษหรือพ่อแม่
2. การแปรรูปอาหารที่ทำจากข้าวก็ทำตามงานหรือพิธีกรรมของประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ขนมน้ำเงิน ข้าวต้ม ข้าวต้มมัด อาหารคาวหวาน อาหารต่าง ๆ

3.3.2 ปัจจุบันทำอย่างไร

1. มีการพัฒนารูปแบบในการแปรรูปอาหารมากขึ้น
2. หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนส่งเสริมให้มีการแปรรูปอาหารที่มีรสชาติอร่อย หลากหลายเมนู รวมทั้งการบรรจุหีบห่อ และการเก็บรักษาไว้ได้นาน
3. มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการแปรรูปรวมทั้งมีการจดทะเบียน อย. และวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น

3.3.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บรักษา/การแปรรูป

ปัจจุบันสามารถศึกษาเรียนรู้จากหน่วยงานและภาครัฐและเอกชน พัฒนารูปแบบสินค้าหลากหลายชนิด และเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและสามารถจำหน่ายได้ทั้งในและนอกประเทศ เช่น สินค้า OTOP สินค้าบรรจุกระป๋อง หรือบรรจุขวด นำรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดีเยี่ยม

3.3.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดี และส่วนที่ไม่ดี

ส่วนที่ดี

สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาส ได้แก่ เกษตรกรคนเก่ง และผู้ที่สนใจ

ส่วนที่ไม่ดี

- เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความชำนาญในการผลิตและทุนในการผลิต
- สินค้าส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านคุณภาพมาตรฐาน

3.3.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1. สถานการณ์มีแนวโน้มที่เป็นไปในทางที่ดี เนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้นและมีหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนมากขึ้น

2. สถาบันการเงินพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกร เช่น ออมสิน ธ.ก.ส กองทุนหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน ฯลฯ

3. เกษตรกรเริ่มผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานมากขึ้น เช่น OTOP อย. วิสาหกิจชุมชน ที่มีหน่วยงานดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น พัฒนาชุมชน เกษตรกร สาธารณสุข ปศุสัตว์

3.4 การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

3.4.1 ในอดีตทำอย่างไร

1. ใช้วิธีการลงแขก
2. ใช้พิธีกรรมทางศาสนา
3. ความเชื่อ ผีสง เทวดา เจ้าแม่ธรณี ผีบ้านผีเรือน ผีนา

3.4.2 ปัจจุบันทำอย่างไร(การเก็บเกี่ยว)

1. ใช้เวลาระยะสั้น
2. จ้างรถเกี่ยวข้าว รวมทั้งการเก็บ การขาย
3. กระบวนการนาในเชิงธุรกิจ
4. การคัดสายพันธุ์ข้าวตามความต้องการของตลาด
5. ไม่ค่อยสนใจพิธีกรรมต่าง ๆ
6. กระบวนการผลิตอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยมากขึ้น

3.4.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

1. มีแนวโน้มเป็นไปในทางที่ดีขึ้น
2. ปัจจุบันมีหลายองค์กร หลายหน่วยงานในการช่วยเหลือ สนับสนุนทั้งทางด้านวิธีการ และงบประมาณ
3. มีการใช้เทคโนโลยีในทุกกระบวนการทั้งการผลิตและการจำหน่าย
4. เกษตรกรมีการศึกษาและเรียนรู้กระบวนการทำนาในเชิงธุรกิจ

3.4.4 วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในส่วนที่ดี และส่วนที่ไม่ดี

ส่วนที่ดี

เกษตรกรคนเก่งมีศักยภาพในการทำนา ทำสวน ทำไร่ โดยอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เข้ามาช่วยเหลือ และการใช้เทคโนโลยีในการผลิต การจำหน่าย ในเชิงธุรกิจมากขึ้น

3.4.5 แนวโน้มการทำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1. ในปัจจุบันมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย และมีคณะกรรมการมาทำหน้าที่บริหาร มาเป็นศูนย์กลางการประสานงานให้แก่เกษตรกรในตำบลเชิงดอย ได้มีการประชุม แรกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอยู่แล้ว
2. เทศบาลตำบลเชิงดอย ซึ่งนับว่าเป็นผู้กำกับดูแลให้การสนับสนุนทั้งทางด้านวิธีการและงบประมาณ ซึ่งจะมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาเกษตรกรในตำบลให้มีศักยภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตัวเองได้เป็นอย่างดี
3. หน่วยงานจกภาครัฐได้ช่วยเหลือสนับสนุนทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นวิชาการ การลงทุน ระบบธนาคาร คอยเป็นกำลังใจให้อยู่แล้ว เพียงแต่ถ้าเกษตรกรจะต้องสนใจเอาใจใส่อย่างจริงจังกับการประกอบอาชีพ โดยยึดหลักความพอเพียง ความอยู่ดีมีสุขน่าจะเป็นหนทางออกที่ดีที่สุด ของเกษตรกรที่จะหลุดพ้นจากหนี้สิน

ภาคผนวก(ข)
วิธีการทำงานระยะที่ 2

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 10/พ.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมทีมวิจัยชุมชนทบทวนการทำงานระยะที่ 1

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานมาในช่วง 6 เดือนแรกของทีมงานวิจัย เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในระยะที่ 2 ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ โดยมีความคาดหวังว่าการทำงานระยะที่ 2 จะต้องมีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น

3. กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรคนเก่ง ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านการแปรรูปอาหาร การปลูก ผักปลอดสาร การทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำนาปลอดสารเคมี 30 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. จัดประชุมทีมวิจัยชุมชนเพื่อทบทวนแล้ววางแผนการจัดเวทีเสวนาของเกษตรกรคนเก่ง ในตำบลเชิงดอย จำนวน 10 หมู่บ้านโดยใช้กระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ในตำบลเชิงดอย

2. จัดเวทีเสวนาเรื่องเราจะทำอย่างไรให้เกษตรกรมีความอดออมขยันหมั่นเพียร เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนการขยายกิจการให้แก่เกษตรกรเอง

3. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ควรจะมีบทบาทในการบริหารจัดการอย่างไร ให้เป็นศูนย์กลางของคนประสานงาน ให้แก่เกษตรกรทุกสาขาอาชีพ รวมทั้งการบูรณาการ

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าตอบแทนทีมวิจัย จำนวน 6 คนๆ ละ 100	เป็นเงิน 600 บาท
2. ค่าตอบแทนเกษตรกรคนเก่ง จำนวน 30 คนๆ ละ 100	เป็นเงิน 300 บาท
3. ค่าอาหารเครื่องดื่มจำนวน 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,600 บาท
4. ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์	เป็นเงิน 1,000 บาท
5. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
รวมเป็นเงิน 8,700 บาท	

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การประชุมทีมงานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามความคาดหวังและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่ จะมีส่วนบกพร่องอยู่บ้างเป็นบางส่วน เช่น

1. การเตรียมการในการจัดเวทีแต่ละครั้ง ยังมีข้อแก้ไขเช่นการออกหนังสือเชิญไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชน รวมทั้งเกษตรกรในตำบล บางที่ระยะเวลานานเกินไปทำให้ลืมวันเวลาและสถานที่ บางครั้งออกหนังสือเร็วเกินไปทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมปรับตัวไม่ทัน

2. ควรออกเยี่ยมเกษตรกรคนเก่งในตำบล บางครั้งไม่พบตัวเกษตรกรทั้งที่ได้ออกหนังสือแจ้งล่วงหน้าเพราะเกษตรกรมีงานอื่นเร่งด่วนและสำคัญกว่า ทำให้การทำงานของทีมงานวิจัยชะงัก ขาดความต่อเนื่อง

3. การจัดทำหลักฐานการเงิน ยังมีข้อบกพร่องพอสมควรเนื่องจากการจัดทำรายงานช้า

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดีเพราะอะไร?

1. การทำงานของทีมงานวิจัย จะต้องมีการพบปะพูดคุยเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อยเพราะจะได้เตรียมงานในคราวหน้าเพื่อให้มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมาก

2. การติดต่อประสานงานกับ สกว. แม่โจ้ จะต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาหากมีข้อสงสัยจะได้ปรึกษาหารือและแก้ปัญหาได้ทันท่วงที

3. ทีมงานมียานพาหนะพร้อม และสะดวกในการออกพื้นที่รวมทั้งกล้องถ่ายภาพ เพื่อประกอบกับการจัดทำรายงานส่ง

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ มีบางครั้งที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้เพราะเนื่องจาก

1. ความรู้ความสามารถของทีมงานบางคนยังไม่รู้ไม่เข้าใจระบบการทำงาน
2. ทีมงานบางคนขาดความรับผิดชอบไม่กระตือรือร้นแสวงหาความรู้เพิ่มเติมให้กับ

ตนเอง

3. ไม่รู้ไม่ทำ ทั้งที่ได้รับมอบหมายเรื่อยๆ เลยๆ จะต้องพูดและทำความเข้าใจบ่อยๆ
เรื่อยๆ จึงจะได้ผล

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. จะต้องจัดให้มีการประชุมหาจุดบกพร่องของการทำงานบ่อยๆ เพื่อให้งานเดินไป
ข้างหน้าอย่างถูกต้องเป็นระบบขั้นตอน

2. พยายามประสานงานกับพี่เลี้ยงอยู่ตลอดเวลา (สกว.) เพื่อให้ทีมงานเข้มแข็ง
3. ควรไปเยี่ยมเยือนทีมวิจัยอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงงานให้ทีมของ

ตนเอง

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ความจริงจังตั้งใจต่อทีมงาน
2. มีความรับผิดชอบร่วมกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน
3. จัดให้มีการพบปะทีมงานบ่อยๆ
4. การออกเยี่ยมเยือนเกษตรกรและผู้นำชุมชนควรไปบ่อยๆ

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 23/พ.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีสร้างความเข้าใจการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วแยกประเด็นและกลุ่มของแต่ละเรื่องแล้วนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมและชัดเจนยิ่งขึ้น

3. กลุ่มเป้าหมาย

ทีมวิจัยและทีมวิทยากรจาก (สกว.) แม่โจ้ และเกษตรกรคนเก่งจำนวน 80 คน คณะกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เชิงดอย และผู้นำชุมชน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ออกหนังสือเชิญเกษตรกรคนเก่ง
2. ออกหนังสือเชิญคณะกรรมการศูนย์
3. ออกหนังสือเชิญผู้นำชุมชน
4. เปิดเวทีเสวนาสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลเชิงดอย และแนวทางการดำเนินงานของเกษตรกรคนเก่งภายในตำบล
5. นำเสนอแนวทางวิถีดิจ วิถีทำ และวิธีบริหารจัดการของศูนย์ถ่ายทอดฯ และตัวเกษตรกรคนเก่งในตำบล

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 80 คน	เป็นเงิน 9,600 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมเวที คนละ 100 บาท 80 คน	เป็นเงิน 8,000 บาท
3. ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์	เป็นเงิน 1,000 บาท

4. ค่าสถานที่

เป็นเงิน 500 บาท

รวมเป็นเงิน 19,100 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เจียงคอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

ในการจัดกิจกรรมเวทีสร้างความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรในครั้งนี้ สำเร็จความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ทุกประการคือ

1. เวทีสร้างความเข้าใจกับพี่น้องเกษตรกรได้มีการพูดคุยถึงกระบวนการการดำเนินการผลิตข้าวนาปีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการปรึกษาร้อยเรื่องขั้นตอนการทำงานมาว่าการเปลี่ยนแปลงการทำงานเป็นไปตามกาลเวลา การเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ
2. การเปลี่ยนแปลงสภาพดิน ตลอดจนการใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงต่างๆ

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. เกษตรกรรู้และเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. การวิวัฒนาการของกระบวนการทำงาน การใช้วัสดุอุปกรณ์การทำงาน ทำสวน ทำไร่

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. กระบวนการทำการเกษตรของเกษตรกรภายในตำบลเชิงดอย
2. กระบวนการทำการเกษตรและระบบการจำหน่าย การตลาดและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคแต่ละสมัย
3. กระบวนการเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ในการทำการเกษตร

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. การเตรียมจัดเวที
2. การออกหนังสือเชิญ
3. การถ่ายภาพกิจกรรม
4. การอัดเทป สัมภาษณ์ ผู้นำการเกษตร
5. การจัดทำรายงาน

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 20/พ.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมทีมงานวิจัยวางแผนวิเคราะห์ข้อมูล (เกษตรกรคนเก่ง)

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลของเกษตรกรตามที่ได้ส่งแบบสอบถามไปยังเกษตรกรคนเก่ง แล้วนำมาสรุปเพื่อแยกประเด็นที่ละประเด็นเรื่อยๆ ไปเพื่อต้องการทราบว่าปัญหาอะไรสำคัญก่อนหลัง โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา

3. กลุ่มเป้าหมาย

- ทีมวิทยากรวิจัย และผู้นำชุมชน 15 คน
- ข้อมูลของเกษตรกรคนเก่งในตำบลเชิงคอย

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

- นำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจนำมาแยกประเด็นไปเรื่อยๆ ไป
- นำข้อมูลมาวิเคราะห์
- จัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อสะดวกต่อการนำมาวางแผน
- จัดทำรายงานสรุป

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 15 คน	เป็นเงิน 1,800 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมประชุม 15 คนๆ ละ 100 บาท	เป็นเงิน 1,500 บาท
3. ค่าจัดทำรายงานสรุป	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
รวมเป็นเงิน 4,800 บาท	

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกป่า รายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การดำเนินงานตามกิจกรรมนี้ ทำได้ดีเนื่องจากทีมงานวิจัยทุกคนสามารถเข้าใจและปฏิบัติงานได้ดี ทำให้ผลงานที่ออกมาเป็นไปตามความคาดหวังหรือเอาไว้

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดีเพราะอะไร?

สาเหตุที่ทำให้กิจกรรมนี้ได้ผลดี เพราะว่าทีมงานทุกคนรู้และเข้าใจในการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แยกประเด็นแล้วจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ เพื่อจะนำปัญหาที่ได้นำไปสู่การแก้ไข ปัญหาของเกษตรกรภายในตำบลเชิงคอย

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไรบ้าง?

- ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรบางครั้งบางอย่างที่อยู่นอกเหนือข้อมูลตามแบบสอบถาม

- ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรภายในตำบลจำเป็นต้องนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ปรับปรุงแบบสอบถามข้อมูล ให้มีความละเอียดหลากหลาย แนวทางหรือกิจกรรม และสะดวกต่อการนำข้อมูลมาวิเคราะห์

2. จัดประชุมทีมงาน เพื่อหาข้อมูล เพื่อหาข้อบกพร่องในการทำงานในคราวต่อไป

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 28/พ.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

สรุปบทเรียนในการจัดกิจกรรม

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อประมวลผลการปฏิบัติงานในแต่ละเวทีแต่ละครั้งมาถอดบทเรียน สร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมงานวิจัย

3. กลุ่มเป้าหมาย

1. ทีมวิจัย ทีมวิทยากร สกว. แม่โจ้ กลุ่มเกษตรกรและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรจำนวน 30 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ออกหนังสือเชิญประชุม
2. เตรียมงาน สรุปบทเรียน
3. ประชุมปรึกษาหารือสร้างความเข้าใจให้ที่ประชุมได้รับทราบและเข้าใจร่วมกันในการจัดเวทีแต่ละครั้ง
4. หาข้อมูลและสรุปบทเรียน

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

- ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,600 บาท
- ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมประชุมคนละ 100 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
- วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน	เป็นเงิน 1,000 บาท
- ค่าจ้างทำรายงานสรุป	เป็นเงิน 1,500 บาท
- ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
	รวมเป็นเงิน 9,600 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นส่วนใหญ่

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ข้อดีในการจัดกิจกรรมครั้งนี้
2. การเตรียมงานแต่ละครั้ง แต่ละเวที
3. การถ่ายรูป การอัดเทป การชวนคุย
4. การรวมทีมงานวิจัย

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

1. การนัดหมายที่มีความคลาดเคลื่อน การติดต่อสื่อสาร
2. ความพร้อมของทีมงานวิจัยบางครั้งไม่ครบทีม
3. ความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เชิงดอย

4. ข้อคิดใหม่ ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถเฉพาะตัวของทีมวิจัย
2. ควรจะมีการให้ความสนใจศึกษา หาความรู้ย่อยๆ
3. การไปศึกษาดูงานทีมวิจัยอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในทีมงานของตน

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ความรู้ความสามารถของทีมวิจัย
2. การวางแผนก่อนจัดกิจกรรม หรือการสร้างเวที
3. วัสดุอุปกรณ์การจัดกิจกรรม

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 16/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและทีมวิจัย

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

จัดเวทีเสวนาคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเสวนาของคณะกรรมการศูนย์ แล้วนำมาหาแนวทางแก้ไขให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์

3. กลุ่มเป้าหมาย

คณะกรรมการศูนย์ ร่วมกับเกษตรกรคนเก่งที่ค้นพบในตำบล จำนวน 10 หมู่บ้านของตำบลเชิงคอย จำนวน 30 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

- เชิญคณะกรรมการศูนย์เข้าร่วมประชุมทุกหมู่บ้าน จำนวน 10 หมู่บ้าน
- เชิญเกษตรกรคนเก่ง ในตำบล จำนวน 10 หมู่บ้าน
- ประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการทำงานเพื่อให้ศูนย์ฯ มีกิจกรรมของการถ่ายทอดวิชาการด้านการเกษตรและให้ศูนย์เป็นจุดศูนย์กลางของการผลิต การจำหน่ายรวมทั้งการจัดตลาดนัดสินค้าของเกษตรกรที่ปลอดสารพิษของสินค้าในการอุปโภคและบริโภค และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในครอบครัวของเกษตรกรเอง

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

- ค่าอาหาร เครื่องดื่ม จำนวน 2 มื้อๆ ละ 60 บาท	เป็นเงิน 3,600 บาท
- ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมประชุม 30 คนๆ ละ 100 บาท	เป็นเงิน 3,000 บาท
- ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์	เป็นเงิน 1,000 บาท

- ค่าสถานที่

เป็นเงิน 500 บาท

รวมเป็นเงิน 8,600 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นไปตามความคาดหวังที่ได้ตั้งเอาไว้เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจ สนใจ ที่จะพัฒนาตัวเกษตรกรเอง แต่บทบาทหน้าที่ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เอื้อต่อการให้บริการแก่เกษตรกรภายในตำบล

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้ผลดีเพราะมีการเตรียมการมาก่อนและมีการมอบหมายการทำงานของทีมทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

ทุกคนของทีมวิทย์ฯ ต้องรับผิดชอบในการทำงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และทุกคนได้ความรู้ในการทำงาน

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

ระบบทีมจะต้องเข้มแข็ง และมีความรักความสามัคคีเกรงอกเกรงใจซึ่งกันและกัน

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 21/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

ประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ (เพื่อออกแบบครั้งที่ 1)

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อต้องการทราบข้อมูลเชิงลึกอีกครั้งหนึ่ง ในการค้นหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในตำบลเชิงคอย

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรคนเก่งและกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 45 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัย
2. ประชุมคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย
3. จัดประชุมปรึกษาหารือในการออกแบบสำรวจเชิงลึกและการออกไปเยี่ยมเยือนเกษตรกรด้วยตนเอง เพื่อหาข้อมูลเชิงลึก

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 45 คน	เป็นเงิน 5,400 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมประชุม 45 คนๆ ละ 100 บาท	เป็นเงิน 4,500 บาท
3. ค่าวัสดุอุปกรณ์อบรม	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
	รวมเป็นเงิน 11,900 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นในแนวทางที่จะค้นหาข้อมูลในเชิงลึก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาตามกระบวนการ ในการทำการเกษตรของตัวเอง

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

ทั้งทีมงานวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดคนตั้งอกตั้งใจและทุ่มเทแนวความคิดอย่างดียเยี่ยมทำให้การทำงานมีความสุข สนุก ได้ทั้งผลงานและน้ำใจของทีมงานและคณะกรรมการ

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

การทำงานด้วยความรักการทำงานและเกิดอารมณ์สนุกแล้วอย่างจะทำให้ดีที่สุดนั่นเมื่อทำแล้วจะต้องออกมาดี

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ทุกคนจะต้องมีองค์ความรู้ร่วมกัน
2. มีแนวความคิดไปในทิศทางเดียวกัน
3. มีการจัดประชุมทีมงาน วางแผนในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 26/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมวางแผนการสนับสนุนเกษตรกรตัวอย่าง

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อหาช่องทางในการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรคนเก่งที่ทางทีมวิจัยร่วมกับคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดฯ ได้ร่วมกันสรรหาและคัดเลือกเกษตรกรคนเก่งมา

3. กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรคนเก่งจำนวน 10 หมู่บ้านภายในตำบลเชิงคอยจำนวน 60 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดและ
2. ประชุมทีมวิจัย
3. หาข้อสรุปบทเรียนในการประชุมทั้งสองครั้ง
4. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. จัดทำรายงานสรุปบทเรียน

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2 มื้อๆ ละ 60 คน เป็นเงิน 7,200 บาท
 2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมอบรมคนละ 100 บาท 60 คน เป็นเงิน 6,000 บาท
 3. ค่าสถานที่ประชุมจัดกิจกรรม เป็นเงิน 500 บาท
 4. ค่าจัดทำรายงานสรุปบทเรียน เป็นเงิน 1,500 บาท
- รวมเป็นเงิน 15,200 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เชิงคอย อ.คอยสะเกิด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ทำได้ดี และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ เพราะว่าเกษตรกรทุกคน สามารถรู้และเข้าใจ นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพราะขาดความรู้ว่าทำแล้วได้อะไร ทำเพื่ออะไร ใครคือผู้ที่ได้รับประโยชน์

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

การทำกิจกรรมแล้วได้รับผลดี ผลตอบแทนคุ้มค่าสมประโยชน์คือ

1. ทีมวิจัย เข้าใจถึงเป้าหมายของโครงการ
2. เกษตรกรคนเก่งรู้ทางเดินเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการทำการเกษตร
3. ทุกคนมีความสุข ความพอใจ และสนุกกับงานที่ทำ

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

ความฝันที่ใกล้จะเป็นความจริง

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. เตรียมออกเยี่ยมเยือนเกษตรกรทุกหมู่บ้านภายในตำบล
2. เตรียมกล้องถ่ายภาพ
3. สอบถามพูดคุยถึงปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเกษตรกร

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 27/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยบ้านแม่ดอกแดง, บ้านโพธิ์ทอง, บ้านหนองบัว และบ้านหนองบัวพัฒนา 4 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

1. เพื่อต้องการทราบถึงปัญหาและอุปสรรค และความประสบผลสำเร็จของเกษตรกร
2. เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหเพื่อหาทางสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรให้ประสบผลสำเร็จ

3. กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรจำนวน 4 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัย ประชุมคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดฯ
2. เตรียมประเด็นที่จะต้องพูดคุยกับเกษตรกร
3. เตรียมกล้องถ่ายภาพ
4. พบปะพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่น

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 25 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ ๑ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 32,500 บาท
3. ค่าวัสดุอุปกรณ์การอบรม	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 800 บาท
รวมเป็นเงิน 7,300 บาท	

6. สถานที่จัดกิจกรรม

หมู่ 1, 2, 12, 13 ต.เชิงดอย 4 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้เกษตรกรบางหมู่บ้านมาไม่ครบเนื่องจากติดภารกิจที่อื่น ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและมีความสนใจที่จะรับฟังแล้วนำไปปฏิบัติ

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

- กิจกรรมตรวจเยี่ยมครั้งนี้ได้ผลดีพอสมควร
- สมาชิกบางส่วนติดภารกิจที่อื่นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

1. การแจ้งข่าวสารการนัดหมายกระชั้นชิดเกินไป เกษตรกรบางคนติดภารกิจอื่น ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. การแจ้งข้อมูลข่าวสารควรแจ้งล่วงหน้าภายใน 3 วัน เพื่อเกษตรกรจะได้แบ่งภาระหน้าที่งานอื่นออกไป

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

- แจ้งข่าวสารล่วงหน้าภายใน 3 วันเป็นอย่างน้อยจะช้าหรือเร็วกว่านี้ไม่ได้

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 28/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยเกษตรกรบ้านกิ่งเล, บ้านเกาะ, บ้านป่าไผ่ จำนวน 3 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

1. เพื่อต้องการขยายถึงปัญหาและความต้องการของเกษตรกร
2. เพื่อนำไปปฏิบัติแก้ไขและหาทางส่งเสริมสนับสนุน

3. กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรจำนวน 3 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดฯ
2. เตรียมประเด็นที่จะต้องพูดคุยกับเกษตรกร
3. เตรียมกล้องถ่ายรูป
4. พบปะพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่น

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 25 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่าวัสดุอุปกรณ์อบรม	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 800 บาท
	รวมเป็นเงิน 7,300 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

หมู่ 11, 5, 9, 10 ต.เชิงดอย 4 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

1. กิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวังดีเพราะเกษตรกรมาพร้อมและให้ความสนใจในการประกอบอาชีพและรู้กระบวนการการผลิตและการคัดเลือกสหพันธ์ ให้เข้าสู่ระบบตลาด ในด้านราคา
2. ผู้นำชุมชนให้ความสนใจในการพบปะพูดคุยและซักถามปัญหาต่างๆ ได้ดีมาก

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. มีการเตรียมตัวมาดีทุกคนทั้งทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ
2. เกษตรกรสนใจ รู้และเข้าใจกระบวนการผลิต วิธีการผลิตและการตลาด
3. ผู้นำชุมชนให้ความสนใจพร้อมที่จะทำตามคำแนะนำของทีมงาน

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. การออกเยี่ยมเยือนพบปะพูดคุยเช่นสิ่งที่ดีและจำเป็นอย่างยิ่งในการออกเยี่ยมเยียนถามข่าว
2. นอกจากกลุ่มเป้าหมายแล้วประชาชนส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจ

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. การเตรียมประเด็นของการออกเยี่ยมเยียนถามข่าวขอเกษตรกร
2. การเก็บภาพการถ่ายรูป จะต้องกระทำไปพร้อมๆ กันกับกิจกรรมที่ทำและเก็บภาพให้

เหมาะสม

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 29/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยเกษตรกรบ้านสิบอ้อม, บ้านรองจีเหล็ก, บ้านป่าสักน้อย จำนวน 3 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

1. เพื่อต้องการทราบถึงปัญหาและความต้องการของเกษตรกร
2. เพื่อนำไปสู่การแก้ไข และส่งเสริมสนับสนุน

3. กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรจำนวน 3 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดฯ
2. เตรียมประเด็นที่จะต้องพูดคุยกับเกษตรกร
3. เตรียมกล้องถ่ายรูป
4. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 25 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่าวัสดุอุปกรณ์อบรม	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 600 บาท
	รวมเป็นเงิน 7,100 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

หมู่ 6, 7, 4 รวม 3 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกป่า รายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

1. กิจกรรมนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพราะเกษตรกรให้ความสนใจในการพูดคุยตั้งข้อซักถามในเรื่องของการประกอบอาชีพทางการเกษตร
2. รู้กระบวนการผลิต และการคัดเลือกสายพันธุ์
3. รู้ระบบการตลาด การบริหารจัดการ
4. รู้จักวิถีคิด วิธีทำ วิธีบริหารจัดการ
5. รู้จักใช้ปุ๋ย และบำรุงดิน

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทีมงานและคณะกรรมการศูนย์รู้และเข้าใจกระบวนการทำงาน
2. รู้จักกระบวนการทำเกษตรของเกษตรกร
3. ผู้นำชุมชนให้ความสนใจกระบวนการทำการเกษตรของเกษตรกร

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

1. เกษตรกรพยายามที่จะหนีระบบการเกษตรแบบดั้งเดิม
2. เกษตรกรพยายามที่จะปลดหนี้แต่เป็นไปด้วยความยากลำบาก
3. เกษตรกรปรับเปลี่ยนทัศนคติยากเนื่องจากความเคยชินมาแต่ดั้งเดิม

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

การเปลี่ยนแนวความคิดเป็นเรื่องยาก แต่ต้องทำและเปลี่ยนให้ได้ดีกว่าได้ยอมทำอะไรเลย

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติเดิมๆ
2. ปลุกกระแสและค่านิยมใหม่
3. นำกระบวนการผลิตไปสู่ระบบตลาด

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 30/มิ.ย./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

ประชุมสรุปบทเรียนการจัดกิจกรรมประจำเดือนมิถุนายน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

1. เพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานประจำเดือนของการสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการทำการเกษตรของเกษตรกร ตำบลเชิงคอย

3. กลุ่มเป้าหมาย

1. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เชิงคอย

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. จัดประชุมเสวนาหาข้อสรุปแต่ละประเด็นที่ออกไปเชื่อมโยงถามข่าวกับเกษตรกรในตำบลและข้อคิดจากผู้นำชุมชนแล้วมาสรุปบทเรียนแต่ละประเด็น
2. จัดทำรายงานสรุป

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,600 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
3. ค่าจัดทำรายงานสรุป	เป็นเงิน 1,500 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
	รวมเป็นเงิน 8,600 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวังทุกประการ เพราะ

1. ทีมงานรู้และเข้าใจระบบการทำงาน
2. คณะกรรมการเข้าใจระบบการทำงาน และรู้วาทพาทหน้าที่ของศูนย์กระทำอะไร

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทุกคนรู้และเข้าใจกระบวนการทำงานของเกษตรกร
2. ศูนย์มีหน้าที่อะไร และจะส่งเสริมสนับสนุนอาชีพของเกษตรกรอย่างไร

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. ทีมงานและคณะกรรมการศูนย์ รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของเกษตรกรและการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

การปรับปรุงกระบวนการทศน์ ของทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคดอย

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 7/ก.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

ประชุมเกษตรกรคนเก่งภายในตำบลเชิงคอย จำนวน 10 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

1. เพื่อปรึกษาหารือในการลงมือการทำงาน ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์และเตรียมความพร้อมในการลงมือปฏิบัติจริงในฤดูกาลปีนี้
2. ทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเกษตรกรคนเก่งภายในตำบลได้

3. กลุ่มเป้าหมาย

1. เกษตรกรคนเก่งที่มีความรู้ความชำนาญแต่ละสาขา จำนวน 30 คน
2. ทีมวิจัยและ สกว. แม่โจ้ร่วมหาแนวทางสนับสนุนเกษตรกรในตำบล

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. เชิญเกษตรกรคนเก่งแต่ละคนมาเล่าเรื่องอาชีพที่คนถนัดแต่ละสาขาให้ที่ประชุมร่วมกันวิเคราะห์ พิจารณาความเด่น ความด้อย รวมทั้งการจำหน่ายผลผลิตแต่ละสาขาที่ทำอยู่
2. วิทยากรจาก สกว. แม่โจ้ ได้ให้ข้อคิดในการทำงานอาชีพในแต่ละสาขา รวมทั้งเงินทุนในการประกอบการ ซึ่งหมายถึงทุนภายในที่มีอยู่และทุนภายนอก ที่จะต้องนำมาใช้ในการลงทุนการทำอาชีพที่คนถนัด เพื่อให้ได้ผลค่าตอบแทนที่สูง
3. ให้เกษตรกรคนเก่ง จัดทำรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแต่ละสาขาอาชีพว่าจะใช้ทุนเท่าไรในการดำเนินงาน

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่มจำนวน 30 คนๆ ละ 2 มื้อๆ ละ 60 บาท เป็นเงิน 3,600 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมประชุม 30 คนๆ ละ 100 บาท เป็นเงิน 3,000 บาท

3. ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์

เป็นเงิน 1,000 บาท

4. ค่าสถานที่

เป็นเงิน 500 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

อาคารเรียนโรงเรียนหลังเก่า บ้านโพธิ์ทองเจริญ หมู่ที่ 9 ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นไปตามความคาดหวังที่วางไว้และเป็นไปตามวัตถุประสงค์เนื่องจาก

1. ทีมวิจัยร่วมกับ สกว. แม่โจ้ มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเกษตรของเกษตรกรได้อย่างรอบครอบ
2. ร่วมกันหาแนวทางส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรหากระบวนการทำการเกษตรของเกษตรกรในตำบลเชิงดอย

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทีมวิจัยและ สกว. แม่โจ้ มีการเตรียมการร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม
2. มีการประสานงานกับเกษตรกรล่วงหน้าก่อนการประชุมอย่างน้อย 3 วัน
3. มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการประชุม

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

- เกษตรกรคนเก่งในตำบลเชิงดอยมีมุมมองแนวคิดวิสัยทัศน์หรือมีการปรับกระบวนการทัศนในการผลิตอาชีพทางการเกษตรได้ดีมาก

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. วางแผนติดตามผลงานของเกษตรกรเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขช่วยเหลือเกษตรกร

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 11/ส.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ (สรุปกระบวนการฯ)

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อสรุปแนวทางและกระบวนการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการศูนย์และเกษตรกรภายในตำบล เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม

3. กลุ่มเป้าหมาย

- 1. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ จำนวน 45 คน
- 2. สกว. แม่โจ้

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

- 1. ทำหนังสือเชิญคณะกรรมการศูนย์เข้าร่วมเวทีพูดคุยปรึกษาหารือเรื่องกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรในตำบล
- 2. ทีมงานวิจัยและ สกว. แม่โจ้ ชวนคุย ถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของตำบลเชิงคอย ควรเป็นอย่างไร
- 3. จัดทำรายงาน สรุปบทเรียนที่ได้จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท จำนวน 45 คน	เป็นเงิน 5,400 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท จำนวน 45 คน	เป็นเงิน 4,500 บาท
3. ค่าจัดทำรายงานสรุปบทเรียน	เป็นเงิน 1,500 บาท
4. ค่าวัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน 1,000 บาท
5. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท

รวมเป็นเงิน 12,900 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดฯ ต.เชิงคอย

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพราะ

1. คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจถึงกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรภายในตำบลได้อย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ในการเป็นสื่อกลาง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข่าวสารด้านการเกษตร
3. เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวิชาการ

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ศูนย์มีความเข้มแข็ง มีชีวิตมีการขับเคลื่อนกิจกรรมตลอดปี
2. ศูนย์จะเป็นศูนย์กลางการทำการเกษตรของเกษตรกรให้เกิดเครือข่ายต่างๆ ทั้งในและนอกตำบล
3. ศูนย์จะเป็นสื่อกลางในการทำธุรกิจทางการเกษตรของเกษตรกรในตำบล

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. เกษตรกรในตำบลทุกคน สามารถเข้าถึงการบริการของศูนย์อย่างยุติธรรม

2. ส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือและให้โอกาสแก่เกษตรกรทุกสาขาชีพ ทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมในชุมชน

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. จัดเวทีชาวบ้านโดยการออกเยี่ยมเยียนเกษตรกรและผู้นำชุมชน ทุกหมู่บ้าน ในตำบล
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตรทุกสาขา

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 14/ก.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยบ้านแม่ดอกแดง, บ้านโพธิ์เจริญ, บ้านหนองบัวพระเจ้าหลวง, บ้านหนองบัวพัฒนา จำนวน 4 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการเชิงลึกของเกษตรกรในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพดิน สายพันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตและจำหน่าย

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรจำนวน 4 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ
2. เตรียมประเด็นการพบปะพูดคุยกับเกษตรกร
3. เตรียมกล้องถ่ายภาพ
4. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 25 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมเวทีคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่าถ่ายรูปและวัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. สถานที่	เป็นเงิน 500 บาท

รวมเป็นเงิน 7,300 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

เกษตรกรหมู่ 1, 2, 12, 13 รวม 4 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพราะ

1. เกษตรกรให้ความสนใจ ในการพูดคุย ตอบข้อซักถาม ได้เป็นอย่างดี
2. เกษตรกรมีความกล้าแสดงออก ในแนวความคิด และการแก้ปัญหา
3. เกษตรกรรู้จักวิธีคิด วิธีทำ วิธีการบริหารจัดการ
4. รู้จักกระบวนการผลิตและจำหน่าย

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์มีการเตรียมการล่วงหน้ามาก่อน
2. ผู้นำชุมชนให้ความสนใจ กระบวนการทำงานของเกษตรกร
3. รู้จักระบบการครองชีพแบบพอเพียง

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร ถือหน้าที่ที่เราจะต้องเข้าไปช่วยเหลือเขา ให้เขาดำรงชีพได้อย่างมีความสุข
2. เกษตรกรยังไม่กล้าที่จะตัดสินใจในการทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ต้องปลุกกระแสและให้ความรู้กระบวนการผลิตแบบใหม่

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติแบบดั้งเดิม
2. ปลุกกระแสค่านิยมในการทำนาแผนใหม่
3. นำกระบวนการผลิตไปสู่ระบบการตลาด

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 16/ก.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยบ้านกิ้วแล, บ้านป่าสักน้อย, บ้านเกาะ

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการเชิงลึกของเกษตรกร ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพดิน สายพันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตและการจำหน่าย

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรจำนวน 3 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ
2. เตรียมประเด็นแบบสอบถาม ถ้าพบปะพูดคุยกับเกษตรกรและผู้นำชุมชน
3. เตรียมกล้องถ่ายรูป
4. เตรียมวัสดุอุปกรณ์อื่นที่จำเป็น

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 25 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมเวทีคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่าถ่ายรูปและวัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน 1,500 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 600 บาท

รวมเป็นเงิน 7,600 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ที่ทำการเกษตรกรหมู่ 11, 9, 5 จำนวน 3 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังไว้เพราะ

1. เกษตรมีความสนใจ ในการพูดคุย ตอบข้อซักถาม ได้เป็นอย่างดี
2. เกษตรกรมีความกล้าที่จะแสดงออกในแนวคิดและการแก้ปัญหา
3. เกษตรกรรู้จักวิธีคิด วิธีทำ วิธีการบริหารจัดการ
4. เกษตรกรรู้จักกระบวนการผลิตและการจำหน่าย

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์มีการเตรียมการล่วงหน้ามาก่อน
2. ผู้นำชุมชนให้ความสนใจ กระบวนการทำงานของเกษตรกร
3. รู้จักระบบการทำมาหากินแบบพอเพียง

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. เกษตรกรไม่กล้าที่จะตัดสินใจในการทำการเกษตรตามปรัชญา
2. ต้องให้ความรู้ กระบวนการผลิตแบบใหม่ๆ
3. ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบครบวงจร

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติแบบดั้งเดิม
2. ปลุกกระแสค่านิยมในการทำนาแผนใหม่
3. นำกระบวนการผลิตไปสู่ระบบการตลาด

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 17/ก.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยบ้านป่าไผ่, บ้านสันอุ้ม, บ้านร้องจีเหล็ก จำนวน 3 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการเชิงลึกของเกษตรกรในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพดิน สายพันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตและการจำหน่าย

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรจำนวน 3 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. จัดประชุมทีมวิจัย และคณะกรรมการศูนย์
2. เตรียมประเด็นในแบบสอบถาม การพบปะเยี่ยมเยือน พูดคุยกับเกษตรกรและผู้นำชุมชน
3. เตรียมกล้องถ่ายรูป
4. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 25 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่าถ่ายรูปและวัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน 1,800 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 800 บาท

รวมเป็นเงิน 7,800 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ที่ทำการเกษตรหมู่บ้าน หมู่ 10, 6, 7 จำนวน 4 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

1. เกษตรกรมีความสนใจในการพูดคุยตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี
2. เกษตรกรมีความกล้าแสดงออกในแนวความคิดและการแก้ไขปัญหา
3. เกษตรกรรู้จักวิธีคิด วิธีทำ วิธีบริหารจัดการ
4. เกษตรกรรู้จักกระบวนการผลิต และการจำหน่าย

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์มีการเตรียมการล่วงหน้ามาก่อน
2. ผู้นำชุมชนให้ความสนใจ กระบวนการทำงานของเกษตรกร
3. รู้จักระบบการทำนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. เกษตรกรไม่กล้าที่จะตัดสินใจในการทำการเกษตรแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ต้องให้ความรู้ ในกระบวนการผลิตแบบใหม่
3. ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบครบวงจร

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติแบบดั้งเดิม
2. ปลุกกระแสค่านิยมในการทำนาแบบใหม่
3. นำกระบวนการผลิตไปสู่ระบบตลาด

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 25/ก.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมสรุปบทเรียนประจำเดือนกรกฎาคม 2551

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานประจำเดือนในเรื่องของการออกพบปะเยี่ยมเยือนถามข่าวเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนการทำการเกษตรของเกษตรกรในตำบล

3. กลุ่มเป้าหมาย

ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอย จำนวน 30 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. จัดประชุมเสวนาหาข้อสรุปแต่ละประเด็นที่ออกไปเยี่ยมเยือนเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนแล้วมาสรุปบทเรียนแต่ละประเด็น จุดอ่อนจุดแข็ง
2. จัดทำรายงานสรุป

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,600 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
3. ค่าจัดทำรายงานสรุปบทเรียน	เป็นเงิน 1,500 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
	รวมเป็นเงิน 8,600 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ต.เชิงคอย อ.คอยสะแกด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการเพราะ

1. ทีมงานรู้และเข้าใจระบบการทำงาน
2. คณะทำงานเข้าใจระบบการทำงาน (คณะกรรมการศูนย์ฯ)
3. คณะทีมงานรู้วาทพาทหน้าที่ของศูนย์ควรทำอย่างไรที่จะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและการจัดกิจกรรมต่างๆ

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. ทุกคนสามารถทำกระบวนการทำงานของเกษตรกรได้
2. ทุกคนรู้วาทพาทหน้าที่ของศูนย์ควรทำอย่างไรและจะสนับสนุนอาชีพของเกษตรกรและการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในตำบลได้อย่างไร

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของเกษตรกร และการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ควรเป็นอย่างไร ให้เกิดเป็นรูปธรรม

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

การจัดประชุมครั้งต่อไปจะต้องให้ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้อย่างไร

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 11/ก.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ (ออกแบบครั้งที่ 2)

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อค้นปัญหาเชิงลึก และความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เช่น ปัญหาเรื่องคุณภาพดิน, สายพันธุ์ข้าว, กระบวนการผลิต, ระบบการจำหน่าย

3. กลุ่มเป้าหมาย

คณะทีมวิจัย คณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและเกษตรกรคนเก่งภายในตำบล 45 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ประชุมเสวนาเรื่องปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในตำบลเชิงคอย ในเรื่อง ดิน สายพันธุ์ข้าว กระบวนการผลิต ระบบการจำหน่าย
2. การสร้างเครือข่ายภายในตำบลของเกษตรกรแต่ละสาขาอาชีพ
3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 45 คน	เป็นเงิน 5,400 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 45 คนๆ ละ 100 บาท	เป็นเงิน 4,500 บาท
3. ค่าวัสดุอุปกรณ์การอบรม	เป็นเงิน 1,000 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
5. ค่าจัดทำรายงานสรุป	เป็นเงิน 1,500 บาท
รวมเป็นเงิน 12,900 บาท	

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลเชิงคอย อ.คอยสะแกด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นไปตามความคาดหวังทุกประการ

1. ได้รูปแบบประเด็นการสอบถามปัญหาและความต้องการของเกษตรกร
2. ทีมวิจัยมีการปรึกษาหารือรูปแบบการซักถามหรือข้อมูลที่ต้องการทราบเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไข
3. คณะกรรมการศูนย์ฯ และเกษตรกร ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรในเชิงลึก

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. การมีส่วนร่วมของคณะทำงานและความร่วมมือในการให้ข้อมูลของเกษตรกร
2. ทีมงานมีการวางแผนเตรียมงานมาก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. เกษตรกรมีความกล้าที่จะแสดงออก และมีเหตุมีผลในการนำเสนอปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผนเตรียมงานของทีมวิจัย
3. การคิดก่อนประสานงานล่วงหน้า

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. การออกเยี่ยมเยียนตามข่าวพบปะพูดคุยกับเกษตรกรในตำบลเชิงดอยทั้ง 10 หมู่บ้าน
2. ปรับประเด็น แนวคิด การสนับสนุนช่วยเหลือ เกษตรกร
3. การพัฒนาคุณภาพดิน สายพันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตและการจำหน่าย

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 7/ต.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ (กระบวนการถ่ายทอด)

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในการส่งเสริมอาชีพแต่ละสาขาโดยการหาแนวทางให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในกระบวนการปรับวิธีคิด วิธีทำ และวิธีบริหาร จัดการองค์ความรู้

3. กลุ่มเป้าหมาย

ทีมงานวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น จำนวน 30 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

- เชิญคณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าร่วมเวทีเพื่อพูดคุยปรึกษาหารือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรคนเก่งในตำบล
- ทีมงานวิจัยชวนคุยว่าบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรมีส่วนที่จะผลักดันหรือขับเคลื่อนการทำงานของเกษตรกรภายในตำบลไปในทิศทางที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ คือ ศูนย์ฯ จะเป็นจุดศูนย์กลางในการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตรวมทั้งให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางวิชาการได้อย่างไร

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 30 คนๆ ละ 100 บาท	เป็นเงิน 3,000 บาท
2. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อๆ ละ 60 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,600 บาท
3. ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์กล่องถ่ายรูป	เป็นเงิน 1,500 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
	รวมเป็นเงิน 8,600 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

การจัดกิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวังไว้ทุกประการเพราะ

1. ทีมวิจัยร่วมกับ สกว. แม่โจ้ มีการเตรียมการกำหนดขั้นตอนและแบ่งหน้าที่กันในการทำงานและให้ทุกคนปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
2. การจัดเวทีในการให้ทุกคนเสวนาในหัวข้อว่า “ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ตำบลเชิงคอยนั้น ควรจะมีรูปแบบอย่างไร ให้ออกมาชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปแบบ
3. ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในตำบลเชิงคอยได้เป็นอย่างดี

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. คณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเชิงคอยที่เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น มีความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของศูนย์ ได้ดี
2. เกษตรกรในตำบลเชิงคอยสามารถรู้และเข้าถึงการบริการของศูนย์ถ่ายทอดฯ ได้ทุกคนที่มีความสนใจ ในด้านเกษตร
3. ศูนย์ถ่ายทอดฯ จะเป็นศึกษาเรียนรู้และเป็นสื่อกลางการบริหารจัดการทั้งในระบบการผลิตและการตลาด

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ตำบลเชิงคอย จะเป็นศึกษาเรียนรู้ในเชิงวิชาการและเป็นสื่อกลางในการติดต่อประสานงานให้กับองค์กรต่างๆ และเครือข่ายการเกษตรทุกสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ศูนย์ฯ จะเป็นสื่อกลางของข้อมูล ให้กับเครือข่ายเกษตรในตำบลได้เป็นอย่างดี

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการศูนย์ฯ เป็นประจำทุกเดือน
2. จัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรทุกๆ 4 เดือน ในแต่ละปี
3. จัดกิจกรรมแสดงนิทรรศการ การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรทั้งในและนอกตำบล อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
4. ศูนย์ฯ จะทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ขึ้นในกระบวนการผลิตและการจำหน่าย กับสื่อทุกประเภท

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 19/ต.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยบ้านแม่ดอกแดง, บ้านโพธิ์เจริญ, บ้านหนองบัวพระเจ้า, บ้านหนองบัวพัฒนา, บ้านกัวแล จำนวน 5 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อพบปะพูดคุย ถึงปัญหาและความต้องการ และหาทางช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุน เกษตรกรทางด้านวิชาการ

3. กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเกษตรกรและผู้นำชุมชน จำนวน 5 หมู่บ้าน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ทำหนังสือแจ้งนัดวันเวลาสถานที่
2. ทีมวิชาการ สกว. แม่โจ้ และคณะกรรมการศูนย์ฯ ประชุมประเด็นการพูดคุย
3. ออกเยี่ยมเยือน โดยการจัดเวทีง่ายๆ ภายในหมู่บ้านแต่ละจุด เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อ ๆ ละ 60 บาท จำนวน 25 คน	เป็นเงิน 3000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่ากล้องถ่ายรูป	เป็นเงิน 500 บาท
4. ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น	เป็นเงิน 1,000 บาท
5. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 1,000 บาท

รวมเป็นเงิน 7,000 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ที่ทำการเกษตรหมู่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 12, 13, 11 จำนวน 5 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวังเพราะ

1. ผู้เข้าร่วมเวทีสามารถพูดคุย กล้าแสดงออก เป็นกันเอง และตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี
2. กลุ่มชาวบ้านเกษตรกรและผู้นำชุมชนมีความพอใจในการจัดเวทีอย่างนี้

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. เกษตรกรและผู้นำชุมชน ทุกคนให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพทางด้าน
การเกษตร

2. เกษตรกรและผู้นำทุกคนพร้อมที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แต่ตนเอง
และครอบครัว ตามปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. เกษตรกรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. เกษตรกรจะต้องดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. การออกหนังสือเชิญควรให้ชัดเจน เรื่องเวลา สถานที่ เรื่องที่จะต้องพูดคุย

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 17/ธ.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดเวทีกลุ่มย่อยบ้านเกาะ, บ้านป่าสักน้อย, บ้านป่าไผ่, บ้านสันอุ้ม, บ้านร้องจีเหล็ก จำนวน 5 หมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงปัญหาและความต้องการและหาทางช่วยเหลือสนับสนุน เกษตรกรทางด้านวิชาการ

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรและผู้นำชุมชน จำนวน 5 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ออกหนังสือแจ้งนัดวันเวลาสถานที่
2. ทีมวิจัย สกว. แม่โจ้และคณะกรรมการศูนย์ประชุมจัดประเด็นการพูดคุย
3. ออกเยี่ยมเยือนถามข่าวแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อ ๆ ละ 60 บาท จำนวน 25 คน	เป็นเงิน 3000 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 25 คน	เป็นเงิน 2,500 บาท
3. ค่ากล้องถ่ายรูป	เป็นเงิน 500 บาท
4. ค่าวัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน 1,000 บาท
5. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 100 บาท

รวมเป็นเงิน 7,100 บาท

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ที่ทำการเกษตรหมู่ที่ 9, 10, 5, 6, 5 จำนวน 5 หมู่บ้าน

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไผ่ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

1. เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะ

1. ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา สามารถพูดคุย กล้าแสดงออกเป็นกันเองและตอบข้อซักถาม ได้เป็นอย่างดี
2. กลุ่มชาวบ้าน เกษตรกร และผู้นำชุมชนมีความพอใจในการจัดเวทีอย่างนี้

2. ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

1. เกษตรกรและผู้นำชุมชน ทุกคนให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร
2. เกษตรกรและผู้นำชุมชน พร้อมที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัว ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

3. ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

4. ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

1. เกษตรกรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. เกษตรกรจะต้องดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

5. ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. การออกหนังสือจะต้องออกล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการประชุมจะได้เตรียมข้อมูลให้พร้อม

ใบงานที่ 1

แนวทำ

- ☺ จัดส่งก่อนทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเบิกงบประมาณ
- ☺ เขียนหัวข้อกิจกรรมตามที่ระบุ โดยให้เขียนลงในกระดาษ ๑ แผ่นเท่านั้น

วันเดือนปี 24/ธ.ค./51

1. ชื่อกิจกรรม (ไม่ใช่ชื่อโครงการ)

จัดประชุมสรุปบทเรียนการจัดกิจกรรมประจำเดือนสิงหาคม

2. วัตถุประสงค์/ความคาดหวังของกิจกรรมครั้งนี้

เพื่อทบทวนสรุปบทเรียน ในการจัดกิจกรรมประจำเดือนแต่ละครั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระ ข้อดีข้อด้อยต่างๆ มาประกอบในการสนับสนุนส่งเสริมในการทำงานร่วมของเกษตรกร

3. กลุ่มเป้าหมาย

ทีมวิจัย สกว. แม่โจ้ คณะกรรมการศูนย์ฯ จำนวน 30 คน

4. ขั้นตอนการกิจกรรม

1. ออกหนังสือเชิญประชุม
2. สรุปประเด็นปัญหาในการออกเยี่ยมเยือนวิเคราะห์ถึงข้อดีข้อด้อย จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อหาแนวทางแก้ไขในการสนับสนุนเกษตรกร
3. จัดทำรายงานสรุป

5. งบประมาณ (ใช้อะไรบ้าง เท่าไหร่ รวมค่าตอบแทนด้วยว่าก็

1. ค่าอาหารเครื่องดื่ม 2 มื้อ ๆ ละ 60 บาท จำนวน 30 คน	เป็นเงิน 3,600 บาท
2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 100 บาท 30 คน	เป็นเงิน 3,000 บาท
3. ค่าจัดทำรายงานสรุป	เป็นเงิน 1,500 บาท
4. ค่าสถานที่	เป็นเงิน 500 บาท
รวมเป็นเงิน 8,600 บาท	

6. สถานที่จัดกิจกรรม

ศูนย์ถ่ายทอดฯ ต.เชิงคอย อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ใบงานที่ 2

แนวทำ

☺ สรุปเขียนให้เร็วที่สุดหลังจัดกิจกรรมเสร็จเพื่อความสดใหม่เพื่อหาความรู้และบทเรียนของการทำกิจกรรม

ความรู้ = สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเป็นภาพกว้าง อาทิ ประโยชน์ของไม้ไฟ พื้นที่ปลูกปารายชื่อแกนนำเยาวชน ของดีในชุมชน เป็นต้น

บทเรียน = ผลที่เกิดขึ้นทำให้รู้ว่าทำแบบนี้แล้วดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน

☺ เขียนในกระดาษหรือสมุด ที่พี่เลี้ยงสามารถนำไปพิมพ์ได้ทันที (กรณีต้องการใช้ช่วยพิมพ์) ตามหัวข้อที่ให้

เราทำกิจกรรมนี้ได้ดีหรือยัง เป็นไปตามความคาดหวังหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่?

กิจกรรมนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพราะ

ทีมงานวิจัยรู้และเข้าใจระบบงาน

คณะกรรมการเข้าใจระบบการทำงาน

ทุกคนรู้วาทพาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ทำอย่างไร ทำอะไรบ้าง ที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและการจัดกิจกรรมต่างๆ

ถ้าทำกิจกรรมแล้วได้ผลดี เพราะอะไร?

ทุกคนรู้วาทพาทหน้าที่ของศูนย์ฯ เป็นอย่างไร

ทุกคนรู้วาทพาทหน้าที่ของศูนย์ฯ จะสนับสนุนอาชีพของเกษตรกรและการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในตำบลได้อย่างไร

ถ้าทำกิจกรรมแล้วไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพราะอะไร?

-

ข้อคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คืออะไรบ้าง?

ทีมวิจัยและคณะกรรมการศูนย์ฯ รู้และเข้าใจวาทพาทหน้าที่ของศูนย์ฯ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน การทำงานของเกษตรกรและการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ ควรจะดำเนินการอย่างไรให้เกิดรูปแบบ

ถ้าจะจัดกิจกรรมอีกครั้งควรจะปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง?

1. การจัดประชุมครั้งต่อไปจะต้องให้คณะกรรมการศูนย์ฯ รู้ถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรเป็นประจำ อย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง
2. จัดกิจกรรมตลาดนัด สินค้าเกษตรกรตามความจำเป็น
3. จัดการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

ภาคผนวก(ค)

ภาพกิจกรรม

ภาพประชุมทีมวิจัยวางแผนการทำงาน

ภาพกิจกรรมการเก็บข้อมูลเกษตรกรตัวอย่าง “การทำเกษตรทฤษฎีใหม่”

ภาพกิจกรรมการเก็บข้อมูลเกษตรกรตัวอย่าง
“กลุ่มเกษตรอินทรีย์”

ภาพการประชุมสรุปข้อมูลเกษตรกรตัวอย่าง

ภาพกิจกรรมการนำเสนอผลการวิจัยต่อ อบต.เชิงคอย